

Sámedikki dievasčoahkkin

Čoahkkingirji

Áigi: Miessemánu 27. - 30. b. 1997

Báiki: Samelandssenteret, Kárášjohka

- Ášši 12/97 Čoahkkima vuoddudeapmi
- nammačuorvun, pearmišuvnnat, gohččojuvvon várrelahtut
- gohččuma ja áššelisttu dohkkeheapmi
- Ášši 13/97 Sámediggeráđi diedáhus doaimmas birra, dás maidđái referáhtaáššit
- Ášši 14/97 Gažaldagat sámediggeráđái Čoahkkinortnega § 26 vuodul
- Ášši 15/97 Odda áššiid diediheapmi
- Ášši 16/97 NIBR-raporta - nuppástuhttinprográmma
- Ášši 17/97 Boazodoallošiehtadus 1997/98
- Ášši 18/97 1995 jahkediedáhusat - Boazodoallostivra ja guovllustivrrat
- Ášši 19/97 Sámi dutkan - čielggadus
- Ášši 20/97 Sámediggeplána áigodahkii 1998 - 2001 - eavttut, prinsihpat, hástalusat - guorahallan
- Ášši 21/97 ON.a eamiálbmot logijahki - Sámedikkiid oktasaš mihttomearit ja doaibmabijut
- Ášši 22/97 Sámedikki organiseren boahtteáiggis
- Ášši 23/97 Bušeahhtareguleren kap. 540, poasttat 01 ja 11
- Ášši 24/97 Tibehtalaččaid dilli
- Ášši 25/97 Válmmašteaddji fápmuduslávdegotti nammadeapmi
- Ášši 26/97 Eamiálbmogiid birra diehtajuohkin lea našuvnnalaš ovddasvástádus
- Ášši 27/97 Prostitušuvdna Finnmárkkus

Čoahkkináiggit

Áigi	Ássi	Siidu
27.05.1997 dii. 09.00 - 12.15	12/97	3-5
	13/97	6-7
27.05.1997 dii. 15.00 - 19.15	14/97	8-11
	15/97	12-16
	16/97	17-21
	17/97	22-33
29.05.1997 dii. 09.00 - 12.00	18/97	34-38
	19/97	39-52
	19/97 joatká	
29.05.1997 dii. 15.00 - 19.25	17/97 joatká	
	20/97	53-59
	21/97	60-61
	22/97	62-64
	23/97	65-67
30.05.1997 dii. 08.30 - 12.55	24/97	68-69
	25/97	70-71
	26/97	72-73
	27/97	74-75

Vuolláičállit: EKN / J&F

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjjiis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 12/97 Čoahkkima vuoddeapmi

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 27. b. dii. 09.00.

Áirasat

Čuovvovaš áirasat ledje mielde čoahkkima vuoddeames:

1. Øystein Ballari	Olav M. Dikkanen várrelahttu
2. Magnhild Mathisen	
3. Berit Ranveig I. Nilssen	
4. Steinar Pedersen	
5. Marianne Balto Henriksen	
6. Hartvik Hansen	
7. Ragnhild Nystad	
8. Egil Olli	
9. John Henrik Eira	
10. Ole Henrik Magga	
11. Heaika Skum	
12. Inger Anne S. Gaup	
13. Peder Mathisen	
14. Alf Edvard Nystad	pearmišuvdna 27.05.97 dii. 09.00-14.00
15. Jens Petter Olsen	
16. Tore Bongo	
17. Per Edvind Varsi	Terje K. Haugen várrelahttu
18. Ingar Eira	
19. Mary Mikalsen Trollvik	
20. Eilif O. Larsen	
21. Geir Tommy Pedersen	
22. Sven Roald Nystø	
23. Margreta Påve Kristiansen	
24. Inger A. Skum	
25. Olav Andersen	
26. Anders Oskal	
27. Inger-Ann Fosli	
28. Magne A. S. Huuva	
29. Per Solli	
30. Roger Pedersen	
31. Ing-Lill Pavall	
32. Ingolf Kvandalh	Amund Eriksen eret 27.05.97
33. Nils O. Nilsen	
34. Jarle Jonassen	
35. Åsta Vangberg	
36. Odd Kappfjell	
37. Máret Guhttor	
38. Johan Mikkel Sara	
39. Berit Johnskareng	pearmišuvdna

Vuolláičállit: EKN /

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siidu

Juolluduvvon pearmišuvnnat

Peder Mathisen 29.05.97 dii. 12.00 rájes čoahkkima lohppii

Mary Mikalsen Trollvik 30.05.97

Alf E. Nystad 27.05.1997 dii.09.00 rájes dii. 14.00 rádjái

Heaika Skum 28.05.97 olles beaivvi

Ingolf Kvandald, 27.05.97 dii. 17.25 rájes gitta dii. 19.15 rádjái

Hartvik Hansen, 27.05.97 dii. 18.10 rájes dii. 19.15 rádjái

Inger Ann Fosslí boazus, 29.05.97

I. Áššebáhpirat

28.04.97 beaiváduvvon gohččun ja áššelistu.

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

– Čoahkkinjodihangotti árvalus

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 37 čoahkis.

1. Gohččuma dohkkeheapmi:

Gohččun dohkkehuvvui ovttajienalaččat.

2. Áššelisttu dohkkeheapmi:

Áššelistu, mii čuovui gohččuma dohkkehuvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Egil Olli, áššejodiheaddji	
2.	Peder Mathisen	
3.	Jens Petter Olsen	
4.	Ingar Eira	
5.	Peder Mathisen	

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

28.04.97 gohččun ja áššelistu dohkkehuvvojedje ovttajienalaččat.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui miessemánu 27. b. dii. 09.15

Vuolláičállit: EKN / RPF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 13/97 Sámediggerádi diedáhus doaimmas birra, dás maddái referáhtaáššit

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 27. b. dii. 09.20

I. Áššebáhpirat

– Sámediggerádi diedáhus doaimmas birra referáhtaáššiiguin

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Sámediggerádi árvalus Sámediggái:

Sámediggerádi diedáhus váldojuvvo diehtun.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 37 čoahkis.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Ole Henrik Magga	áššeoovddideaddji
2.	Magnhild Mathisen	
3.	Ingar Eira	Máret Guhttor Ingar Eira
4.	Hartvik Hansen	
5.	Heaika Skum	Hartvik Hansen Heaika Skum
6.	Ragnhild Nystad	Heaika Skum Ragnhild Nystad
7.	Øystein Ballari	
8.	Steinar Pedersen	
9.	Geir Tommy Pedersen	
10.	Eilif O. Larsen	
11.	Jens Petter Olsen	
12.	Sven-Roald Nystø	
13.	Steinar Pedersen	
14.	Ing-Lill Pavall	
15.	Máret Guhttor (čoahkkinortnegii)	
16.	Ingar Eira	
17.	Per Solli	
18.	Maghild Mathisen	
19.	Ole Henrik Magga	

Vuolláičállit: EKN / ~~RA~~

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjijis leat oktiibuot 76 siidu

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

Sámediggeráđi dieđáhus váldojuvvui diehtun.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui miessemánu 27. b. dii. 12.15

Vuolláičállit: EKN / PAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 14/97 Gažaldagat Sámediggeráddái čoahkkinortnega § 26 vuodul

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 27. b. dii. 15.00

I. Áššebáhpirat

- Per Solli, BB, gažaldat
- Berit Ranveig I. Nilssena, NSR, gažaldat
- Margreta Páve Kristiansena, BB, gažaldat
- Hartvik Hansena, Sámejoavku, gažaldat

II. Ovddiduvvon gažaldagat, vástádušat ja vejolaš eavttuhusat

Gažaldat áirasis: Per Solli, Bargiidbellodaga sámediggejoavkkus

Ruđat sámegeiela ovddideapmái ja suodjaleapmái Norggas

Sámi giellaráđi ovddasvástáduš lea Sámelága giellanjuolggadusaid láhka-ásahus mielde, 2. paragrafa, ovddidit ja sealluhit sámegeiela Norggas.

Lága vuodul galgá giellaráđđi earret eará:

- suodjalit dan kulturárbbi mii lea sámi girjegiella ja hállangiella (hupmangiella), bargat sámegeiela seailuma ja nannema beale,
- ovddidit sámi terminologija (sátnevalljodaga),
- mearridit sámegeiel sániid ja doahpágiid čállinvuogi davviriikkaid mearriduvvon riektáčállinrámaid mielde,
- oaivadit ja čuvget sámi giellaáššiid birra,
- fievrridit registarii dohkálaš jorgaleaddjiid ja dulkkaid,
- ovddidit sámegeillii guoski riikkalaš ja davviriikkalaš ovttasbarggu ja searvat dasa

Dán vuodul divvojuvvo čuovvovaš jearaldat:

Maid lea Sámediggeráđđi ja Sámi giellaráđđi bargan dan ala, ahte háhkat ruđaid prošeavttaide, giellaráđi ovddasvástádusa ektui, sierralágan departemeanttaid bokte?

Sámediggeráđi vástáduš Per Sollii, Bargiidbellodaga sámediggejoavku:

Sámi giellaráđđi lea ásahuvvon Sámelága § 3-12 vuodul. Giellaráđi ovddasvástáduš lea ovddidit ja sealluhit sámegeiela Norggas. Sámi giellaráđis lea viiddis bargu. Dasa gullet ovddidit tearpmaid ja oazžut doibmii sámi sátnevuorkká, dohkkehit oahppagirjiid gielalaččat, lágádit dulkageahččalanortnega, ruhtadit dulkkaid autorisašuvdnaortnega, hálddašit giellaruđa doarjaortnega, juohkit sámi nuoraid oahppostipeandda ja bagadallat ja juohkit dieđuid sámi giellaáššiid birra. Juohke Sámedikki áigodagas galgá Sámi giellaráđđi dahkat stuorát giellaiskkadeami sámegeiela dilis Norggas. Maiddái Sámi giellalávdegotti ođdasit organiseren Sámedikkiid vuollásaš lávdegoddin, buktá giellaráđđái ođđa hástalusaid.

Sámediggeráđđi čujuha, ahte Sámediggi ja Sámi giellaráđđi leat jahkásaš bušeahttabarggu bokte oččodan ruđaid buotlágan doaimmaide mat leat eavttuhuvvon, ja maid berre čadahit.

Vuolláičállit: EKN / PSE

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjiis leat oktiibuot 76 siiddu

Sámediggi lea ráhkadan giellaplánaid lullisámi- julevsámi- ja Ofuohta/Tromssa guvlui, ja lea eavttuhan ruđaid stáhta bušehtas doaimmaid ollašuhttimii, mat leat plánain. Earret eará dáid plánaid čuovvleapmái lea Sámediggi jagi 1998 bušehta oktavuodas eavttuhan 2,7 milj. kruvnnu, seamma bušehta oktavuodas lea maiddá eavttuhuvvon 500.000,- giellakurssaide.

Láhkageatnegahtton doaimmaid čoavdimii sihkarastojuvvojit ruđat dábálaš bušehtta meannudeami bokte, man oktavuodas ruđat biddjojuvvojit Sámi giellaráddái kap. 0540, poasttaid 53.1, 53.2 ja 53.3 bokte. Ráddehus geahpedii dan juolludusa 108.000,- kruvnnuin. Sámediggeráddi lea barggustis eará departemeanttaid go KAD ektui mearridan ahte bušehtta ruđat galget mannat KAD:a bokte. Ovddasvástádus bušehtii lea Ráddehusas ja lea Ráddehus mii lea geahpedan bušehta. Dat lea ášši guovddáš.

Vaikko Sámediggi rievdadivččiige bušehtta rutiinna, de ferte liikká Sámediggeráddi čuovvut daid njuolggadusaid maid KAD ja eará departemeanttat dán rádjái leat addán.

Jos áirras Solli diehtá bušehtapoasttaid, gos Sámi giellaráddi sáhtášii oazžut ruđaid, de sihkarit giellarádis livččii beroštupmi dasa. Mii fertet ja galgat liikká čuovvut dábálaš bušehtabarggu Sámedikki ektui, danin go dat addá vejolašvuoda plánet barggu jagis jahkái, nu ahte láhkageatnegahtton bargguid sáhtá čoavdit dohkálaš vugiin.

Gažaldat áirasis: Berit Ranveig I. Nilssen, NSR:a sámediggejoavku

Manne sámediggeráddi ii leat bargan maidege njurjováttisvuoda-áššiin mii leamaš Várjjetvuonas dán gida?

Sámediggerádi vástádus Berit Ranveig I. Nilssena gažaldahkii, NSR:

Njurjo-ášši lea dat ášši mainna Sámediggi ii leat nu guhkás buvttahan Guolástusdepartemeanttas. Go Sámediggeráddi sierra ovddidii ášši njurjogivssi ja fierpmebivddu hárrái departemeantta ektui 1994s, de lohke ahte njurjju ii buvttet makkárga váttisvuodaid dan áigodagas. Ášši lea maiddá ovddiduvvon departementii čoahkkimiin manná almmá ahte diggi lea ožžon makkárga áddejumi váttisvuhtii. Guovddáš eiseválddit dihtet hirbmat bures makkár oaidnu Sámedikkis lea áššái.

Sámediggeráddi áigu dattetge fas konkrehtalaččat váldit oktavuoda Guolástusdepartementii ášši hárrái. Sámediggerádi mielas lea dárbu, ahte čadahuvvojit doaimmat maiguin geahpedit njurjuid logu rittus, ja ahte gávdnojit dohkálaš buvttadusortnegat guolásteaddjiide, geaidda dát guoská. Dán suorggis lea deatálaš ovddidit strategiija earret eará, ahte sáhtá čielgasit duodaštit vahágiid, maid guolásteaddjit leat gillán ja gillájit.

Gažaldat áirasis: Margreta Páve Kristiansen, Bargiidbellodaga sámediggejoavkkus Sámegeiel oahpahuš joatkkaskuvllain Gaska-Tromssas

Maid áigu Sámediggeráddi bargat buoredan dihte sámegeiel oahpahušfálaldagaid joatkkaskuvllain Gaska-Tromssas?

Sámediggerádi vástádus Margreta Páve Kristiansena gažaldahkii:

Gaska-Tromssa joatkkaskuvlla oahppiid sámegeiela oahppofálaldagaid dáfus lea nu, ahte ovddasvástádus dán oahpahušas lea departemeanttas, fylkkagielddas ja juohke eaŋkilskuvllas. Stuorradiggi šaddá vuordimis, go giedahallá odđa oahpahušlága, nannet individuála vuoigatvuoda joatkkaskuvlla sámi oahppiide beassat oahppat sámegeiela.

Sámi oahppiid heajos oahpahušfálaldahkii Gaska-Tromssas sáhttet leat ollu sivat. Sámediggeráddi áigu kártet sivaidd, ja dan vuodul guorahallat ášši guoskevaš váldesurggiin, mas lea ovddasvástádus.

Vuolláičállit: EKN

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Sámediggeráddi lea ovdal signaliseren ahte ovddas guvlui dáhttu prioriteret joatkkaoahpahusa. Sámedikki vejolašvuodat maid buorránit dohkáleabbo bargui dán suorggis dan beavvi rájis go Sámi oahpahráddi širdojuvvo Sámedikki vuollái. Mañimuš áiggiid leat geavahan eanaš áššemeannudan resurssaid Odastus 97 bargui ja mánáidgárdesuorgái.

Gažaldat áirasis: Hartvik Hansen, Sámejoavku

1. Maid lea Sámediggeráddi bargan daid odđa áššiiguin maid diggeáirasat dahje joavkkut leat leamaš evttohan odđa áššiid vuolde ovddit dieđiheame mañná?
2. a) Mo lea ráddi áššiid vuoruhan (prioriteren)?
2. b) Maid áššiid hilgu, dahje maiguin ii daga maidege?
2. c) Maid áššiiguin lea bargamin, dahje áigu bargat?

Sámediggerádi vástáduš Hartvik Hansenii, Sámejoavku:

Sámediggerádi prosedyra odđa áššiid meannudeapmái, mat sáddejuvvojit ráddái, lea čuovvovaš:

1. Odđa ášši fievrriduvvo journálie sierra dokumeantan, oktan vejolaš mildosiiguin, maid áirasat leat bidjan mielde.
2. Áirasiid áššit oidnojit dasto ášši viidáseabbot meannudeames ovttas eará áššebáhpiriiguin.
3. Juohke dievasčoahkkima mañná ráhkaduvvo geahčastat makkár odđa áššit leat ovddiduvvon, ja makkár áššenummira ášši lea ožžon min journálie, nu ahte áirasat álkibut sáhttet čuovvut iežaset áššiid.
4. Áššit prioriterejuvvojit dađistaga meannudeapmái dikki orgánain.

Jos ášši de váldojuvvo meannudeapmái muhtun dikki orgánas, de oidno dábálaččat áššeovddidusas, ahte ášši lea ovddidan okta dikki áirasin, vejolaččat čujuhuvvo mearrádusaide mat dahkkojuvvojit.

Sámediggeráddi prioritere dađistaga makkár áššiid ráddi meannuda, muhto mángii lea nu, ahte áššit maid áirasat ovddidit leat juo meannuduvvomin systemas, dahje leat oassin stuorát áššis mainna bargojuvvo. Dán oktavuodas šattašii menddo viiddis áššin, guorahallat buot konkrehta áššiid dán sámediggeáigodagas, muhto mielddusin leat bidjan listtu, mas oidnojit makkár áššit lea ovddiduvvon dán Sámedikkis.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 38 čoahkis.

Ášši loahpahuvvui jienasteami haga.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

Sáhkaovddideaddji

Replihkka

Vuolláičállit: EKN / DAF

Čoahkkingirjii čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjies leat oktiibuot 76 siiddu

1.	Per Solli	
2.	Jarle Jonassen	Magnhild Mathisen Sven-Roald Nystø Hartvik Hansen Jarle Jonassen
3.	Berit Ranveig Nilssen	
4.	Ing-Lill Pavall	Magnhild Mathisen Alf E. Nystad Hartvik Hansen Peder Mathisen Ing-Lill Pavall
5.	Margrete Påve Kristiansen	
6.	Måret Guhttor	
7.	Hartvik Hansen	
8.	Ole Henrik Magga	Hartvik Hansen Ole Henrik Magga Olav Andersen

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

Geahča čuoggá III. Jienasteapmi.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui miessemánu 27. b. dii. 15.45

Vuolláičállit: EKN / RSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 15/97 Ođđa áššiid almmuheapmi

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 27. b. dii. 15.45

I. Áššebáhpirat**Ášši 1 áirasis: Berit Ranveig Ivesen Nilsen, NSR:a sámediggejoavku**

Evttohus rievdatit njuolggadusa mii guoská anadroma luossanáliid ja sáivaguliid bivdui muhtun eanuin ja jogain.

Finnmárkku Fylkamanne mearridii 14.03.97 guokte ođđa njuolggadusa mat gusket guollebivdui eanuin ja jogain.

Mii bivdit Sámedikki bargat dan badjeli ahte oazžut namahuvvon njuolggadusaid rievdaduvvot.

Lea árvaluvvon rievdatit ráfáiduhhtinguovlluid mat gusket johkanjálmmiide, dat mielddisbukta, ahte dat luossabivdobáikkiid jávket.

Ášši 2, áirasis: Per Edvind Varsi, BB:a sámediggejoavku

Bissovaš vuoddojuolludus duodjeinstituhtii Guovdageainnus

Čujuhit 30.05.94 beaiváduvvon reivii «gonagaslaš gielda- ja bargodepartemeanttas» Sámediggái bissovaš juolludusa birra Duodjeinstituhtii. Departemeanta čállá ná; sitáhta:

«Departemeantta áddejumi bissovaš vuoddojuolludusa hárrái berre Sámediggi árvoštallat».

Dán reivve vuodul bivdá Bargiidbellodaga sámediggejoavku Sámediggerádi árvoštallat Duodjeinstituhtii bissovaš jahkásaš rámmajuolludusa.

Ášši3, áirasis: Johan Mikkel Sara, BB:a sámediggejoavku

28.06.57 láhka, nr. 16 astoáigeallima birra

Astoáiggelága 2. paragrafas (johtaleapmi meahcis) daddjo, ahte juohkehaš sáhtá miehtá jagi friija johtit vázzi mávssekeahhtá maidege (allmennetvuoigatvuohta). Dát orru rihkkjuvvon Nordkapp-platáa oktavuodas. Doppe galget olbmot máksit issorasat jos obanassiige sáhttet mannat platáa ala.

Sámediggi ferte guorahallat ášši rivttes eiseválddiiguin, go dát guoská hirbmat ollusiidda.

Ášši 4, áirasis: Eilif O. Larsen, BB:a sámediggejoavku

Lotnolasealáhusaid doarjjanjuolggadusaid rievdadeapmi

Sámediggi mearridii čakčamánu 26. b. 1996 lotnolasealáhusaid doarjjanjuolggadusaid.

Maŋŋá leat boahtán ovdan, ahte njuolggadusain leat muhtun eahpeoiddolaš váikkuhusat.

Duodji ja meahcceealáhus sáhtá njuolggadusaid mielde maddái oazžut jođihandoarjaga iešheanalís ealáhussan. Gáibádussan dattetge lea, ahte vuovdin ii galgga leat eanet go 75.000.- kruvnnu. Dán gáibádusa berrešii rievdatit nu, ahte lea vejolaš oazžut birgejumi dáin. Vejolaš čoavddusin sáhtášii leat, ahte bajimuš ráđji biddjojuvvo 150.000.- kruvnnu ráđjái goappáge ealáhussii, go daiguin bargojuvvo sierra.

Sámediggi meannuda lotnolasealáhusaid doarjjanjuolggadusaid jagi 1997 čavčča mielde nu, ahte njuolggadusaid sáhtá bidjat fápmui jahkemolsumis.

Ášši 5, áirasis: Magnhild Mathisen, BB:a sámediggejoavku

Vuolláičállit: EKN / DSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Ovdaskuvlaoahpaheaddjiid ja mánáidgárdebargiid rekrutteren

Sámi kultuvrra ealáskuhttin, ja iežas gullevašvuoda dihtomielažžan dahkan, erenoamážit nuorat buolvva oktavuodas lea leamaš positiivvaláš. Otne oaidnit, ahte lea issoras garra jearaldat, mii guoská sámi gelbbolašvuhtii sámi mánáidgárddiin, sihke sámi guovlluin ja olggobealde sámi guovlluid.

Ollu gielddain leat váttisvuodát gávdnat olbmuid, geain lea áššáiguoski gelbbolašvuolta. Sámegeiel ovdaskuvlaoahpaheaddjiid lea váttis rekrutteret, ja lea stuorra gilvu fidnet sin geain lea gelbbolašvuolta.

Go eai gávdno oahppan olbmot, de dagaha dat dan ahte ollu sámi mánáidgárddiin ii leat ovdaskuvlaoahpaheaddji ii hoavdan iige pedagogalaš jodiheaddjin. Lassin dasa go ollu mánáidgárddiin váilot oahppan ovdaskuvlaoahpaheaddjit, de ollu sámi mánáidgárddiid bargiin ii leat dohkálaš máhtolašvuolta sámi servodatdiliid birra iige sis leat kulturamáhtolašvuolta. Buohkat eai máhte sámegeiela geavahit. Nubbi eará deatálaš hástalus lea doalahit dan sámi gelbbolašvuoda mii juo lea mánáidgárddiin, sihke mii guoská oahppan ja oahppameahtun bargiide.

Dán vuodul bivdá BBA sámediggejoavku Sámediggeráđi prioriteret ja guorahallat doaimmaid sámi ovdaskuvlaoahpahussii rekrutterema várás, daiguin eiseválddiiguin geaidda dat guoská. Ja lassin árvvoštallat sierralágan málliid biđggiidatton ovdaskuvlaoahpahusa ja sierralágan lassioahpahusfálaldagaid várás.

Ášši 6, áirasis: Berit Ranveig Nilssen, NSR:a sámediggejoavku

Finnmárku Fylkamánne lea álggahan ráfáiduhttinbargguid Skjåholmen sullos Unjárggas.

Ráfáiduhttinbargguid ulbmil lea Fylkamánne dieđuid mielde, ahte ferte suodjalit muhtun loddenáliid biotohpaid. Ráfáiduhttin miellidibuktá earret eará dan, ahte guovllu olbmuid vejolašvuodát geavahit dan guovllu astoaigge- ja ealáhusoktavuođaide gáržžiduvvo.

NSRa gal ádde, ahte muhtun dehálaš biotohpaid sáhtta leat dárbu suodjalit. Muhto go luondduguovlluid suodjaleamis lea sáhka, de lea dárbašlaš geahčadit suodjaleami váikkuhusaid ovttas báikkálaš ássiiguin, ja geahččat maid sámi beroštumiide. Dán oktavuodas eai leat báikkálaš olbmot beassan leat mielde ráfáiduhttinbargguid mearrideamis.

NSRa bivdá Sámediggeráđi gozihit dán ášši go dat boahká gulaskuddamii. Ráđđi ferte maid Fylkamanniin čielggadit makkár bargovugiid son čađaha dákkár áššiin. Dát ferte dahkot danin vai báikkálaš olbmot/sámi beroštumit váldojuvvojit vuhtii.

Ášši 7, áirasis John Henrik Eira, NSR:a sámediggejoavku

Sd. dieđáhus nr. 35 (1996-97) boraspirehálddašemi birra

Sámediggi bivdá Stuorradikki manjdit Sd. dieđáhusa nr. 35 (1996-97) meannudeami čakčii. Sámediggi ii leat mange láhkái leamaš mielde Sd. dieđáhusa nr. 35 (1996-97) válmmaštanproseassas. Stáhtaráđđi dohkkehii dieđáhusa cuonomanu 11. b. 1997. Stuorradiggi galgá meannudit dieđáhusa geassemánus.

Dan vuodul go leat stuorra oaivilerohusat boraspirehálddašemi ja sámi ealáhusberoštumiid gaskka, de ferte Sámedikkis leat vejolašvuhta buktit oaiviliid dieđáhussii. Dan geažil go leai oanehis áigi Sd. dieđáhusa nr. 35 aimmolažžan dahkarna ja stuorradiggedieđáhusa gaskka, de ii leat Sámedikkis leamaš vejolašvuolta meannudit dieđáhusa.

Sámediggi áigu mearkkašit ahte dađistaga lea ihtigoahtán dárbu lagabuidda čielggadit Sámedikki, Ráđdehusa ja Stuorradikki gaskasaš oktavuoda, movt mii galgat gozihit Sámedikki rolla ja beroštumiid ášsis, maid Ráđdehus ovddida Stuorradiggei meannudeapmái.

Ášši 8, áirasis Øystein Ballari, NSR:a sámediggejoavku

Vuolláičállit: EKN PAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Prostitušuvdna Finnmárkkus

Maŋimuš áiggis lea leamaš ollu sáhka nissongávppašeames, mii dáhpáhuvvá muhtun báikkiin sámi ássanguovlluin. Go diekkár doaimmat ihtogohtet min servodahkii, de dat njeidet min dohkálašvuoda ráji.

Prostitušovnnas ovddiduvvo badjelgeahčči olmmošoidnu. Prostitušuvdna mielddisbukta ahte nisssonolbmui biddjo heittot árvu, nisssonolbmot vuoliduvvojit vuovdigálvun.

Prostitušuvnna čuvvot maid eará lobihis doaimmat. Ja seammalágan doaimmat dáidet čuovvut maiddái prostitušovnna mii lea sámi guovlluin.

Mánát ja nuorat, geat bajásšaddet guovlluin gos dákkár prostitušuvdna čadahuvvo, ožžot hui heittot váikkuhusaid ja olmmošoinnu, mii guhkkit áiggi vuollái ii duddjo buori. Sihke oktonas olbmot, bearrašat, ránnját ja olles ássanguovllut ožžot heajos váikkuhusaid dákkár doaimmain.

Dákkár doaimmat dahket maid heittot oktavuodaid min nuorttabealeránnjárikii. Dát čuoheá erenoamáš garrasit min odđa ránnjáide geat leat ásaiduvvan Norgii, ja buktá maid heittot váikkuhusaid Barentsguovllu ovtasbargui.

Sámediggi doarju daid vuostálastinbargguid maid Deanu nisssonolbmot čadahit prostitušovnna vuostá. Lea dehálaš ahte Norgga eiseválddit álggahit doaimmaid mat bissehit dán gávppašeami. Eiseválddit fertejit maid juolludit ruđa maiguin ruhtadit prostitušovnna eastadandoaimmaid.

Ášši 9, áirasis: Egil Olli, BB:a sámediggejoavku**Sámi journalistaoahppu**

Bargiidbellodaga sámediggejoavku konstatere ahte Sámi Allaskuvla Guovdageainnus ii leat beassan ásaht sámi journalistaoahppu. Sámediggi ferte jođáneamosit guorahallat Girko-, oahpahuš- ja dutkandepartemeanttain, dán lágan fálaldaga ásaheami Sámi Allaskuvlii Guovdageainnus.

Sámi journalistaoahppu lea našuvnnalaš ovddasvástádus nugo earáge sámi oahppofálaldagat. Danin lea Sámedikkisge ovddasvástádus váikkuhit dasa, ahte huksejuvvo journalistalaš oahppo- ja dutkanguovddáš sámi ja eamiálbmotoktavuodaid hárrái.

Sámi journalistaoahpu oktavuodas leai golmmajagáš geahččalanprošeakta, mii álggahuvvui borgemánu 1. b. 1991. Dát leai ovtasbargoprošeakta Norlánda Allaskuvlaguovddáža ja Guovdageainnu Sámi Allaskuvlla gaska.

Prošeavtta evalueremis konkluderejuvvui, ahte berre áshuvvot sierra sámi journalistaoahppu. Geahččalanprošeakta buvttii albmosii, ahte sámi mediafitnodagain lassána garrasit dárbu oážžut oahppan journalisttaid, geain lea gelbbolašvuolta vuosttažettiin bargat sámegeiel mediain, muhto geat maiddái leat doaibmi guovttegeielagat sámi- dáro- suoma- dahje ruotageielas. Danin leage deatálaš ahte sámi journalistaoahppu šaddá dakkáraš fálaldahkan mas lea vuoddu sámegeiel birrasis, mat sáhttet gozihit ollislaš davvirikkalaš-sámi perspektiivva.

Bargiidbellodaga sámediggejoavku bivdá Sámediggerádi jođáneamosit guorahallat Girko-, oahpahuš- ja dutkandepartemeanttain sámi journalistalaš oahppofálaldaga ásaheami Sámi Allaskuvlii Guovdageainnus.

Ášši 10, áirasis: Marianne Balto Henriksen, NSR:a sámediggejoavku:

Eamiálbmogiid birra diehtujuohkin lea našuvnnalaš ovddasvástádus

Maŋimuš ággiid leat bohtán hui ollu heajos cealkagat sámi áššiid birra mángga guovllus. Dan oktavuodas lea maid vuodduvuvvon organisašuvdna man namma lea Nei til Sameland. Ollu cealkámušat - ja maiddái dán organisašovnna vuoddudeapmi čájeha, ahte álbmogis lea

Vuolláičállit: EKN JSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

stuorra diehtemeahttuvuohta eamiálbmogiidda gullelaš áššiin, ja erenoamážit sámi áššiin. Dat njálmmálaš falleheamit sápmelaččaid vuostá leat dagahan mánáide ja nuoraide balu ja eahpesihkarvuoda. Lea eahpitkeahttá dárbu eanet diehtujuohkimii mas čilget manne lea dárbu ásahit sierra diliid vai sápmelaččat besset suodjalit giela, kultuvrra ja servodateallima. Eastadan dihte dakkár oainnuid viidáneami, bivdá NSRa Sámediggeráđi ovddidit dán ášši dárbe eiseválddiide, gos guoskkahallá čuovvovaš áššiid:

- buoret diehtujuohkin dasa mii guoská makkár ovddasvástádus Norggas lea čadahit diehtujuohkima sámiid birra, ILO šiehtadusa dohkkeheami olis
- buoridit diehtujuohkima Vuoddolága paragrafa 110A dohkkeheami birra ja maiddá sámi giellalága njuolggadusaid birra
- dárbe lasihit doarjagiid Sámediggái diehtujuohkinbargguide

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Hartvik Hansen, sámejoavku, ovddidii eavttuhusa čoahkinortnega § 22 vuodul:

Odđa ášši «*Boraspiriid hálldašánplána sámi guovlluin*» meannuduvvo odđa áššin nr. 11, vaikko ii leange buktojuvvon ovdal dii. 16.00 ovddit beaivve go ášši galgai meannuduvvot Sámedikkis.

Čoahkinjodihangotti árvalus Sámediggái:

Áššebápirat 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 9 sáddejuvvojit Sámediggeráđái meannudeapmái

Áššebápirat 8 ja 10 giedahallojuvvojit dán čoahkkimis mañimuš áššin.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 36 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Hartvik Hansena eavttuhus hilgojuvvui 30 jienain 6 jiena vuostá
2. Čoahkinjodihangotti árvalusa 1. oassi dohkkehuvvui ovttajienalaččat.
3. Čoahkinjodihangotti árvalusa 2. oassi dohkkehuvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Harvik Hansen (čoahkinortnegii)	Ragnhild Nystad (čoahkinortnegii) Hartvik Hansen (čoahkinortnegii)
2.	Berit Ranveig Nilssen	Hartvik Hansen Magnhild Mathisen
3.	Per Edvind Varsi	Ole Henrik Magga
4.	Johan Mikkel Sara	
5.	Eilif O. Larsen	John Henrik Eira Alf E. Nystad Sven-Roald Nystø Eilif O. Larsen

Vuolláičállit: EKN / RSE

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siidu

6.	Magnhild Mathisen	Ragnhild Nystad Geir Tommy Pedersen Hartvik Hansen Magnhild Mathisen
7.	Berit Ranveig Nilssen	Magnhild Mathisen Alf E. Nystad
8.	John Henrik Eira	
9.	Øystein Ballari	Johan Mikkel Sara Marianne Balto Henriksen Ragnhild Nystad Hartvik Hansen Ingar Eira Berit Ranveig Nilssen Johan Mikkel Sara
	Øystein Ballari (čoahkkinortnegii)	
10.	Egil Olli	
11.	Marianne Balto Henriksen	Hartvik Hansen Mary Mikalsen Trollvik Ragnhild Nystad Berit Ranveig Nilssen Sven-Roald Nystø Magnhild Mathisen Ingar Eira
12.	Ragnhild Nystad (čoahkkinortnegii)	
13.	Hartvik Hansen (čoahkkinortnegii)	

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jjeanasteami lea ná:

Áššebáhpirat 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 9 sáddejuvvojit Sámediggeráddái meannudeapmái.

Áššebáhpirat 8 ja 10 meannuduvvojit maŋimuš áššin dán čoahkkimis bearjadaga miessemánu 30. b. 1997.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui miessemánu 27. b. dii. 17.42

Vuolláičállit: *EKN* / *RA*

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjijis leat oktiibuot 76 siidu

Ášši 16/97 NIBR-raporta - nuppástuhttinprográmma

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 27. b. dii. 17.42

I. Áššebápirat

- Sd. diedáhus nr. 28 (1991-92) «Nana bissovaš boazodoallu
- Nuppástuhttinprográmma rámmaplána Sis-Finnmárkkus 1993-97
- NIBR-raporta 1996:130 Resursavátnivuohta ja nuppástuhttin sámi servodagas
- 15.11.1996 ja 10.02.1997 reivvet KAD:as

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Sámediggeráði árvalus Sámediggái:

Sámediggi lea árvoštallan NIBRa notáhta «Ressursknapphet og omstilling i samiske samfunn- underveisevaluering av omstillingsprogrammet for indre-Finnmark».

Daid deatáleamos hástalusaid gaskkas maid NIBR-raporta namuha lea dat, ahte mii de galgá dáhpáhuvvat prográmmain plánejuvvon loahpaheami maŋŋil 1997s, ja makkár hápmi das lea jos dat vejolaččat guhkeduvvo prográmmaáigodaga maŋŋil.

Dan rájes go prográmmastivra nammaduvvui 1993 suoidnemánus lea leamaš viiddis proseassa, ja láchimat ja doaibmajahki organiseren leat maŋŋonan. Vuosttas doaibmajahki leai duohtavuodas 1994, go fas plána- ja rapporterenvuogádagat eai lean sajis ovdal go 1995s. Mánŋga láchkái leai 1995 vuosttamuš jahki go prográmma doaimmai ollislaččat. Áigemearri nuppástuhttinbálkká ohcamii lea maiddá guhkeduvvon jagiin, mii dagahii ahte ollugat diedihedje easkka áigemeari nohkama oktavuodas, ja álggahedje nuppástuhttináigodagaset easkka jahkemolsumis 1995/96. Dát mearkkaša, ahte ollu nuppástuhttit easkka gerget prográmmain jagi 2000 loahpas. Dát galget čuovvoluvvot albma láchkái. Sámediggi čujuha, ahte buot guoskevaš gielddat háliidit ahte prográmma guhkeduvvo muhtun hámis. Váldoággán lea dat, ahte eanaš nuppástuhttiin ii leat leamaš vejolašvuohta oassálastit doaibmajahki, mat gusket gelbbolašvuođa bajideapmái ja ealáhusvoddideapmái ovdal go 1996s, ja danin lea várra ahte doaibmajahki dán jovkui eai lean ávkkástallan muttos sin iežaset nuppástuhttináigodagas.

Daid duohtavuodaid vuodul mat leat namuhuvvon ovddabealde, ávžžuha Sámediggi joatkit prográmmain dáláš hámis jagi 2000 lohppii. Organiseremiin ja ángiruššansurggiiguin jotkojuvvo dokko gokko doaibmajahki ja ovddasvástáduš faggasit daid hálddašanorgánaide otnáš vuogi mielde.

Sámediggi áigu álggahit sierra plána hápmema boazodoalloaláhussii lagamus boahhteáiggis. Dán barggus lea váldomihttomearrin dat, ahte ealáhus nagodivččii bisuhit iežas eallingievra oassin sámi servodagas sihke ekonomálaččat ja kultuvrralaččat. Bajit dási mihttomearit ekologálaš, ekonomálaš ja kultuvrralaš nana, bissovaš boazodoalloaláhusa hárrái leat dat oasis mat guddet otnáš boazodoallopolitihka, maid Sámediggi áigu čuovvut.

Stuorra maŋŋonemiid geažil prográmmadoaimmaid organiseremis ja láchimis, ja go eanaš loahpaheaddjit álggahedje nuppástuhttináigodagaset easkka jahkemolsumis 1995/96, lea lunddolaš guhkeidit prográmmaáigodaga jagi 2000 lohppii. Stuorámuš joavku nuppástuhttiin geargá prográmmain easkka dan jagi, ja danin lea dárbu lavgadit čuovvolit gitta dassáži. Organiseremiin ja ángiruššansurggiiguin jotkojuvvo dokko gokko doaibmajahki faggasit hálddašanorgánaide nugo áigumušat ja hápmi doibmet otne. Sámediggi árvala, ahte stivralahtuid lohku uhciduvvo 5 lahtui.

Vuolláičállit: EKN

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siidu

Sámediggi čujuha čuovvovaš ovttaskas doaimmaid:

- a) Dat konsuleantavirggit bargokántuvrrain, mat leat čuovvoleami ja oaivadusa várás guhkeduvvojit jagi 2000 lohppii. Dáid virggiid ruhtada Eanadoallodepartemeanta.
- b) Sierra INKO-virggit, main leat sámegielat bargit Finnmark Bedriftsrådgivning-fitnodagas guhkeduvvojit jagi 2000 lohppii.
- c) Njuolggadusat ja doarjjaortnegat árvvoštallojuvvojit, heivehan dihte doarjaga lotnolasealáhusaid heivehallamiidda, earret eará Giliovdidanfoandda ruhtanjuolggadusaid geavaheami rievdademiin, gč. Ealáhusstrategiját Davvi-Norgii.
- d) Sierra doarjjatávsttat, 60% investerendoarjja ja 75% gálvoovddidandoarjja guhkeduvvojit jagi 2000 lohppii.
- e) Ealáhusovddidanruđat doalahuvvojit otnáš dásis. Nuppástuhttingielddat geatnegahttojuvvojit merket ruđaid ealáhusovddideapmái loahpaheaddjiid várás.
- f) Ealáhusovddidan ovttastahttinjoavku (SOIF) joatká ovttasbarggus jagi 2000 lohppii.
- g) Gelbbolašvuoda ovddidandoaimmat faggejuvvojit daid ásahuvvon kursaossodagain sámi joatkkaskuvllain Kárášjogas ja Guovdageainnus. Joatkkaskuvllaid ja báikkálaš ealáhusaid gaskasaš ovttasbargodoaimmat prioriterejuvvojit. Dasto berre ángiruššat nannoseabbot ealáhus- ja suorgeoahpuin ja oahpahusain, vai doaibmabijut dávistit bargomárkana ja ealáhuseallima gáibádusaide ja dárbbuide, ja oassálastiid eavttuide. KUFas sierra ruđat juogaduvvojit jagi 2000 lohppii.
- h) Ásahuvvo eaktodáhtolaš ovdaláigepenšunortnet nuppástuhttiid várás, geat leat badjel 50 jagi, eaige leat gávdnan odđa barggu nuppástuhttináigodaga manjá.
- i) Bargu «Sosial nettverksgruppe» joatká doaimmas jagi 2000 lohppii. Dat seamma guoská prošehtii «Helsemessige og sosiale konsekvenser av omstillingen i reindriftsnæringen». Sierra ruđat dan bargui juogaduvvojit jagi 2000 lohppii.
- j) Nuppástuhttiide addojuvvo vejolašvuhta diinet eambbo go 50% nuppástuhttinbálkkás, vai nuppástuhttiide sihkkarastojuvvošii sihke čálgu ja bargovásihusat.

Eavttuhus 1, BBa sámediggejoavku Egil Olli bokte:

Lasáhus čuoggái g:

KUFa ferte váldit badjelasas ovddasvástádusa kursainspektøraid virggiid ásaheapmái kursaossodagain sámi joatkkaskuvllain. Doaisttáži ferte árvvoštallat movt gávdnat čovdosiid dáláš sierra váikkuhangaskaomiid bokte mat fievrividuvvojit SUFURii nuppástuhttinprogramma oktavuodas.

Odđa čuokkis k:

Nuppástuhttináigodat guhkeduvvo sin ektui, geain ii lean vejolašvuhta aktiivvalaččat searvat nuppástuhttimii guhkálmas buozalmasvuoda, mánnaoážžun pearmišuvnna, dahje eará nana ákkaid geažil.

Eavttuhus 2, Guovddášbellodaga sámediggejoavku Ingar Eira bokte:

Lasáhus Sámediggeráđi árvalussii:

- čk. e) «*eanet*» lasihuvvo nuppi cealkagii, nu ahte dat šaddá ná:
 «*Nuppástuhttingielddat geatnegahttojuvvojit eanet merket ruđaid ealáhusovddideapmái loahpaheaddjiid várás.*»

Vuolláičállit: EKN / DSF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

- čk. j) Nuppásteaddjiide addojuvvo vejolašvuohta diinet gitta 100% nuppástuhttinbálkkás nuppástuhttináigodagas, sihkkarastin dihtii čálgu ja bargovásihusa.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 34 čoahkis.

Eavttuhus 2, gessojuvvui ruovttoluotta.

Jienasteapmi čađahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Eavttuhus 1, lasáhus g-čuoggái mearriduvvui ovttajienalaččat
2. Eavttuhus 1, ođđa čuokkis k. mearriduvvui ovttajienalaččat.
3. Sámediggeráđi árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Ole Henrik Magga Ragnhild Nystad (čoahkkinortnegii) Mary Mikalsen Trollvik (č.ortnegii) Ragnhild Nystad (čoahkkinortnegii)	
2.	Egil Olli	
3.	Ingar Eira	
4.	Peder Mathisen	Sven-Roald Nystø Marianne Balto Henriksen Jens Petter Olsen Peder Mathisen
5.	Nils O. Nilsen	Peder Mathisen
6.	Alf E. Nystad	
7.	Tore Bongo	
8.	Inger Anne Sara Gaup	
9.	Øystein Ballari	
10.	Egil Olli	
11.	Ingar Eira	
12.	Per Edvind Varsi	
13.	Ole Henrik Magga	
14.	Egil Olli	

VI. Sámedikki mearráđus maŋŋá jienasteami lea ná:

Sámediggi lea árvoštallan NIBRa notáhta «Ressursknapphet og omstilling i samiske samfunn- underveisevaluering av omstillingsprogrammet for indre-Finnmark».

Daid deatáleamos hástalusaid gaskkas maid NIBR-raporta namuha lea dat, ahte mii de galgá dáhpáhuvvat prográmmain plánejuvvon loahpaheami maŋŋil 1997s, ja makkár hápmi das lea jos dat vejolaččat guhkeduvvo prográmmaáigodaga maŋŋil.

Vuolláičállit: EKN / JBF

Čoahkkingirjii čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siidu

Dan rájes go prográmmastivra nammaduvvui 1993 suoidnemánus lea leamaš viiddis proseassa, ja láchčimat ja doaibmajahki organiseren leat maŋnonan. Vuosttas doaibmajahki lei duohtavuodas 1994, go fas plána- ja rapporterenvuogádagat eai lean sajis ovdal go 1995s. Maŋgga láhkái lei 1995 vuosttamuš jahki go prográmma doaimmai ollislaččat. Áigemearri nuppástuhttinbálkká ohcamii lea maiddá guhkeduvvon jagiin, mii dagahii ahte ollugat dieđihedje easkka áigemeari nohkama oktavuodas, ja álggahedje nuppástuhttináigodagaset easkka jahkemolsumis 1995/96. Dát mearkkaša, ahte ollu nuppástuhttit easkka gerget prográmmain jagi 2000 loahpas. Dát galget čuovvovvot albma láhkái.

Sámediggi čujuha, ahte buot guoskevaš gielddat háliidit ahte prográmma guhkeduvvo muhtun hámis. Válđoággán lea dat, ahte eanaš nuppástuhttiin ii leat leamaš vejolašvuohta oassálastit doaibmajahki, mat gusket gelbbolašvuoda bajideapmái ja ealáhusvoddideapmái ovdal go 1996s, ja danin lea várra ahte doaibmajahki dán jovkui eai lean ávkkástallan muttos sin iežaset nuppástuhttináigodagas.

Daid duohtavuodaid vuodul mat leat namuhuvvon ovddabealde, ávžžuha Sámediggi joatkit prográmmain dáláš hámis jagi 2000 lohppii. Organiseremiin ja ángiruššansurggiiguin jotkojuvvo dokko gokko doaibmajahki ja ovddasvástádus faggasit daid hálddašanorgánaide otnáš vuogi mielde.

Sámediggi áigu álggahit sierra plána hápmema boazodoalloealáhussii lagamus boahhteáiggis. Dán barggus lea váldomihhtomearrin dat, ahte ealáhus nagodivččii bisuhit iežas eallingievrá oassin sámi servodagas sihke ekonomálaččat ja kultuvrralaččat. Bajit dási mihttomearit ekologálaš, ekonomálaš ja kultuvrralaš nana, bissovaš boazodoalloealáhusa hárrái leat dat oasit mat guddet otnáš boazodoallopolitihka, maid Sámediggi áigu čuovvut.

Stuorra maŋnonemiid geažil prográmmadoaimmaid organiseremis ja láchčimis, ja go eanaš loahpaheaddjit álggahedje nuppástuhttináigodagaset easkka jahkemolsumis 1995/96, lea lunddolaš guhkeidit prográmmaáigodaga jagi 2000 lohppii. Stuorámus joavku nuppástuhttiin geargá prográmmain easkka dan jagi, ja danin lea dárbu lávgadit čuovvolit gitta dassáži. Organiseremiin ja ángiruššansurggiiguin jotkojuvvo dokko gokko doaibmajahki faggasit hálddašanorgánaide nugo áigumušat ja hápmi doibmet otne. Sámediggi árvala, ahte stivralahtuid lohku uhciduvvo 5 lahtui.

Sámediggi čujuha čuovvovaš ovttaskas doaimmaid:

- a) Dat konsuleantavirggit bargokántuvrrain, mat leat čuovvoleami ja oaivadusa várás guhkeduvvojit jagi 2000 lohppii. Dáid virggiid ruhtada Eanadoalodepartemeanta.
- b) Sierra INKO-virggit, main leat sámegeielat bargit Finnmark Bedriftsrådgivning-fitnodagas guhkeduvvojit jagi 2000 lohppii.
- c) Njuolggadusat ja doarjjaortnegat árvoštallojuvvojit, heivehan dihte doarjaga lotnolasealáhusaide heivehallamiidda, earret eará Giliovddidanfoandda ruhtanjuolggadusaid geavaheami rievdademiin, gč. Ealáhusstrategiijat Davvi-Norgii.
- d) Sierra doarjijatávsttat, 60% investerendoarjja ja 75% gálvoovddidandoarjja guhkeduvvojit jagi 2000 lohppii.
- e) Ealáhusovddidanrudat doalahuvvojit otnáš dásis. Nuppástuhttingielddat geatnegahhttojuvvojit merket rudaid ealáhusovddideapmái loahpaheaddjiid várás.
- f) Ealáhusovddidan ovttahttinjoavku (SOIF) joatká ovttasbarggus jagi 2000 lohppii.
- g) Gelbbolašvuoda ovddidandoaimmat faggejuvvojit daid ásahuvvon kursaossodagain sámi joatkkaskuvllain Kárášjogas ja Guovdageainnus. Joatkkaskuvllaid ja báikkálaš ealáhusaid gaskasaš ovttasbargodoaimmat prioriterejuvvojit. Dasto berre ángiruššat nannoseabbot ealáhus- ja suorgeoahpuin ja oahpahusain, vai doaibmajahki dávistit bargomárkana ja ealáhuseallima gáibádusaid ja dárbbuide, ja oassálastiid eavttuide.

Vuolláičállit: EKN / DSF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siidu

KUFas sierra ruđat juogaduvvojit jagi 2000 lohppii. KUFa ferte váldit badjelasas ovddasvástádusa kursainspektøraid virggiid ásaheapmái kursaossodagain sámi joatkkaskuvllain. Doaisttázii ferte árvvoštallat movt gávdat čovdosiid dáláš sierra váikkuhangaskaomiid bokte mat fievrriiduvvojit SUFURii nuppástuhttinprogramma oktavuodas.

- h) Ásahuvvo eaktodáhtolaš ovdaláigepenšunortnet nuppástuhttiid várás, geat leat badjel 50 jagi, eaige leat gávdat odđa barggu nuppástuhttináigodaga maŋŋá.
- i) Bargu «Sosial nettverksgruppe» joatká doaimmas jagi 2000 lohppii. Dat seamma guoská prošektii «Helsemessige og sosiale konsekvenser av omstillingen i reindriftnæringen». Sierra ruđat dan bargui juogaduvvojit jagi 2000 lohppii.
- j) Nuppástuhttiide addojuvvo vejolašvuohta diinet eambo go 50% nuppástuhttinbálkkás, vai nuppástuhttiide sihkkarastojuvvošii sihke čálgu ja bargovásihusat.
- k) Nuppástuhttináigodat guhkeduvvo sin ektui, geain ii lean vejolašvuohta aktiivvalaččat searvat nuppástuhttimii guhkálmás buozalmasvuoda, mánnaoažžun pearmišuvnna, dahje eará nana ákkaid geažil.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui miessemánu 27. b. dii. 19.15

Vuolláičállit: EKN / JEF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 17/97 Boazodoallošiehtadus 1997/98

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 29. b. dii. 09.00

I. Áššebáhpirat

- Sd. prp. nr. 46 (1996-97) 1997-98 boazodoallošiehtadus, goluid buvttadeapmi, mat gusket bohccobierggu radioaktivitehtii ja 1997 stáhtabušehta rievdadusat
- Árv. S. nr. 233 (1995-96) Ealáhuskomitea árvalus 1996-97 boazodoallošiehtadus, goluid buvttadeapmi, mat gusket bohccobierggu radioaktivitehtii ja 1996 stáhtabušehta rievdadusat
- Sámedikki mearrádus áššis 25/96-Boazodoallošiehtadus 1996/97

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Sámediggeráddi ovddida čuovvovaš árvalusa Sámediggái:

Sámediggi doarju dan bajit dási mihttomeriid vuodu, mii guoská ekologálaččat, ekonomálaččat ja kultuvrralaččat nana, guoddi boazodoalloaláhussii. Dát mihttomearit leat otnáš boazodoallopolitihkas guoddi oasis, ja bidjet vuodu Sámedikki mearkašumiide.

Ollislaš boazodoallopolitihka ferte vuodđuduvvot dasa, ahte aktiivvalaččat geavahit daid váikkuhangaskaomiid mat gávdnojit. Otnáš váikkuhangaskaomiid sáhtta juohkit guovtti váldooassái, maid boazodoalloeiseváldit sáhttet geavahit, boazodoalloláhka ja boazodoallošiehtadus. Sámediggi lea ovttaoaivilis ráddehusain, ahte boazodoallolága ja movttiidahttindoaimmaid boazodoallošiehtadusa bokte nannoseabbot galgá sáhttit geavahit ovttas, vai lea buoret vejolašvuohta juksat boazodoallopolitihka mihttomeriid.

Sámediggi oaivvilda dattetge ain, ahte ferte leat várrugas bággodoaimmaid geavaheami oktavuodas ealáhusa guovdu, odđa lága vuodul, muhto oaidná, ahte daid sáhtta geavahit ávkin, deavddan positiivvalaš váikkuhangaskaomiide, mat leat áshuvvon boazodoallošiehtadusa bokte.

Boazodoalloaláhusas šáddá dál čielga oktavuoha sámepolitihkkii. Dás duohko oazžu Sámediggi viidát saji boazodoalloaláhusa hálddašeames, ealáhusa stivrenorgánaid nammadanválddi bokte. Dán oktavuodas lea Sámediggi sádden gulaskuddamii dan lánveggotti mandáhta ja čoahkkádus-eavttuhusa, mii galgá ráhkadit Sámedikki boazodoalloplána. Dán plána barggu ulbmilin lea árvoštallat ealáhusa boahhteáiggi dárbbu ja hástalusaid, ja bidjat daid obban sámepolitihkalaš oktavuhtii.

Ekonomálaš vuoddu, rámma

Sámediggi bidjá merkii, ahte dán jagáš boazodoallošiehtadusa rámma lea seamma go jagiin 1996-97. Diggii deattuha, ahte nugo ovddit jagiinge, ferte leat várrugas geahpedeames šiehtadusrámma nu guhká go dienasvuoddu ealáhusas lea fuotni, ja eahpesihkkarvuoha molsaeaktolaš barggolašvuodas lea stuoris. Sturradiggi berre ain buktit čielgaseabbo signálaid das, ahte šiehtadusrámma ii geahpeduvvo lagamus jagiin.

Boazodoalloaláhus ii leat mihkkege garrasit subsidierejuvvon vuoddoaláhus, ja subsidiieren ii leat, iige berre leat mihttomearri iešalddis. Dasto dagaha kultuvrralaččat nana, guoddi ealáhusa gáibádus dan, ahte ferte vuordit dihto almmolaš fievrridemiid. Molsaeaktolaččat fertešii boazodoallu ain eanet strukturrašonaliseret biergobuvttadusa deattuhemiin, ja doaluid logu hárrái. Sámediggi lea gearggus ovddidit boazodoalloaláhusas alla barggolašvuoda, vai sáhtta doalahit nu stuorra olmmošlaš vuodu go vejolaš árbevirolaš sámi giella-, luonddu-, kultur- ja ealáhusmáhtolašvuoda madasatnimii.

Vuolláičállit: EKN / JRF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Čujuhettiin boazodoalloealáhusa ollislaš rehketdollui, čujuha Sámediggi ahte boazodoalus lea vuoddo váttisvuohtha dat go ollislaš gánnáhattivuohtha ealáhusas lea njiedjan manná jagi 1985. Movt dal juo geahčas boazodoalu, de lea duohtavuohtha dat, ahte boazodoalloealáhusa dili leat báidnán dat váttisvuodát, mat bohte das go boazolohku stuorui áiggi mielde, ja man geažil luondu geavahuvvui menddo garrasit, go boraspirenálli lassáná dađistaga ja vel odđa stuorra meaššamiid geažil boazodoalloeatnamiin.

Dilli lea dál nu, ahte boazolohku lea geahpeduvvon mealgat bajimus mearriduvvon boazologu ektui. Gažaldahkan šaddá, ahte lahkanišgoahit go dássedeđđui luondduvuodu ja guohtondeattu gaskka. Jos guohtonvuodu šaddan lea juksojuvvon, de mannet ain mánnga jagi ovdal go eatnamat leat šaddan ovddeš dillái, ja produktivitehta lassáná vuordámušaid mielde. Sámedikki áddejumi mielde mearkaša dát dan, ahte ferte leat ráhkkanan mađasatnit, vejolaččat nannet ekonomálaš fievrredemiid boahtti áigodagas mainna veahkehit ealáhusa dán sirdináiggi čađa.

Dienasdásen - bajimus boazolohku

Sámediggi lea, go ovddit jagiid lea meannudan boazodoallošiehtadusa ja boazodoallo dieđáhusa ohcalan dáhtu nannet juogadanprofiila váikkuhangaskaomiid geavaheami oktavuodas. Diggi lea earret eará dovddahan, ahte fertešii árvvoštallat bidjat bajimus boazologu juohke dollui, dan dihte vai ealáhusas sáhtá doalahit barggolašvuoda.

Diggi bidjá merkii ja lea duhtavaš go šiehtadusbeliin lea dáhttu rievdadit ekonomálaš váikkuhangaskaomiid nannoseabbo dienasdássema guvlui. Ekonomálaš váikkuhangaskaomiid geavaheapmi ii ovdal leat láhččojuvvon movtge dienasdássema ektui. Dát lea dagahan dan, ahte eanaš stuorámuš doalut leat ožžon fievrredemiid.

Dán jagáš boazodoallošiehtadusa boadusin lea, ahte dušše doalut, main leat gitta 600 bohcco sáhttet oazžut njuolgo produkšuvnnalaš doarjagiid. Lassin biddjojuvvo bajit rádjijn 75.000,- kruvnnu njuolgo doarjian. Prinsihpalaččat doarju Sámediggi, ahte biddjojuvvo bajimus rájji bohccuid ektui doalu nammii, jos galgá juksat doarjaga boazodoallošiehtadusa bokte. Dát sáhtá ovtas bissovaš produkšuvnadoarjaga lasihemiin váikkuhit buoret dienasdássemii ealáhusas.

Bajimus boazologu ii sáhte bidjat váttisvuodaid haga. Sámediggi deattuha, ahte lea dárbu geahčadit buolvasirdin ja odđarekrutteremiid vejolašvuoda ealáhusas. Dán oktavuodas lea Sámedikki mielas miellagiddevaš oaidnit, ahte bealit leat ovttaoavilis mii guoská dakkáraš bargjoavkku nammadeapmái, mii geahčada buolvamolsun vejolašvuodaid boazodoalus, nugo šiehtadallamiid loahppaprotokollas oidno. Odđa ortnegiid sávatkeahes váikkuhusat sáhttet leat mielde headušteamen ortnegiid ulbmila ja daidda guorraseami. Lassin áigu Sámediggi bivdit šiehtadusbeliid geahčadit vejolašvuoda fas geavahišgoahit ortnega ovdaláiggepenšuvnna hárrái, dikki ovddit mearrádusa ektui.

Šiehtadus eaktuda menddo detaljadási stivrejumi šiehtadusaid bokte. Erenoamážit guoská dát ortnegii Tromssas. Sámediggi ávžžuha bidjat fuomášumi boazodoallolága §ii 8a), ja daid plánagáibádusaide mat das biddjojuvvojit. Siskáldas diliid regulerema ja stivrema doalu ja distrivtta ektui sáhtá buoremusat gozihit dán barggu bokte. Ná juksat stuorát legitimatehta ja ovddasvástádusa ealáhusa siste daid doaibmabijuid guovdu, mat plánejuvvojit čadahuvvot.

Ovddidan- ja investerendoaibmabijut

Sámediggi oaidná, ahte Boazodoalu ovddidanfondii (RUF) addojuvvo dábálaš juolludus, mii lea 31,1 milj. kruvnnu. Diimmážiš dát lea geahppánan 0,5 milj. kruvnnuin. Diggi doarju, ahte ain nannosit ánggiruššat ealáhusa ovddidemiin ja investeremiiguin ealáhusas.

RUFa rudain várrejuvvo 5,0 milj. kruvnnu dutkamii ja oaivadussii, maid Boazodoalu fágaráđdi hálddaša. Sámediggi áigu nugo ovddit jagiinge deattuhit, ahte dutkanruđaid válđoáššis berre geavahit oaivadussii ja praktihkalaš prošeaktalaš dutkamii doaibmavugiid

Vuolláičállit: EKN DAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjiis leat oktiibuot 76 siiddu

buorideami oktavuodas ealáhusas. Bohccuid ja boazodoalu vuodđodutkama berre nannoseabbot guoddit ásahuvvon dutkan- ja oahpahusinstitušuvnnaid háldui, mat ruhtaduvvojit Norgga dutkanrádi prográmmaid bokte.

Sámediggi bidjá merkii maiddái resursakárten ja -hálddašan ángiruššamiid. Bealit leat ovttaoavilis das, ahte várret 4,5 milj. kruvnnu RUFa ruđain sierralágan prošeavttaide dán oktavuodas. Dikkis eai leat makkárge mearkkašumit dán lágan prioriteremii, ja vuordá oazžut dieđuid ángiruššamiid bohtosiin dán suorggis.

Sámedikki prioriterejuvvon ealáhusstrategiijaid searvái gullá maiddái dat, ahte nannoseabbot ángiruššat lotnolasealáhusaiguin. Maŋimuš jagiid lea RUFa juolludan 1,0 milj. kruvnnu Sámi ovddidanfondii (SUF) doarjjan dakkáraš lotnolasealáhusaid várás main boazodoallu lea oassin. Dán jagi leat šiehtadusbealit ovttaoavilis das, ahte lasihit dán supmi 2,0 milj. kruvdnui, ja eaktun lea, ahte ortnet lea olles sámi boazodoalloguovllu várás. Sámediggi lea duhtavaš dan doarjaga geažil, maid dikki lotnolasealáhus doarjjaortnet lea ožžon šiehtadusbeliin, ja čujuha, ahte Sámedikki 1997 guovvamánus mearridan SUFa odđa njuolggadusaiguin gozihuvvojit dat gáibádušat, maid šiehtadusbealit leat bidjan fievrridemiide.

Sámediggi bidjá merkii, ahte «Inntektsøkninger i reindriftsnæringen» nammasaš raporta lea dál ilbman, ja ahte dat čuovvuluvvo RUFa doarjagiiguin. Dadi bahábut lea nu, ahte diggi ii dovdda raportta váldosisdoalu, ja duostat bivdit čilgehusa daid doaimmaid birra, mat leat jurddašuvvon álggahuvvot raportta čuovvoleapmin. Erenoamážit ohcala Sámediggi nisssonolbmuid doaimmaid konkretiserema dán oktavuodas. Stuorradiggi dadjá Arvalusas S. nr. 233 (1995-96) ná dán čuoggá birra:

«Eanetlohku háliida deattuhit, ahte lea hirbmat deatálaš oččodit nisssonolbmuid nannoseabbot mielde boazodollui. Ii dušše formalalaččat eaiggádin, ja doalu jodiheaddjin, muhto maiddái nu, ahte bargui gullevašvuohta ja doaimmat, main lea njuolgggo oktavuoha ealáhusbargui geahččaluvvojit láchčojuvvot ja ovddiduvvot nisssonolbmuid várás.»

Dát dávista maiddái ollásit Sámedikki ovddit mearrádussii jahkásaš boazodoallošiehtadusa oktavuodas.

Sámediggi áigu deattuhit dárbbu movttiidahttit nuoraid váldit boazodoalu ealáhussan. Lea deatálaš, ahte ovddiduvvojit ortnegat boazodoallošiehtadusa bokte, mat sihkkarastet rekruiterema ealáhussii. Sámediggi áigu bivdit šiehtadusbeliid geahčadit dan.

Resursavuodđu, boazolohkoheiveheapmi

Sámediggi lea ollu jagiid dovddahan, ahte lea dárbu ekologálaččat heivehuvvon boazodollui, mas guohtonvuodđu bidjá rámma boazolohkui dan láchkái, ahte sáhtta juksat dássivuoda ealáhusas áiggi mielde. Dán oktavuodas lea áibbas deatálaš, ahte mearriduvvon boazologu bajimuš ráđji lea nu riehta signála doalliide ja earáide go vejolaš. Dát mearkkaša, ahte hálddašepmi mearrida bajimuš boazologu, mii lea nu lahka go vejolaš dan mii biologálaččat lea riehta.

Cuoŋománu 1. b. 1996 leai boazolohku Finnmarkkus sullii 25.000 vuollelis go mearriduvvon bajimuš boazolohku. Sámediggi lea hirbmat duhtavaš go čuolmmain dál bargojuvvo, earret eará dan bokte go resursavuodđu hirbmat vuđolaččat guorahallo, mii lea čalmmustuvvon «Boazodoalu resursarehketdoalus».

1996s signaliserejuvvui, ahte boazodoallostivra áigu mearridit odđa bajimuš boazologu Finnmarkkui Sámedikki ja Stuorradikki signálaid ektui. Dát ii leat vel dahkkojuvvon. Sivt dasa sáhttet leat ollu, muhto berre ain geahččalit garvit eahpesihkkarvuoda boazolohko čuolmma ektui, dainna ahte guohtoneatnamiid gierdan Finnmarkkus garvojuvvo. Sámediggi

Vuolláičállit: EKN, DSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

áigu dán oktavuodas čujuhit dan balu maid NBRa dovddahii dán jagáš boazodoallošiehtadallamiid oktavuodas, refererejuvvon Sd. prp. nr. 46 (1996-97):

«NBRa doalahii gáibádusastis maiddá dan beali mii álgá leat áigejuvvdil ja baldá boazodoalliid. Dát guoská dan gažaldahkii, ahte man vuolás de lea dohkálaš geahpedit boazologu, jos boazodoallu ain galgá sáhttit bissut iešheanalís ealáhussan, ja ovdal go dat čuočcagoahtá kultuvrralaš guoddinfápmui, sosiálalaš beliide, ealáhusa fágabirrasiidna ja infrastruktuurvii. NBRa deattuhii dán oktavuodas, ahte jos boazologu njeaidá otnáš dili ektui, de dat gáibida buvttadusa stuorát rámmain ja ferte árvvoštallat odđa ortnegiid nuppástuhttimii.»

Stuorra eahpesihkkarvuotta ja go deaddu ealáhussii lassána dađistaga fuolastuhtá Sámedikki. Buot guoskevaš oasálaččat berrejit váikkuhit nu guhkás go vejolaš čielga rájiid bidjamii, nu ahte ealáhus sáhtá plánet ovddosguvlui, ja fas buktit ruovttoluotta oadjebasvuoda boazodoalus.

Boraspireválttisvuodat - odđa buhtadusnjuolggadusat

Boazodoalloealáhusas lea guhkes áiggi leamaš hiebmat eahpeiddolaš buhtadusortnet boraspirevaháigiid várás eará vuoddoealáhusaid ektui. Dál leat odđa boraspirevahát buhtadusnjuolggadusat, ja doaivumis váikkuhit dat muhtun heittotvuodaidda njulgemii, mat ealáhusas leat leamaš dán oktavuodas.

Sámediggi áigu deattuhit man deatálaš lea go odđa njuolggadusain deattuhuvvo eanet vaháigiid árvvoštallan ja duodalašvuotta go seaiva duodaštus. Boazodollui lea dat čielga ovdamunni. Dán oktavuodas sáhttit čujuhit boazodoallohálldašeami kommentáraide boazodoalu resursarehketdoalus:

«Duodaštusgáibádus lea leamaš garas, go buhtadus boraspiriid goddán bohccuid ovddas rehkenasto. Ja dasto lea leamaš čielggas, ahte vejolašvuotta gávdnat ráppi ii leat eanet go sullii 10 proseantta. Danin leage bargojuvvon dainna ulbmilin, ahte geahpedit duodaštus-gáibádusa, ja baicce geavahit vaháigiid árvvoštallama vuolggasadjin buhtadusaid mihtideapmái.»
(Boazodoalloealáhusa resursarehketdoallu boazodoallojáhká 01.04.1995 - 31.03.1996, s. 38).

Lassin lea ealáhus ieš buhtastahtán čuočcuhuvvon vahága ja rehkenastán vahága «sannsynlighets»málla mielde. Bohtosat čájehit man čalbmái čuočci čielga oktavuotta lea doalliid čuočcuhuvvon vahága ja rehkenastojuvvon vahága gaskka. Dát lea Sámedikki áddejumi mielde signála, ahte ealáhusa dieđuid vaháigiid birra ferte váldit duodas, ja ekonomálaš buhtadusrámmaid ferte mihtidit dán ektui.

Duodaleabbo leat dattetge dat, ahte vahágat orrot lassáneamen, mii váruha boraspiriid logu lassáneami sakka muhtun guovlluin. Dát lea čujuhuvvon maiddá Sámedikki mearrádušas diimmá šiehtadusa ektui, mas čujuhuvvui ahte áddejumi boazodoalliid váttisvuodaide lassána. Dán oktavuodas geardduhit dan ávžžehusa, ahte bargat eanet ovttasráđiid boazodoalliiguin stuorra boraspiriid hálldašeami oktavuodas. Boazodoalus lea dávjá eanet diehtu boraspiriid birra ja daid ovdáneami birra go mángasis sis, geain lea ovddasvástáduš boraspiriid hálldašeapmái. Ovttasbargu, gudnejahttin, govttolaš nállebearráigeahčču ja dohkálaš buhtadusortnegat leat čoavddasáttuin, jos boraspirehálldašeamiin galgá liikostuvvat.

Vaháteastadeaddjidoaimmat

Sámedikki mielas lea dárbu ahte ealáhus ieš nu guhkás go vejolaš sáhtá eastadit vaháigiid. Dikki áddejumi mielde lea deatálaš árvvoštallat váikkuhangaskaomiid, mat váikkuhivčče dasa. Iešalddis sáhtá bohcco kondišuvdna leat mielde eastadeamen vaháigiid, ja dássedeattolaš resursageavaheapmi sáhtá dasa váikkuhit, muhto erenoamáš bealit sáhttet eaktudit

Vuolláičállit: EKN RA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

sierradoaimmaid. Man guhkás dáid doaimmaid galgá doarjut sierra foandarudaid bokte, dahje man guhkás oažžut doarjaga vaháeastadeaddji doarjjadoaimmaide erenoamáš dáhpusaid oktavuodas RUFa bokte, fertejit šiehtadusbealit árvvoštallat.

Ealáhusa čálgoortnegat

Sámediggi ohcala fas eavttuhusa, ahte joatkit sadjásašortnega boazodoallošiehtadusa bokte. Ain leat ollu doallit dan dilis, ahte sis omd. buohccuvuoda oktavuodas ii leat áktánas ekonomálaš vejolašvuohta láigohit veahki gozihit geatnegasvuodaideaset. Dát lea čuokkis, mii fas mielddisbuktá dárbbasmeahtun eahpesihkarvuoda ja deattu boazodoalliide.

Eavttuhus 1, Anders Oskal sámejoavku

Šiehtadusbealit leat rievddadan ekonomálaš váikkuhangaskaomiid nannoseabbo dienasdássema guvlui. Dán vuodul leat mearridan ahte doalut main leat gitta 600 bohcco sáhttet oažžut doarjagiid, ja lassin biddjojuvvo bajit rádjin 75.000,- kruvnnu njuolggodoarjjan.

Sámediggi čujuha ahte jus váikkuhangaskaomiiguin galgá olahit dienasdássema, de ferte vuolggasaji váldit dan ekonomálaš dilis mii ovttaskas boazodoalloguovllus lea, seammás go árbevirolaš boazodoallu bisuhuvvo.

Eavttuhus 2, Margreta Páve Kristiansen, Bargiiddbellodaga sámediggejoavku, árvalus:

a) Boazodoalloaláhus berre beassat máksimis bensindivvaga.

BB:a sámediggejoavku oaivvilda, ahte boazodoalu doaibmaeavttuid berre buoredit nu, ahte ealáhus luvvejuvvo dain divvagiin, mat eai leat eará ealáhusain maiguin ealáhusa sáhtá buohtastahttit. Boazodoalloaláhus lea viehka guhkás gitta das, ahte ferte geavahit bensinfievrruid, ja fatnasiid riddoguovlluin maid ovddas fertejit máksit olles geaidnodivvaga otne.

BB:a sámediggejoavku oaivvilda danin, ahte jođáneamosit ferte dainna dahkat maid nu.

b) Njuovvangáibádus:

Sis, geat leat gillán stuorra vahágiid dán dálvve, berre leat vejolašvuohta beassat njuovvangáibádusas, vai sáhttet oažžut daid doarjagiid maid ealáhus sáhtáši oažžut, jos livččii lean leamaš dábálaš jahki.

c) Geahpedusat guodohanbarttaide:

Ožžot 50% vuoleduvot geaidno- čáhce- ja kloahkkadivvaga dan geassejahkebeales, maid ássat geassesajis, ja ahte geassevisti gohčoduvvo doaibmavistin ja dan sáhtá geahpedit vearus ollásit ja momsá geahpeduvvo das.

Roassofoanda:

BB:a sámediggejoavku eavttuha, ahte ásahuvvo Roassofoanda, mas doalut sáhttet oažžut ekonomálaš doarjaga bohccuid biebmamii ja fievrredeapmái geasseguohtoneatnamiidda go lea erenoamáš heajos guohtun.

Dát ferte leat guhkes áigge doaibmabidju ealáhussii, ja berre ráhkadit roassoplánaid, maid sáhtá geavahit guhkes ja garra dálvviin.

Buvttadusortnegat:

Ii leat áibbas dohkálaš daid vahágiidda maid boazodoalli šaddá gillát. Ortnega ferte rievddat amaset bearrašat oažžut stuorra ekonomálaš váttisvuodaid.

Vuolláičállit: EKN DAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Eavttuhus 3, Sven-Roald Nystø, NSR sámediggejoavku

Sámediggi ávžžuha Stuorradikki juolludit gitta 5 miljovna rádjái doarjaga lassin boazodoallošiehtadussii 1997/98, mii lea 75 millijuvna. Rudat galget geavahuvvot buhtadit boazodoalu liigegoluid maid garra dálvi lea mielddisbuktán.

Boazodoalus leamaš ollu liigegolut erenoamáš heittot dálvvi geažil. Bohccuid leat šaddan biebmát, ollugat leat šaddan árabut johttát geasseorohagaide, ja muhtumat leat maid ferten fievrridit bohccuid guorbmebiillaiguin geasseorohakkii.

Makkár ollislaš váikkuhusat mannan dálvvi earenoamáš heittot guohtundilis leat, ii dáidde čielgat ovdal 1997/98 dálvvi.

Danne lea dárbu ásahit doarjjaortnegiid mat sihkkarastet sihke earjil boazodolliid ja maiddái boazodoallojoavkkuid dienasvuodu.

Eavttuhus 4, NSR:a ja BB:a sámediggejoavkku oktasaš árvalus:**II.**

Sámediggi ávžžuha Stuorradikki juolludit gitta 5 miljovna rádjái doarjaga lassin boazodoallošiehtadussii 1997/98, mii lea 75 millijuvna. Rudat galget geavahuvvot buhtadit boazodoalu liigegoluid maid garra dálvi lea mielddisbuktán.

Boazodoalus leamaš ollu liigegolut erenoamáš heittot dálvvi geažil. Bohccuid leat šaddan biebmát, ollugat leat šaddan árabut johttát geasseorohagaide, ja muhtumat leat maid ferten fievrridit bohccuid guorbmebiillaiguin geasseorohakkii.

Makkár ollislaš váikkuhusat mannan dálvvi earenoamáš heittot guohtundilis leat, ii dáidde čielgat ovdal 1997/98 dálvvi.

Danne lea dárbu ásahit doarjjaortnegiid mat sihkkarastet sihke earjil boazodolliid ja maiddái boazodoallojoavkkuid dienasvuodu.

III.

Berrešii maiddái árvoštallat geahpedit njuovvangáibádusaid dán jahkái váttis doaibmadili geažil manimus dálvvi. Ulbmilin lea juksat daid doarjagiid oazzuma maid ealáhus livččii sáhttán oážžut dábálaš jagi.

IV.

Sámediggi áigu čujuhit čuovvovaš hástalusaid boahhteáiggi šiehtadusaid ektui:

- boazodoalu doaibmaeavttuid berre buoredit nu, ahte ealáhus luvvejuvvo muhtun divvagiin, mat eai leat eará ealáhusain mainna boazodoalu sáhttá buohtastahttit. Boazodoalloaláhus lea viehka guhkás gitta bensinmohtorfievrruid geavaheames ja fatnasiin. Sámediggi oaivvilda danin, ahte bensindivvaga ja momssa berrešii árvoštallat sihkkut boazodoalloaláhusas.
- oážžut ortnega man bokte geahpedit vearus guođohanbarttaid/sekundeara visttid nu, ahte dáid sáhttá gohčodit doaibmavistin, ja ollásit geahpedit vearus, ja ahte daid momsa unniduvvo.
- árvoštallojuvvo ortnega ásaheapmi man bokte jahkásaš gielalaš geaidno-, čáhce- ja kloahka divvagat vuoliduvvojit 50%ain sekundearavisttiide ja guođohan barttaide geasseorohagain.

Vuolláičállit: EKN JBF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

- árvoštallojuvvo roassofoandda ásaheapmi, man bokte doalut sáhttet ohcat ekonomálaš doarjaga earret eará bohccuid biebmamii ja fievrredeapmái geasseorohagaide go lea erenoamáš váttis dálvi guohtuma ektui. Lassin, eastadeaddji doaibman, berre árvoštallat roassaplánaid ráhkadeami dán lágan dilálašvuodaid várás.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 36 čoahkis.

Eavttuhus 2 ja 3 gessojuvvojedje ruovttoluotta.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Eavttuhus 1, hilgojuvvui 31 jienain 5 jiena vuostá.
2. Eavttuhus 4 mearriduvvui ovttajienalaččat.
3. Sámediggeráđi árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Jarle Jonassen	
2.	Margreta Páve Kristiansen	
3.	Anders Oskal	
4.	Sven-Roald Nystø	
5.	Ingar Eira	
6.	Øystein Ballari	
7.	Inger A. Skum	
8.	Ole Henrik Magga	
9.	Magnhild Mathisen	
10.	Egil Olli	
11.	Nils O. Nilsen	
12.	Margreta Páve Kristiansen	
13.	Anders Oskal	
14.	Magne A. S. Huuva	Hartvik Hansen Ingar Eira
15.	Sven-Roald Nystø (čoahkkinortnegii	
16.	Jarle Jonassen	

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

I.

Sámediggi doarju dan bajit dási mihttomeriid vuodu, mii guoská ekologálaččat, ekonomálaččat ja kultuvrralaččat nana, guoddi boazodoalloaláhussii. Dát mihttomearit leat otnáš boazodoallopoltiikkas guoddi oasis, ja bidjet vuodu Sámedikki mearkkašumiide.

Ollislaš boazodoallopoltiikka ferte vuodduduvvot dasa, ahte aktiivvalaččat geavahit daid váikkuhangaskaomiid mat gávdnojit. Otnáš váikkuhangaskaomiid sáhtta juohkit guovtti

Vuolláičállit: EKN / RST

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

váldooassái, maid boazodoalloeiseváldit sáhttet geavahit, boazodoalloláhka ja boazodoallošiehtadus. Sámediggi lea ovttaoaivilis ráđdehusain, ahte boazodoallolága ja movttiidahttindoaimmaid boazodoallošiehtadusa bokte nannoseabbot galgá sáhttit geavahit ovttas, vai lea buoret vejolašvuotta juksat boazodoallopoltihka mihttomeriid.

Sámediggi oaivvilda dattetge ain, ahte ferte leat várrugas bággodoaimmaid geavaheami oktavuodas ealáhusa guovdu, odđa lága vuodul, muhto oaidná, ahte daid sáhttá geavahit ávkin, deavddan positiivvalaš váikkuhangaskaomiide, mat leat ásahuvvon boazodoallošiehtadusa bokte.

Boazodoalloealáhusas šáddá dál čielga oktavuotta sámedipolitiikkii. Dás duohko oazžu Sámediggi viidát sáji boazodoalloealáhusa hálddašeames, ealáhusa stivrenorgánaid nammadanválddi bokte. Dán oktavuodas lea Sámediggi sádden gulaskuddamii dan lávdegotti mandáhta ja čoahkkádus-eavttuhusa, mii galgá ráhkadit Sámedikki boazodoalloplána. Dán plána barggu ulbmilin lea árvvoštallat ealáhusa boahtteáiggi dárbbu ja hástalusaid, ja bidjat daid obban sámedipolitiikkalaš oktavuotii.

Ekonomálaš vuoddu, rámma

Sámediggi bidjá merkii, ahte dán jagáš boazodoallošiehtadusa rámma lea seamma go jagiin 1996-97. Diggi deattuha, ahte nugo ovddit jagiinge, ferte leat várrugas geahpedeames šiehtadusrámma nu guhká go dienasvuoddu ealáhusas lea fuotni, ja eahpesihkkarvuotta molsaeaktolaš barggolašvuodas lea stuoris. Stuurradiggi berre ain buktit čielgaseabbo signálaid das, ahte šiehtadusrámma ii geahpeduvvo lagamus jagiin.

Boazodoalloealáhus ii leat mihkkege garrasit subsidierejuvvon vuoddoealáhus, ja subsidieren ii leat, iige berre leat mihttomearri iešalddis. Dasto dagaha kultuvrralaččat nana, guoddi ealáhusa gáibádus dan, ahte ferte vuordit dihto almmolaš fievrridemiid. Molsaeaktolaččat fertešii boazodoallu ain eanet strukturrašonaliseret biergobuvttadusa deattuhemiin, ja doaluid logu hárrái. Sámediggi lea gearggus ovddidit boazodoalloealáhusas alla barggolašvuoda, vai sáhttá doalahit nu stuorra olmmošlaš vuodu go vejolaš árbevirolaš sámi giella-, luonddu-, kultur- ja ealáhusmáhtolašvuoda madasatnimii.

Čujuhettiin boazodoalloealáhusa ollislaš rehketdollui, čujuha Sámediggi ahte boazodoalus lea vuoddo váttisvuotta dat go ollislaš gánnahahttivuohta ealáhusas lea njiedjan manjá jagi 1985. Movt dal juo geahčas boazodoalu, de lea duohtavuotta dat, ahte boazodoalloealáhusa dili leat báidnán dat váttisvuodat, mat bohte das go boazolohku stuorui áiggi mielde, ja man geažil luondu geavahuvvui menddo garrasit, go boraspirenálii lassáná dadistaga ja vel odđa stuorra meaššamiid geažil boazodoalloeatnamiin.

Dilli lea dál nu, ahte boazolohku lea geahpeduvvon mealgat bajimuš mearriduvvon boazologu ektui. Gažaldahkan šáddá, ahte lahkanišgoahtit go dássedeđui luondduvuodu ja guohtondeattu gaskka. Jos guohtonvuodu šáddan lea juksojuvvon, de mannet ain mánnga jagi ovdal go eatnamat leat šáddan ovdeš dillái, ja produktivitehta lassáná vuordámušaid mielde. Sámedikki áddejumi mielde mearkkaša dát dan, ahte ferte leat ráhkkanan madasatnit, vejolaččat nannet ekonomálaš fievrridemiid boahtti áigodagas mainna veahkehit ealáhusa dán sirdináiggi čađa.

Dienasdásen - bajimuš boazolohku

Sámediggi lea, go ovddit jagiid lea meannudan boazodoallošiehtadusa ja boazodoallo dieđáhusa ohcalan dáhtu nannet juogadanprofiila váikkuhangaskaomiid geavaheami oktavuodas. Diggi lea earret eará dovddahan, ahte fertešii árvvoštallat bidjat bajimuš boazologu juohke dollui, dan dihte vai ealáhusas sáhttá doalahit barggolašvuoda.

Diggi bidjá merkii ja lea duhtavaš go šiehtadusbeliin lea dáhttu rievdadit ekonomálaš váikkuhangaskaomiid nannoseabbo dienasdássema guvlui. Ekonomálaš váikkuhangaskaomiid

Vuolláičállit: EKN / DA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

geavaheapmi ii ovdal leat láchččojuvvon movtge dienasdássema ektui. Dát lea dagahan dan, ahte eanaš stuorámus doalut leat ožžon fievrridemiid.

Dán jagáš boazodoallošiehtadusa boadusin lea, ahte dušše doalut, main leat gitta 600 bohcco sáhttet oazžut njuolgggo produkšuvnnalaš doarjagiid. Lassin biddjojuvvo bajit rádjin 75.000,- kruvnnu njuolgggo doarjjan. Prinsihpalaččat doarju Sámediggi, ahte biddjojuvvo bajimus rádji bohccuid ektui doalu nammii, jos galgá juksat doarjaga boazodoallošiehtadusa bokte. Dát sáhtta ovttas bissovaš produkšuvnadoarjaga lasihemiin váikkuhit buoret dienasdássemii ealáhusas.

Bajimus boazologu ii sáhte bidjat váttisvuodaid haga. Sámediggi deattuha, ahte lea dárbu geahčadit buolvasirdin ja oddarekrutteremiid vejolašvuoda ealáhusas. Dán oktavuodas lea Sámedikki mielas miellagiddevaš oaidnit, ahte bealit leat ovttaoaivilis mii guoská dakkáraš bargojoavkku nammadeapmái, mii geahčada buolvamolsun vejolašvuodaid boazodoalus, nugo šiehtadallamiid loahppaprotokollas oidno. Odda ortnegiid sávatkeahces váikkuhusat sáhttet leat mielde headušteamen ortnegiid ulbmila ja daidda guorraseami. Lassin áigu Sámediggi bivdit šiehtadusbelliid geahčadit vejolašvuoda fas geavahišgoahtit ortnega ovdaláiggepenšuvnna hárrái, dikki ovddit mearrádusa ektui.

Šiehtadus eaktuda menddo detaljadási stivrejumi šiehtadusaid bokte. Erenoamážit guoská dát ortnegii Tromssas. Sámediggi ávžžuha bidjat fuomášumi boazodoallolága §ii 8a), ja daid plánagáibádusaide mat das biddjojuvvojit. Siskáldas diliid regulerema ja stivrema doalu ja distrivtta ektui sáhtta buoremusat gozihit dán barggu bokte. Ná juksat stuorát legitimatehta ja ovddasvástádusa ealáhusa siste daid doaibmabijuid guovdu, mat plánejuvvojit čadahuvvot.

Ovddidan- ja investerendoaibmajut

Sámediggi oaidná, ahte Boazodoalu ovddidanfondii (RUF) addojuvvo dábálaš juolludus, mii lea 31,1 milj. kruvnnu. Diimmážis dát lea geahppánan 0,5 milj. kruvnnuin. Diggi doarju, ahte ain nannosit ángiruššat ealáhusa ovddidemiin ja investeremiiguin ealáhusas.

RUFa ruđain várrejuvvo 5,0 milj. kruvnnu dutkamii ja oaivadussii, maid Boazodoalu fágaráđdi hálddaša. Sámediggi áigu nugo ovddit jagiinge deattuhit, ahte dutkanruđaid váldoáššis berre geavahit oaivadussii ja praktihkalaš prošeaktalaš dutkamii doaibmavugiid buorideami oktavuodas ealáhusas. Bohccuid ja boazodoalu vuodđodutkama berre nannoseabbot guoddit ásahuvvon dutkan- ja oahpahusinstitušuvnnaid háldui, mat ruhtaduvvojit Norgga dutkanráđi prográmmaid bokte.

Sámediggi bidjá merkii maiddái resursakárten ja -hálddašan ángiruššamiid. Bealit leat ovttaoaivilis das, ahte várret 4,5 milj. kruvnnu RUFa ruđain sierralágan prošeavttaide dán oktavuodas. Dikkis eai leat makkárge mearkkašumit dán lágan prioriteremii, ja vuordá oazžut dieđuid ángiruššamiid bohtosiin dán suorggis.

Sámedikki prioriterejuvvon ealáhusstrategiijaid searvái gullá maiddái dat, ahte nannoseabbot ángiruššat lotnolasealáhusaiguin. Manimus jagiid lea RUFa juolludan 1,0 milj. kruvnnu Sámi ovddidanfondii (SUF) doarjjan dakkáraš lotnolasealáhusaid várás main boazodoallu lea oassin. Dán jagi leat šiehtadusbealit ovttaoaivilis das, ahte lasihit dán supmi 2,0 milj. kruvdnui, ja eaktun lea, ahte ortnet lea olles sámi boazodoalloguovllu várás. Sámediggi lea duhtavaš dan doarjaga geažil, maid dikki lotnolasealáhus doarjjaortnet lea ožžon šiehtadusbelliin, ja čujuha, ahte Sámedikki 1997 guovvamánus mearridan SUFa odda njuoigadusaiguin gozihuvvojit dai gáibádusat, maid šiehtadusbealit leat bidjan fievrridemiide.

Sámediggi bidjá merkii, ahte «Inntektsøkninger i reindriftsnæringen» nammasaš raporta lea dál ilbman, ja ahte dat čuovvoluvvo RUFa doarjagiiguin. Dađi bahábut lea nu, ahte diggi ii dovdda raportta válodsisdoalu, ja duostat bivdit čilgehusa daid doaimmaid birra, mat leat jurddašuvvon álggahuvvot raportta čuovvoleapmin. Erenoamážit ohcala Sámediggi

Vuolláičállit: EKN /

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

nissonolbmuid doaimmaid konkretiserema dán oktavuodas. Stuorradiggi dadjá Árvalusas S. nr. 233 (1995-96) ná dán čuoggá birra:

«Eanetlohku háliida deattuhit, ahte lea hirbmat deatálaš oččodit nissonolbmuid nannoseabbot mielde boazodollui. Ii dušše formalalaččat eaiggádin, ja doalu jođiheaddjin, muhto maiddái nu, ahte bargui gullevašvuohta ja doaimmat, main lea njuolgo oktavuohta ealáhusbargui geahččaluvvojit láchčojuvvot ja ovddiduvvot nissonolbmuid várás.»

Dát dávišta maiddái ollásit Sámedikki ovddit mearrádussii jahkásaš boazodoallošiehtadusa oktavuodas.

Sámediggi áigu deattuhit dárbbu movttiidahttit nuoraid váldit boazodoalu ealáhussan. Lea deatálaš, ahte ovddiduvvojit ortnegat boazodoallošiehtadusa bokte, mat sihkkarastet rekrutterema ealáhussii. Sámediggi áigu bivdit šiehtadusbeliid geahčadit dan.

Resursavuodđu, boazolohkoheiveheapmi

Sámediggi lea ollu jagiid dovddahan, ahte lea dárbu ekologálaččat heivehuvvon boazodollui, mas guohtonvuodđu bidjá rámma boazolohkui dan láchkái, ahte sáhtá juksat dássivuoda ealáhusas áiggi mielde. Dán oktavuodas lea áibbas deatálaš, ahte mearriduvvon boazologu bajimuš ráđji lea nu riehta signála doalliide ja earáide go vejolaš. Dát mearkkaša, ahte hálddašheapmi mearrida bajimuš boazologu, mii lea nu lahka go vejolaš dan mii biologálaččat lea riehta.

Cuoŋománu 1. b. 1996 leai boazolohku Finnmárkkus sullii 25.000 vuollelis go mearriduvvon bajimuš boazolohku. Sámediggi lea hirbmat duhtavaš go čuolmmain dál bargojuvvo, earret eará dan bokte go resursavuodđu hirbmat vuđolaččat guorahallo, mii lea čalmmustuvvon «Boazodoalu resursarehketdoalus».

1996s signaliserejuvvui, ahte boazodoallostivra áigu mearridit odđa bajimuš boazologu Finnmárkui Sámedikki ja Stuorradikki signálaid ektui. Dát ii leat vel dahkkojuvvon. Sivt dasa sáhttet leat ollu, muhto berre ain geahččalit garvit eahpesihkkarvuoda boazolohko čuolmma ektui, dainna ahte guohtoneatnamiid gierdan Finnmárkkus garvojuvvo. Sámediggi áigu dán oktavuodas čujuhit dan balu maid NBRa dovddahii dán jagáš boazodoallošiehtadallamiid oktavuodas, refererejuvvon Sd. prp. nr. 46 (1996-97):

«NBRa doalahii gáibádusastis maiddái dan beali mii álgá leat áigejuovdil ja baldá boazodoalliid. Dát guoská dan gažaldahkii, ahte man vuolás de lea dohkálaš geahpedit boazologu, jos boazodoallu ain galgá sáhttit bissut iešheanalís ealáhussan, ja ovdal go dat čuohcagoahtá kultuvrralaš guoddinfápmui, sosiálalaš beliide, ealáhusa fágabirrasiidna ja infrastruktuurvii. NBRa deattuhii dán oktavuodas, ahte jos boazologu njeaidá otnáš dili ektui, de dat gáibida buvttadusa stuorát rámmain ja ferte árvoštallat odđa ortnegiid nuppástuhttimii.»

Stuorra eahpesihkkarvuoda ja go deaddu ealáhussii lassána dadistaga fuolastuhtá Sámedikki. Buot guoskevaš oasálaččat berrejit váikkuhit nu guhkás go vejolaš čielga rájiid bidjami, nu ahte ealáhus sáhtá plánet ovddosguvlui, ja fas buktit ruovttoluotta oadjebasvuoda boazodoalus.

Boraspireválttisvuodát - odđa buhtadusnjuolggadusat

Boazodoalloealáhusas lea guhkes áiggi leamaš hirbmat eahpeiddolaš buhtadusortnet boraspirevahágiid várás eará vuoddoealáhusaid ektui. Dál leat odđa boraspirevahát buhtadusnjuolggadusat, ja doavumis váikkuhit dat muhtun heittotvuodaid njulgemii, mat ealáhusas leat leamaš dán oktavuodas.

Vuolláičállit: EKN JAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Sámediggi áigu deattuhit man deatálaš lea go odđa njuolggadusain deattuhuvvo eanet vahágiid árvoštallan ja duodalašvuohta go seaiva duodaštus. Boazodollui lea dat čielga ovdamunni. Dán oktavuodas sáhttit čujuhit boazodoallohálddašeami kommentáraide boazodoalu resursarehketdoalus:

«Duodaštusgáibádus lea leamaš garas, go buhtadus boraspiriid goddán bohccuid ovddas rehkenasto. Ja dasto lea leamaš čielggas, ahte vejolašvuohta gávdnat ráppi ii leat eanet go sullii 10 proseantta. Danin leage bargojuvvon dainna ulbmilin, ahte geahpedit duodaštus-gáibádusa, ja baicce geavahit vahágiid árvoštallama vuolggasadjin buhtadusaid mihtideapmái.»
(Boazodoalloealáhusa resursarehketdoallu boazodoallojáhká 01.04.1995 - 31.03.1996, s. 38).

Lassin lea ealáhus ieš buhtastahtán čuoččuhuvvon vahága ja rehkenastán vahága «sannsynlighets»málla mielde. Bohtosat čájehit man čalbmái čuoheci čielga oktavuoha lea doalliid čuoččuhuvvon vahága ja rehkenastojuvvon vahága gaskka. Dát lea Sámedikki áddejumi mielde signála, ahte ealáhusa dieđuid vahágiid birra ferte váldit duodas, ja ekonomálaš buhtadusrámmaid ferte mihtidit dán ektui.

Duodaleabbo leat dattetge dat, ahte vahárat orrot lassáneamen, mii váruha boraspiriid logu lassáneami sakka muhtun guovlluin. Dát lea čujuhuvvon maiddái Sámedikki mearrádusas diimmá šiehtadusa ektui, mas čujuhuvvui ahte áddejumi boazodoalliid váttisvuođaide lassána. Dán oktavuodas geardduhit dan ávžžuhusa, ahte bargat eanet ovttasráđiid boazodoalliiguin stuorra boraspiriid hálddašeami oktavuodas. Boazodoalus lea dávjá eanet diehtu boraspiriid birra ja daid ovdáneami birra go mángasis sis, geain lea ovddasvástádus boraspiriid hálddašeapmái. Ovttasbargu, gudnejahttin, govttolaš nallebeartháigeahču ja dohkálaš buhtadusortnegat leat čoavddasátnin, jos boraspirehálddašemiin galgá lihkestuvvat.

Vaháteastadeaddjidoaimmat

Sámedikki mielas lea dárba ahte ealáhus ieš nu guhkás go vejolaš sáhtta eastadit vahágiid. Dikki áddejumi mielde lea deatálaš árvoštallat váikkuhangaskaomiid, mat váikkuhivčče dasa. Iešalddis sáhtta bohcco kondišuvdna leat mielde eastadeamen vahágiid, ja dássedeattolaš resursageavaheapmi sáhtta dasa váikkuhit, muhto erenoamáš bealit sáhttet eaktudit sierradoaimmaid. Man guhkás dáid doaimmaid galgá doarjut sierra foandarudaid bokte, dahje man guhkás oázžut doarjaga vaháteastadeaddji doarjjadoaimmaide erenoamáš dáhpusaid oktavuodas RUFa bokte, fertejit šiehtadusbealit árvoštallat.

Ealáhusa čálgoortnegat

Sámediggi ohcala fas eavttuhusa, ahte joatkit sadjásaortnega boazodoallošiehtadusa bokte. Ain leat ollu doallit dan dilis, ahte sis omd. buohccuvuoda oktavuodas ii leat áktánas ekonomálaš vejolašvuohta láigohit veahki gozihit geatnegasvuodaideaset. Dát lea čuokkis, mii fas mielddisbuktá dárbašmeahtun eahpesihkkarvuoda ja deattu boazodoalliide.

II:

Sámediggi ávžžuha Stuorradikki juolludit gitta 5 miljovna rádjái doarjaga lassin boazodoallošiehtadussii 1997/98, mii lea 75 millijovna. Ruđat galget geavahuvvot buhtadit boazodoalu liigegoluid maid garra dálvi lea mielddisbuktán.

Boazodoalus leamaš ollu liigegolut erenoamáš heittot dálvvi geažil. Bohccuid leat šaddan biebmát, ollugat leat šaddan árabut johttát geasseorohagaide, ja muhtumat leat maid ferten fievrídit bohccuid guorbmebiillaiguin geasseorohakkii.

Makkár ollislaš váikkuhusat mannán dálvvi earenoamáš heittot guohtundilis leat, ii dáidde čielgat ovdal 1997/98 dálvvi.

Vuolláičállit: EKN /

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Danne lea dárbu ásahit doarjjaortnegiid mat sihkarastet sihke eaŋkil boazodolliid ja maiddá boazodoallojoavkkuid dienasvuodu.

III:

Berrešii maiddái árvoštallat geahpedit njuovvangáibádusaid dán jahkái váttis doaibmadili geažil maŋimus dálvvi. Ulbmilin lea juksat daid doarjagiid oazzuma maid ealáhus livččii sáhttán oážžut dábálaš jagi.

IV:

Sámediggi áigu čujuhit čuovvovaš hástalusaid boahhteáiggi šiehtadusaid ektui:

- boazodoalu doaibmaeavttuid berre buoredit nu, ahte ealáhus luvvejuvvo muhtun divvagiin, mat eai leat eará ealáhusain mainna boazodoalu sáhttá buohtastahttit. Boazodoalloealáhus lea viehka guhkás gitta bensinmohtorfievrruid geavaheames ja fatnasiin. Sámediggi oaivvilda danin, ahte bensindivvaga ja momssa berrešii árvoštallat sihkkut boazodoalloealáhusas.
- oážžut ortnega man bokte geahpedit vearus guodohanbarttaid/sekundeara visttid nu, ahte dáid sáhttá gohčodit doaibmavistin, ja ollásit geahpedit vearus, ja ahte daid momsa unniduvvo.
- árvoštallojuvvo ortnega ásaheapmi man bokte jahkásaš gielalaš geaidno-, čáhce- ja kloahkka divvagat vuoliduvvojit 50%ain sekundearavisttiide ja guodohan barttaide geasseorohagain.
- árvoštallojuvvo roassofoandda ásaheapmi, man bokte doalut sáhttet ohcat ekonomálaš doarjaga earret eará bohccuid biebmamii ja fievrrideapmái geasseorohagaide go lea erenoamáš váttis dálvi guohtuma ektui. Lassin, eastadeaddji doaibman, berre árvoštallat roassaplánaid ráhkadeami dán lágan dilálašvuodaid várás.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui miessemánu 29. b. dii. 15.30

Vuolláičállit: EKN / DSF

Čoahkkingirjji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjjis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 18/97 1995 jahkedieđáhusat - Boazodoallostivra ja guovllustivrrat

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 29. b. dii. 11.12

I. Áššebáhpirat

- 1995 jahkedieđáhusat - boazodoallostivra ja guovllustivrrat
- Boazodoalloealáhusa resursarehketdoallu boazodoallojáhká 01.04.1995 - 31.03.1996
- Boazodoalloealáhus ollislaš rehketdoallu, 1996 golgotmánnu

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái:

Sámediggi oaidná, ahte boazodoalu stivrenorgánaid rapporteren rutiinnat leat rievdan. Dikkis eai leat dasa makkárge mearkkašumit, ja bidjá vuodđun boazodoallostivrra ja guovllustivrraid jagi 1995 ovddiduvvon jahkedieđáhusaid, ja boazodoalloealáhusa 01.04.1995 - 31.03.1996 boazodoallojagi resursarehketdoalu go meannuda boazodoalu stivrenorgánaid rapportaid.

Sámediggi oaidná, ahte boazodoallostivra bidjá deattu boazodoalloealáhusa boahhteáiggi hástalusaide. Lassin dasa, ahte heivehit boazonáli guohtonresurssaide, ja bajidit obalaš dienasdási, áigu Sámediggi erenoamážit deattuhit dan hástalusaid maid boazodoallostivra čujuha, ahte «*Suodjalit ja ovddidit boazodoalu nu, ahte sihke dievddut, nisssonolbmot ja mánát leat aktiivvalaččat mielde.*»

Boazodoalloga rievdadusat

Boazodoalloga rievdadusat, maid Stuorradiggi lea mearridan jagi 1996 guovvamánus váikkuhišgohtet boahhti boazodoallostivrra dieđáhusa rájes. Sámediggi doaivu, ahte lága rievdadusat buktet stuorát dássivuoda ealáhusa rámmaeavttuide. Diggi háliida stivrenorgánain oazžut dieđuid dan birra movt odđa lánka lea váikkuhan. Erenoamážit dan garra digáštallama ektui vuogiatvuoda gažaldagaid oktavuodas máddeleamos boazodoalloguovlluin.

Dál go boazodoalloga lea rievdaduvvon, ferte bargagoahhtit odđa distriktajuohkimiin. Sámediggi lea ovttaoaivilis boazodoallostivrrain das, ahte dát lea deatálaš bargu boahhteáiggis, ja áigu dán oktavuodas čujuhit dikki ovddit mearrádussii, mas deattuhuvvo ahte dán proseassas lea dárbu gudnejahtit dan movt guovllut dolin leat geavahuvvon.

Resursadilli ja boazolohku

Boazodoalloealáhusa resursarehketdoalus lea ráhkaduvvon geahčastat mearriduvvon bajimuš boazologus ja duodalaš boazologus njukčamánu 31. b. 1996 nammii. Logut čájehit, ahte buot guovlluin earret Lulli-Trøndelágas/Hedmárkkus lea boazolohku vuollelis go mearriduvvon bajimuš rádji. Olles riikkas lea boazolohku oktiibuot 33 600 uhccit go mearriduvvon bajimuš rádji. Finnmárkkus lea boazolohku 26 000 vuollelis go mearriduvvon bajimuš rádji. Boazodoallohálddašeapmi buktá dasa čuovvovaš mearkkašumiid:

«... Beroškeahhtá dás, de lea ain viidát dat áddejupmi, ahte boazolohku Finnmárkkus lea menddo badjin. Danin fertešii Boazodoallostivrra odđasit árvoštallat bajimuš boazologu dán guovtti guovllus.»

Sámediggi lea ollu gerddiid deattuhan, ahte signálat mat bohtet bajimuš boazologu ja resursadilli bokte iešgudetge guovllus galget dávistit gaskaneaset. Maŋná go boazolohku

Vuolláičállit: EKN / JST

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Finnmárkkus lea garrasit unnon 200 000s 134 000ii, de lea deatálaš ahte sihke ealáhus ja stivrejeaddji orgánat buktet signálaid das goas dohkálaš ráđji lea olahuvvon.

Beroškeahhtá das, ahte ovdalge leat addojuvvon signálat odđa bajimuš boazologu mearrideami hárrái, de dat ii leat dahkkon. Sámediggi ávžžuha odđa nammaduvvon boazodoallostivrra prioriteret dán gažaldaga.

Mañimuš áiggiid lea ain odđasit ja odđasit čuoččuhuvvon, ahte boazodoallu lea biras- ja elliid vašuheaddji. Boazodoalloeiseválddiin lea čielga ovddasvástádus veahkehit ealáhusa buktit riehta dieđuid almmolašvuhtii, ja vealtadit doalliid dárbašmeahttun deattus. Sihke politihkalaš orgánain ja álbmogis muđui boazodoalluguovllus lea dárbu oažžut dássedeattolaš dieđuid ealáhusa birra, ja erenoamážit dan duohtavuoda olis, ahte ealáhus oalle guhkás dál lea heivehan iežas daid rámmaide man mielde dat ferte bargat. Dát lea juoga, maid Sámedikki áddejumi mielde ferte váldit hirmat duodas.

Guohtonkárten

Sámediggi oaidná, ahte mañimuš jagiid leat geavahuvvon viehka ollu návccat gávdnat odđa málliid resursadili árvvoštallamii iešgudetge guođohanguovllus. Erenoamážit orru dego árvvoštallo bohcco iežas leat okta dain buoremus indikáhtoriin dillái iešgudetge guovllus. Sámediggi ávžžuha áinnas ain ángiruššat dán suorggis, ja áigu čuovvut dárkilit ovdáneami ealáhusas.

NBRa eaktodáhtolaš vihkkenproševttat iešgudetge guovllus, mat háliidit dan, čájeha fas, ahte ealáhusas lea dáhttu váldit ovddasvástádusa dilis, ja ovtasbargat boazodoalloeiseválddiiguin. Dát lea hirmat buorre Sámedikki mielas, ja áigu goappat beali gudnejahttimiin ja ovtasbargguin leat deatálaš váikkuheaddjin oadjebas boahteáiggi háhkama oktavuodas doalliide.

Sámediggi jáhkká, ahte lea deatálaš ovddidit mánja vuogi resurssaid kártemii. Álohii berre geahččalit garvit giddemis iežas áibbas ovtta eaŋkilis vuohkái.

Boraspirenáli

Boazodoallostivra deattuha fas, ahte goovddáš váttisvuodaid boazodollui ollu sajiin buktet boraspiret. Jahkedieđáhusas čuočču ná:

«Boazodoallostivrras lea fuolla, go boraspiret leat nu sakka laskan. Muhtun boazodoalloguovlluin otne leat nu ollu boraspiret, ahte dat uhkidit boazodoalu. Lea dárbu buoret buhtadusortnegii ja buoret boraspirehálddašepmái boazodoalu boahteáiggi geažil. Boazodoallostivra áigu deattuhit, ahte boraspiriid hálddašepmi ii mearkkaš dušše dan, ahte ráfáiduhttit daid, muhto boraspiriid logu ferte maid geahpedit dain guovlluin gos dat leat nu ollu, ahte dat uhkidit boazodoalu.»

Dát leat hirmat duodalaš signálat boazodoalu stivreorgánaid beales. Sámediggi lea ollu gerddiid čujuhan dán dili. Vuoiggaleabbo buhtadusortnet ii leat doarvái jos boraspiriid lohku lea nu stuoris, ahte boazodoallu muhtun guovlluin ii nagot šat birget.

Ekonomiija ealáhusas

Sámedikkis lea fuolla go boazodoalus lea ain heajos ekonomiija. Lea áibbas deatálaš, ahte stivreorgánat guorahallet vejolaš doaibmajuid dán oktavuodas. Dál go bohccobiergo-jearaldat lea lassánemen, de berrešii leat vejolašvuohta buoridit ekonomiija.

Hálldahuslaš- ja hálddašandoaibma

Vuolláičállit: EKN / D&F

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Sámediggi áigu ain deattuhit, ahte lea dárbu boazodoallohálddašepmái, mas nu ollu go vejolaš lea sámi giella ja kulturgelbbolašvuohta. Nugo ovddit jagiinge, dáhttu Sámediggi guorahallat vejolaš resursadárbbu gelbbolašvuoda huksema oktavuodas politihkalaš jodiheaddjiiguin departemeanttas, jos hálddahus ovddida eambo konkrehta plánaid dasa.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 32 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Sámediggeráđi eavttuhus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Alf E. Nystad	
2.	Per Solli	
3.	Marianne Balto Henriksen	
4.	Ole Henrik Magga	
5.	Alf E. Nystad	

VI. Sámedikki mearrádus manná jienasteami lea ná:

Sámediggi oaidná, ahte boazodoalu stivrenorgánaid rapporteren rutiinnat leat rievdan. Dikkis eai leat dasa makkárga mearkkašumit, ja bidjá vuodđun boazodoallostivrra ja guovllustivrraid jagi 1995 ovddiduvvon jahkediedáhusaid, ja boazodoalloealáhusa 01.04.1995 - 31.03.1996 boazodoallojagi resursarehketdoalu go meannuda boazodoalu stivrenorgánaid raporttaid.

Sámediggi oaidná, ahte boazodoallostivra bidjá deattu boazodoalloealáhusa boahteáiggi hástalusaide. Lassin dasa, ahte heivehit boazonáli guohtonresurssaide, ja bajidit obalaš dienasdási, áigu Sámediggi erenoamážit deattuhit dan hástalusaid maid boazodoallostivra čujuha, ahte «*Suodjalit ja ovddidit boazodoalu nu, ahte sihke dievddut, nissonolbmot ja mánát leat aktiivvalaččat mielde.*»

Boazodoallolága rievdadusat

Boazodoallolága rievdadusat, maid Stuorradiggi lea mearridan jagi 1996 guovvamánus váikkuhišgohtet boahti boazodoallostivrra diedáhusa rájes. Sámediggi doaivu, ahte lága rievdadusat buktet stuorát dássivuoda ealáhusa rámmaeavttuide. Diggi háliida stivrenorgánain oažžut dieđuid dan birra movt ođđa lánka lea váikkuhan. Erenoamážit dan garra digáštallama ektui vuogiatvuoda gažaldagaid oktavuodas máddeleamos boazodoalloguovlluin.

Dái go boazodoallolánka lea rievdaduvvon, ferte bargagoantit ođđa distriktajuonkimiin. Sámediggi lea ovttaoavivilis boazodoallostivrrain das, ahte dát lea deatálaš bargu boahteáiggis, ja áigu dán oktavuodas čujuhit dikki ovddit mearrádussii, mas deattuhuvvo ahte dán proseassas lea dárbu gudnejahttit dan movt guovllut doliñ leat geavahuvvon.

Resursadilli ja boazolohku

Vuolláičállit: EKN / DSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siidu

Boazodoalloeláhusa resursarehketdoalus lea ráhkaduvvon geahčastat mearriduvvon bajimuš boazologus ja duodalaš boazologus njukčamánu 31. b. 1996 nammii. Logut čájehit, ahte buot guovlluin earret Lulli-Trøndelágas/Hedmárkkus lea boazolohku vuollelis go mearriduvvon bajimuš rádji. Olles riikkas lea boazolohku oktiibuot 33 600 uhccit go mearriduvvon bajimuš rádji. Finnemárkkus lea boazolohku 26 000 vuollelis go mearriduvvon bajimuš rádji. Boazodoallohálddašepmi buktá dasa čuovvovaš mearkkašumiid:

«... Beroškeahttá dás, de lea ain viidát dat áddejupmi, ahte boazolohku Finnemárkkus lea menddo badjin. Danin fertešii Boazodoallostivrra ođđasit árvvoštallat bajimuš boazologu dán guovtti guovllus.»

Sámediggi lea ollu gerddiid deattuhan, ahte signálat mat bohtet bajimuš boazologu ja resursadili bokte iešguđetge guovllus galget dávistit gaskaneaset. Maŋná go boazolohku Finnemárkkus lea garrasit unnon 200 000s 134 000ii, de lea deatálaš ahte sihke ealáhus ja stivrejeaddji orgánat buktet signálaid das goas dohkálaš rádji lea olahuvvon. Beroškeahttá das, ahte ovdalge leat addojuvvon signálat ođđa bajimuš boazologu mearrideami hárrái, de dat ii leat dahkkon. Sámediggi ávžžuha ođđa nammaduvvon boazodoallostivrra prioriteret dán gažaldaga.

Maŋimuš áiggiid lea ain ođđasit ja ođđasit čuočuhuvvon, ahte boazodoallu lea biras- ja elliid vašuheaddji. Boazodoalloeiseválddiin lea čielga ovddasvástádus veahkehit ealáhusa buktit riehta dieđuid almmolašvuhtii, ja vealtadit doalliid dárbašmeahtun deattus. Sihke politihkalaš orgánain ja álbmogis muđui boazodoalluguovllus lea dárbu oažžut dásedeattolaš dieđuid ealáhusa birra, ja erenoamážit dan duohtavuoda olis, ahte ealáhus oalle guhkás dál lea heivehan iežas daid rámmaide man mielde dat ferte bargat. Dát lea juoga, maid Sámedikki áddejumi mielde ferte váldit hirbmat duodas.

Guohtonkárten

Sámediggi oaidná, ahte maŋimuš jagiid leat geavahuvvon viehka ollu návccat gávdnat ođđa málliid resursadili árvvoštallamii iešguđetge guodohanguovllus. Erenoamážit orru dego árvvoštallo bohcco iežas leat okta dain buoremus indikáhtoriin dillái iešguđetge guovllus. Sámediggi ávžžuha áinnas ain ángiruššat dán suorggis, ja áigu čuovvut dárkilit ovdáneami ealáhusas.

NBRa eaktodáhtolaš vihkkenprošeavttat iešguđetge guovllus, mat háliidit dan, čájeha fas, ahte ealáhusas lea dáhttu váldit ovddasvástádusa dilis, ja ovttasbargat boazodoalloeiseválddiiguin. Dát lea hirbmat buorre Sámedikki mielas, ja áigu goappat beali gudnejahttimiin ja ovttasbargguin leat deatálaš váikkuheaddjin oadjebas boahteáiggi háhkama oktavuodas doalliide.

Sámediggi jáhkka, ahte lea deatálaš ovddidit mánnga vuogi resurssaid kártemii. Álohii berre geahččalit garvit giddemis iežas áibbas ovtta eaŋkilis vuohkái.

Boraspirenáli

Boazodoallostivrra deattuha fas, ahte guovddáš váttisvuodaid boazodollui ollu sajiin buktet boraspiret. Jahkedieđáhusas čuočču ná:

«Boazodoallostivrras lea fuolla, go boraspiret leat nu sakka laskan. Muhtun boazodoalloguovlluin otna leat nu ollu boraspiret, ahte dat uhkidit boazodoalu. Lea dárbu buoret buhtadusortnegii ja buoret boraspirehálddašepmái boazodoalu boahteáiggi geažil. Boazodoallostivrra áigu deattuhit, ahte boraspiriid hálddašepmi ii mearkkaš dušše dan, ahte ráfáiduhittit daid, muhto boraspiriid logu ferte maid geahpedit dain guovlluin gos dat leat nu ollu, ahte dat uhkidit boazodoalu.»

Dát leat hirbmat duodalaš signálat boazodoalu stivrenorgánaid beales. Sámediggi lea ollu gerddiid čujuhan dán dili. Vuoiggaleabbo buhtadusortnet ii leat doarvái jos boraspiriid lohku lea nu stuoris, ahte boazodoallu muhtun guovlluin ii nagot šat birget.

Ekonomiija ealáhusas

Sámedikkis lea fuolla go boazodoalus lea ain heajos ekonomiija. Lea áibbas deatálaš, ahte stivrenorgánat guorahallet vejolaš doaibmajuid dán oktavuodas. Dál go bohccobierno-jeardat lea lassánemen, de berrešii leat vejolašvuhta buoridit ekonomiija.

Hálddahušlaš- ja hálddašandoaimma

Sámediggi áigu ain deattuhit, ahte lea dárbu boazodoallohálddašeapmái, mas nu ollu go vejolaš lea sámi giella ja kulturgelbbolašvuhta. Nugo ovddit jagiinge, dáhttu Sámediggi guorahallat vejolaš resursadárbbu gelbbolašvuoda huksema oktavuodas politihkalaš jodiheaddjiiguin departemeanttas, jos hálddahuš ovddida eambo konkrehta plánaid dasa.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui miessemánu 29. b. dii. 11.45

Vuolláičállit: EKN, P.S.F.

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 19/97 Sámi dutkan - čielggadus

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 29. b. dii. 11.45

I. Áššebáhpirat

- Sámi dutkama čielggadus, 05.12.96
- Gulaskuddancealkámušat

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái:

Álgosátni

Sámediggi atná dutkama leamen mearrideaddji dehálaš sámi servodaga sealluheapmái, nannemii ja ovddideapmái. Dutkan deavdá dehálaš rolla ulbmilis sihkarastit ja ovddidit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Servodaga ovddas lea molsašupmi ja nuppástusat mat gáibidit ollu máhtu. Dakkár álbmot mas lea hutkáivuohta ja buorit dieđut ja máhtolašvuodat lea vuodđudeaddji dehálaš riggodat. Servodaga ovdáneapmi dáhpáhuvvá eambo ja eambo dutkamiid vuodul ja diehtaga bokte, ja seammás teknologijja ja politihkalaš mearrádusat atnet vuodđuneaset dutkama. Juohke suorggis servodagas šaddá dađistaga deháleabbon ahte olmmoš sáhtá háhkat, čohkket, sáddet ja addit dieđuid. Go sámi servodaga galgá jotkojuvvot ja ovddiduvvot sámiid iežaset eavttuid mielde, de lea dárbu alla formála máhttui. Dan livččii ulbmil lágidit dilálašvuodaid nu ahte sámi dutkan sáhtášii ovdánit viiddis oaivilis. Dutkan- ja oahpahussystema ferte árvoštallojuvvot dán hástalusa oktavuodas. Dat mearkkaša ahte ásahuvvojit nana ja dynamalaš sámi dutkan- ja fágabirrasat ja ásahusat mat dutket sámi dilálašvuodaid.

Sámi dutkama čielggadeapmi

Sámediggi lea mángga ášši oktavuodas dovddahan ahte lea dárbu dievvasii geahčadit sámi dutkama ja alit oahpahusa. Diggi lea dán oktavuodas čujuhan dasa ahte dárbbášuvvo viiddis čielggadeapmi mii čájeha sámi servodaga dárbbuid ja gáibádusaid alit oahpahusa ja dutkama hárrái. Lea maid čujuhuvvon dasa ahte bajimuš sámepolitihkalaš ulbmilat fertejit hábmejuvvot ja gaskaoamit mearriduvvot.

Sámediggi ja Norgga dutkanráđdi leat ovttasráđiid geahčadan dievas dutkanplána dárbbu. Čielggadanbargu lea guovtteoassái. Dan botta go dutkanráđdi čielggada dutkandárbbuid, de Sámediggi geahčada daid beliid mat baicce gullet sámi dutkama ásahus- ja organisašuvdna-dilálašvuodaide.

Čielggadeami *bargomearrádusas* Sámediggi lea vuodđudeaddji čilgehusa vuodul sihtan eavttuhusaid das, mo konkrehtalaččat nuppástuhttit sámi dutkama *stivrema*, *organiserema* ja *ruhtadeami* ja *almuhit* sámi dutkama. Eavttuhusain galgá erenoamážit Sámedikki ovddasvástádus ja váldi árvoštallojuvvot, ja seammás *Norgga dutkanráđi* boahhteáigásaš rolla geahčađuvvot.

Sámi dutkanplána čielggadan lávdegoddi (ovddiduvvon Sámediggái 05.12.96) lea doaimmahan vuđolaš barggu, mas sámi dutkan árvoštallojuvvot viiddis perspektiivvas. Lávdegoddi buktá arvat eavttuhusaid das mo boahttevaš dutkama organiseret ja bearrái geahččat sámi servodaga vuoigatvuoda vuodul beassat defineret ja dárkkistit iežas diehtobuvttadeami. Lávdegoddi lea maid čadahan dehálaš barggu, go lea kárten sámi dutkanprošeavtaid ja ráhkadan visogeahčaldaga, mii čájeha dáláš dutkanásahusaid.

Vuolláičállit: EKN / RSE

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Eanaš *gulaskuddaninstánsat* dorjot maid lávdegotti lea eavttuhan konkrehta doaibmajuid dáfus. Gulaskuttadettiin Sámediggái leat bohtán ollu buorit árvalusat. Gulaskuddan dattetge čájeha ahte leat suorggit maid lea dárbu čielggadit ja árvoštallat buorebut. Lávdegotti eavttuhusat buktet arvat odđa čuolmmaid maid lea dárbu čilget. Guovdil dás lea dutkama rápmaveavttuin oažžut čielgasa - maiddái ruhtadilisge, ja das, makkár oktavuodat galget leat dutkansystemii mudui. Seammás lea dárbu oažžut vudolaš ja čuoggás plána mii čájeha mo ovddiduvvon eavttuhusaid livččii vejolaš konkretalaččat bidjat johtui ja čuovvolit.

Sámegielaš dutkanbirrasat

Máhttu ja giela gaskkas leat čavga oktavuodat. Danne lea dehálaš ahte sámegiela lea árvu ja eambo geavahuvvo dutkamis. Sámegeiela geavaheapmi dutkamis ja alit oahpahusas lea mearrideaddji mearkašupmi dasa, ovdánago giella anolaš giellan odđáiigásaš servodahkii ja boahteáigái. Maiddái dutki ja informántta gulahallangaskaopmin, ja go iešgudetlágan fearánat govviduvvojit doahpágiiguin, sámegiella butká buoret ipmárdusa sámi dilálašvuodain. Hástalus ain boahteáiggis ferte leat dat, ahte geavahit ja ovddidit sámegiela buotlágan dieđalaš máhtuid ektui, ja maiddái dutkanbohtosiid almmuheapmái. Sámediggi dáhttu deattuhit ahte lea dárbu ovddimussii vuoruhit ja nannet sámegielaš dutkama ja birrasiid, rekruteret sámegielaš dutkiid ja duodas buoridit sámegielaš dutkanoahppiid máhtu, maiddái Ruotas, Suomas ja Ruoššas.

Sámi dutkan sámi servodagas

Lávdegoddi lea geahčadan sámi servodaga ja dutkama gaskavuodaid. Lávdegoddi oaivvilda ahte ii leat vejolaš árvoštallat sámi dutkama boahteáigásaš organiserema ja organiserema almmá sámi servodaga dutkama diehtopolitihkalaš dovdomearkkaid boadekeahhtá oidnosii ja daid vuhtii válddekeahhtá. Dan vuodul lávdegoddi leage árvoštallan čuolmmaid maid gullet sámi dutkama doahpágiid.

Dutkan lea doaibma mii ferte čadahuvvot lagaš oktavuodas sámi servodagain ja dan ipmárdusa mielde. Sámi dutkan ii leat mihkkege rievddakeahtes dimenšuvnnaid. Servodat rievdá dadistaga ja seammás ulbmilatge nuppástuvvet dan mielde mii adnojuvvo buorin servodatovdáneapmin. Dán oktavuodas lea dehálaš ja huksejeaddji dahku čilget makkár *áigumušat* leat sámi dutkamiin. Sámi dutkama ii leat vejolaš ráddjet dihto fáttáide.

Otnáš dilis lea lunddolaš árvoštallat dutkama dan *relevánsaeavttuid* vuodul, man dehálaš dutkan lea sámi servodahkii, ja dutkama relevánsa fertejit dutkan ja sámi servodat ohpit árvoštallat ovtas.

Sámediggi lea ovtamielalaš lávdegottiin das, ahte sámi dutkama ulbmil lea *háhkát dieđuid mat sáhttet veahkkín sihkkarastit, seilluhit ja ovddidit sámi servodaga*.

Lávdegoddi deattuha ahte vuododutkan lea dehálaš sámi servodaga guhkesáigásaš diehtohuksemii, ja seammás lávdegoddi oaidná dehálažžan ahte sierralágan dutkan- ja ovddidanbarggut heivehuvvojit oktii. *Sámediggi* doarju dakkár árvoštallama ja čujuha sámi servodaga *árbevirolaš máhtuid* dehálašvuhtii. Diggi oaivvilda ahte boahteáigásaš máhttodárbbuid vuoddu ferte leat ollu viidát máhttodoaba go dat mii odne lea formála oahpahusas.

Máhtun rehkenastojuvvojit dakkár máhtut mat eai leat álo bohtán oidnosii duodaštusain. Guovdil dás lea ahte árbevirolaš sámi dieđut ja čehppodagat seilot ja adnojuvvojit árvvus sámi servodagas boahteáiggis. Lávdegoddi deattuha dehálažžan sámi máhtuid ja daid vejolašvuodaid, ja eahccá daid. Árbevieruid čuovvu máhtut eai leat áidna gaskaohpmi mainna lea vejolaš ipmirdit sámi servodaga, muhtod dat leat máhtut maid lea vejolaš váldit mielde dieđalaš perspektiivii. Dutkama áigumuš ja hástalus lea idihit odđa dieđuid sámi

Vuolláičállit: EKN , RBF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

servodaga birra, mat sáhttet lea sihke árbevieruid ja dakkár dieđuid vuodul mat juo leat, ja diehtaga buktin dieđuid vuodul.

Sámi dutkanpolitihkka

Dutkan ovddasta máhtu, ja máhttu lea fápmu. Go unnitlohkosaš álbmot sáhtta bearrái geahčeat dutkama, de dat mearkkaša sidjiide ahte sii leat háldoseaset ožžon iežaset eallindilálašvuodaid. Dainna lágiin dutkamis lea čielga unnitlohkopolitihkalaš doaibma. Go sámít leat dohkkehuvvon sierra álbmogin mii lea ovtta dásis norgalaš álbmogin, de lea vejolaš dadjat ahte dutkamis lea unnitálbmotrievttalaš doaibma; vuoigatvuohta iežas čilget.

Lávdegoddi čujuha dasto dasa ahte dat dieđut maid dutkan buktá, eai leat neutrála dieđut. Dutkan lea nugo buot earáge máhttu beali čájeheaddji máhttu. Dát dutkama dovdomearka boahá oidnosii erenoamáš bures dutkamis mii čadahuvvo unnitálbmotservodagain ja njealját máilmmi servodagain. Dutkan dán oktavuodain šaddá ovddastit sihke olbmuid vuoigatvuođa iežaset máhttui ja čilget iežaset, omd dovdduid, persovnnalaš iešvuođa ja integritehta. Dutkamii ja daidda guđet dan čadahit, šaddá hástalus hámmet iežaset doaimma nu ahte lea dásitvuohta dieđalaš dovdomearkkaid ja daid diehtopolitihkalaš dovdomearkkaid gaskkas maid sámiid unnitlohkodilli ovddasta.

Lávdegoddi oaivvilda, ahte lea dárbu smiehttat dutkama *diehtopolitihkalaš dovdomearkkaid* sámi servodagas, go boahhteáiggis hábmejit dutkama ja stivrema. Lávdegoddi dattetge dárkilastá, ahte dat ii mearkkaš, ahte sámi dutkamis ii galgga leat seamma autonomiija go eará dutkamis.

Sámediggi dáhttu deattuhit dutkama *friddja* dili. Sihke vuodđodutkamis ja geavahuvvon dutkamis lea mearrideaddji ášši, ahte dutkis lea friddjavuohta čuovvut dutkama ehtalaš ja dieđalaš vuodđojurdaš. Sámedikki mielas lea vuodđudeaddji dehálaš, ahte dát vuodđojurda ii vuldojuvvo sámi dutkamis.

Sámi dutkanpolitihkka ferte, nugo norgalaš dutkanpolitihkka, gávdat dásitvuođa diehtaga iešvuođa ja dan servodatdoaimma gaskkas. Sámi dutkama diehtopolitihkalaš dovdomearkkat bealisteaset ovddastit diehtopolitihkalaš hástalusaid sihke norgalaš stáhtaeiseválddiide, sámi eiseválddiide ja dutkamii alccesis.

Sámediggi oaivvilda, ahte lea dárbu sámi dutkanpolitihkkii ja dutkanpolitihkalaš stivrenorgánaide, mat fuolahit sámi servodaga dárbbu sáhttit váikkuhit sámi dutkamii. Stáhtaeiseválddiid ovddasvástádus lea láchit dilálašvuodaid nu, ahte sámít ožžot daid váikkuhan-gaskaomiid maiguin sáhttet sihkkarastit ja ovddidit kultuvrraset, ja dan mielde maid sámi dutkama.

Sámi dutkama organiseren

Sámít leat sierra álbmot. Álbmogiid vuoigatvuohta ieža beassat mearridit lea riikkaidgaskasaš dohkkehuvvon vuodđojurdda. Álbmoga vuoigatvuohta ieš beassat mearridit mearkkaša sámiiide, ahte sis lea oktasaš vuoigatvuohta beassat mearridit iežas boahhteáiggi buot servodatsurggiin. Dát vuoigatvuohta mielddis buktá, ahte sámít dat ieža galget mearridit makkár servodatsurggiin sámi álbmot galgá stivret, bearrái geahčeat ja hálldašit.

Sámiin lea alddiineaset ovddasvástádus sámi kultuvrra boahhteáiggis, ja dasto maid sámi dutkamis. Sámít leat árbevieruid ja odđa áiggi gaskasaš čearggos fieskkis, ja guovdilis ášši lea álbmoga vuoigatvuohta buvttadit dieđuid iežaset birra. Čielggas lea, ahte diehtaga dehálaš rolla lea dehálaš servodaga kultuvrralaš, ávnnaslaš ja politihkalaš nuppástusproseassain. Dutkan maid galgá leat veahkin ollašuhhtimin daid áigumušaid, mat leat servodaga ovddideamis politihkalaš mearridanproseassaid bokte. Maiddái dutkanpolitihkka lea politihkka, ja dutkanpolitihkalaš strategijat danne ovdehit politihkalaš strategijaid.

Mearredidoleabbo guhkesáigásaš máhttohuksema dáfus sáme politihkalaš eiseválddit fertejit searvat ja mearridit maid surggiid galget vuoruhit ovddimussii. Almmolaš ovddasvástádus lea dáhkidit kvalitehta ja máhtu, ja ráhkadit guhkesáigásaš strategijaid politihkalaš eavttuid ja ulbmiliid vuodul.

Dutkansystema, geavaheaddjit ja eiseválddit galget ovttasrádiid välljet ráddjejuvvon mearis váldoulbmilsurggiid. Danne lea dehálaš sámi dutkanpolitihka várás hábmet diehtopolitihkalaš lávddi, mii lea vuodđun go stáhtaeseválddiiguin ságastallojuvvo boahhteáigásaš váikkuheami birra sámi dutkamii.

Sámedikki mielas lea vuodđudeaddji dehálaš, ahte diehto- ja dutkanressursaiguin hálddašuvvo nu, ahte dat šaddet ávkin sámi servodahkii. Dehálaš lea maid, ahte organisašuvdnahámit ja stivregaskaoamit heivehuvvojit bajimus ulbmiliidda. Oddaáigásaš sámi servodat dárbbáša nugo earáge servodagat oddaseamos dieđuid iežas kultuvrra vuodul. Danne lea lunddolaš, ahte Sámediggi geahčada čuolmma mii lea sámi dutkama rápmaeavttuid olis. Sámi servodagas lea erenoamán dárbu heivehit oktii resursageavahemiid ja váldit atnui sierra váikkuhangaskaomiid juksan dihtii ulbmiliid dán suorggis.

Sámediggi oaidná, ahte lea dárbu nannet vuodđudeaddji ja guhkesáigásaš dutkama, buoridit ruhtadanstruktuvrra ja eavttuhit váldoulbmilsurggiid, ja ovddidit organisašuvdnaministara oktiiheivehallamiid ja njuovžilvuoda, ja ráhkadit eavttuid maid mielde lea vejolaš buoridit dutkiid rekruterema.

Nugo *sámi dutkanplána čielggadeaddji lávdegoddi* čujuha, de ovddasvástádus sámi dutkamis eahpečielggas ja biedgguid. Dárbu lea dasa, ahte ásašuslaš eavttut biddjojuvvojit nu, ahte sámi dutkama lea vejolaš oaidnit ollislaš perspektiivvas, ja vai sámi servodat oažžu vejolašvuoda váikkuhit sámi dutkamii.

Sámediggi oaivvilda, ahte sámi dutkan ferte árvvoštallojuvvot *viso-sámi* perspektiivvas. Dutkanpolitihkalaš dásis leat viehka stuorra hástalusat, go galget hukset dutkanásahusaid mat čuovvolit riikkaidgaskasaš álgoálbmotdutkan oppanassiige ja Barentsguovllu ja davveguovlluid ovdáneami. Dat mearkkaša e.e., ahte earret dan, mii duššefal gullá davviriikkalaš perspektiivvi, doaimmat galget maid siskkildit ruoššabealde sámiid.

Ii berre eahpiduvvot, ahte eai sámiid álbmotválljen orgánat Norggas, Ruotas ja Suomas galgga hábmet guhkesáigásaš sámi dutkanpolitihka. Sámedikkat eai diehttalas galgga stivret dutkama sisdoalu ja bohtosiid. Dikkiid politihkalaš váldi lea dán oktavuodas ráddjejuvvon rudalaš, organisatoralaš ja bargoveahkapolitihkalaš eavttuid stivremii, masa lea dárbu, vai dutkanásahusat sáhttet doaimmahit iežaset servodatovddasvástádusa.

Sámediggi dáhttu deattuhtit dehálažžan ovdáneami, mas lea ollislaš dutkanstrategiija, mas leat mielde Árkatalaš ráddi, Barentsguovlu ja Davviriikkaid ráddi / Davviriikkaid Ministtarráddi. Vuhtii válddedettiin hástalusaid mat čuvvot riikkaidgaskasaš unnitálbmotpolitihka ovdáneami, oppalaš kultur- ja ealáhusovdáneami, álgoálbmogiid ovttasbarggu ja sámiid iežaset ovttasbarggu riikkarájáid rastá, de lea dárbu ovddimusat dáidda orgánaide čatnat sámi dutkama. Go geahčadit áššiid viso-sámi perspektiivvas, de *Sámi Parlamentáralaš Ráddi* dat lea dat orgána mii gaigá giedahallat sámi dutkanáššiid. Ollislaš álgoálbmotdutkan áinna lágiin dahká lunddolaš rámaid riikkalaš dutkanpolitihka hábmemii ja čujuha konkrehtalaččat mo sámi dutkan galggašii organiserejuvvot guđege álbmotstáhtas.

Sámi dutkanrádi ásaheapmi

Sámediggi oaidná čielga dárkun ásašustit sámi dutkama stivrema ja addit ovddasvástádusa sámi orgánii. Sámedikki vuosttamuš ja guhkesáigásaš áigumuš lea danne nu, ahte *davviriikkalaš sámi dutkanráddi* galgá ásašuvvot, mii gokčá oppa Sámi. Nu šaddá Suoma, Ruota ja

Vuolláičállit: EKN, JSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Norgga sámedikkiin leat oktasaš bajimuš ovddasvástádus sámi dutkanpolitihka hábmemis. Orgána šaddá maid ovddidit ollislaš sámi dutkandoaimma. Dutkanráđđi čadnojuvvo dan doibmii mii šaddá leat Sámi Parlamentáralaš Rádis, mii dál lea ásaheavvomin.

Sámediggi dáhttu danne bargat aktiivvalaččat davviriikkalaš sámi dutkanráđi ásaheami beale. Ráđđi galgá doaibmat sihke hálddašeaddji ja rávvejeaddji dutkanstrategalaš orgánan sámi álbmotválljen orgánaide. Sámi dutkanráđđi galgá hálddašit dutkama juolludemiid daid njuolggadusaid mielde maid Sámedikkii ovttasráđiid mearridit. Sámi dutkanráđđi galgá maid addit rávvagiid vuodđun sámedikkiid dutkanpolitihka hábmemii. Ráđđi galgá deattuhit dutkama ruhtadeami, bargojuohkimiid ja fágalaš vuoruhusaid ollislaš árvvoštallama.

Sámi dutkanráđi nammada Sámi parlamentáralaš ráđđi njealje jahkái ain hávil. Rádis galget leat sihke dutkit ja geavaheaddjit, ja dan olbmui galgá leat viiiddis ipmárdus sámi servodagas ja dutkamis.

Davviriikkalaš sámi dutkanráđi ásaheapmi ovdeha, ahte doarvái resurssat juolluduvvojit sihke hállddahussii, ráđi doibmii ja dutkanruhtan. Sámediggi nannosit čujuha dán beallái.

Jos guhkibuš áiggi vuollái šaddá váttis duohtan deavdit áigumušaid ásaheami davviriikkalaš sámi dutkanráđi, de Sámediggi eavttuha gaskaboddasaš ortnegin, ahte Norggas ásaheavvomin sámi dutkanráđđi. Dát orgána galgá doaibmat sihke hálddašeaddji ja rávvejeaddji dutkanstrategalaš orgánan Norgga Sámediggái, ja hábmet sámi dutkanpolitihka Norgga bealde. Sámediggi áigu nammadit ráđi njealje jahkái ain hávil, ja addit njuolggadusaid das, mo sámi dutkanráđđi galgá Norggas hálddašit dutkanruhtaid.

Sámi ovddasteapmi muđui dutkansystemas

Sámediggi dáhttu deattuhit dan, masa lávdegoddi lea čujuhan, ahte sámi dutkanráđi ásaheapmi ii galgga čoavdit otnáš dutkansystema dan ovddasvástádusas das lea sámi dutkamis. Dát gullá sihke dutkanpolitihkalaš, dutkanstrategalaš ja dutkama čadaheaddji dássái. Dárbu lea nannet sámi dutkama ja dan buorebut oktii heivehit, vai šaddá ollislaš.

Norgga dutkanráđi váldostivra lea Dutkanráđi bajimuš orgána, ja dat ovddasvástida Dutkanráđi oppalaš doaimmas. Sámediggi doarju lávdegotti árvalusa, ahte diggi nammada áirasa Norgga dutkanráđi váldostivrii. Sámediggi oaivvilda, ahte lassin berre árvvoštallojuvvo sámi ovddasteapmi ja searvan eará dutkanpolitihkalaš orgánaide ja prográmmaide.

Etihkka ja sámi dutkan

Lávdegoddi oaivvilda, ahte sámi dutkan ja dutkanetihkka lea kompleksa suorgi, mii ii leat dievvásii árvvoštallojuvvon. Riikkalaš dutkanehtalaš lávdegottiin ii leat doarvái máhttu ja ipmárdus dohkálaččat árvvoštallat dutkanehtalaš čuolmmaid mat gusket sámi servodahkii. Lávdegottiin lea fágalaš ja ehtalaš máhttu, muhto eai dieđut sámi servodaga árbevieruin, kultuvrras ja historjjas. Eaige leat mange dutkanehtalaš lávdegottis eai sámi servodaga ovddasteaddjit eaige sámi dutkiid ovddasteaddjit. Lávdegotti árvvoštallama mielde lea danne čielga dárbu prinsihpalaččat geahčadit sierralágan dutkanehtalaš čuolmmaid, mat gullet sámi dutkamii.

Sámediggi oaivvilda, ahte fertejit mearriduvvot ehtalaš njuolggadusat sámi dutkamii. Sámi orgána dárbbasuvvo, mii sáhtta bargat ehtalaš čuolmmaiguin. Dakkár orgána galgá addit rávvagiid ehtalaš čuolmmaid birra ja daid birra cealkit, vai dan suorggis váldojuvvošii vára sámi servodaga beroštumiin.

Diehtočoahkken, statistihkka ja fierpmádat

Vuolláičállit: EKN / JEF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Sámi máhttohuksemis váilot čohkkejuvvon dieđut ja statistalaš ávdnasat sámi servodatdilálašvuodaid birra. Dasto lea vel dárbu ángirit čoaggit vuodđodieduid sámi kultuvrras (gielas, báikenamain, árbevierroávdnasiin jna.). Sámediggi dáhttu deattuhit, ahte áigumuš lea hukset diehtovuoddu, ja vuodđoášši lea sámi servodatdilálašvuodain čohkket álgo- ja vuodđodieduid sámi dutkanulbmiliid várás. Oktasaš diehtovuoddu, mas leat statistalaš ávdnasat, lea eaktun servodatdutkanii ja plánemii.

Dutkanis ja ovddideamis lea diehtujuhkinteknologiija huksen (IT) dehálaš gaskaoapmi. Sámediggi áigu veahkin bargat oacčuhit dynamalaš dutkanbirrasa, mas ángiruššet ovttas bargat ja gulahallat eará birrasiiguin, ja mas ásahit fierpmádaga man vuodul lea vejolaš ovddidit odđa jurddašemiid ja vejolašvuodaid. Sámiid álbmotválljen orgánaid, sámi organisašuvnnaid ja ášahusaid gaskasaš fierpmádat šaddá leat buohkaide ávkin ja veahkehit dutkan-ášahusaid buorebut oktii heivehallat áššiid ja buorebut ovttas bargat.

Sámi fierpmádat ráhkada maid eanet vejolašvuodaid hukset njulges oktavuodaid olggosguvlui eará álgoálbmogiiidda ja sin ášahusaide. Danne lea áigumuš ásahit *riikkaidgaskasaš* fierpmádaga álgoálbmotdutkiid gaskka.

Sámi dutkan ja alit oahpahas

Sámediggi dáhttu deattuhit alit oahpahusa ja dutkama lagašvuoda. Sámi dutkan ja alit oahpahas leat čadnojuvvon oktii sihke kulturpolihkalaččat ja fágalaččat, ja guktot dárbašit oktasaš fágalaš ovdáneami ja máhttohuksema. Storra ja hástaleaddji servodatdoaimma lea hukset sámi máhtu buohtalagaid sierralágan ášahusaiguin, mat huksejuvvojit sámi servodatdoaimmaiguin ja bálvalusaiguin. Dát gusto seamma ollu maiddái sámi guovlluid *ealáhusdoaimmaid huksemiige*. Máhttu, čehppodat ja teknologiija leat guovdilis doahpagat dakkár ealáhushuksemis man vuodđun ja doarjjan lea dutkan ja alit oahpahas. Ollislaš diehtopolitiikka hábmen lea danne áibbas dehálaš go plánejuvvo sámi servodat ja álgoálbmotoktavuodat muđui.

Dárbu lea čehppodaga hukset dássidit sámi dutkamis ja oahpahas ja dan vuoruhit hui ovdan. Odne lea dárbu buoridit máhtu sierralágan sektorsurggiin, mat doaimmahit dehálaš sámi servodatbarguid. Nu lea erenoamážit sámegeiela máhtu dáfus. Danne servodaga storra doaimma lea lágidit sámi oahpahasfálaldagaid viidát. Alit oahpahas mii lea ealáhusdoaimmaid várás ja ealáhusovddideami várás fertejit eambo vuhtii váldojuvvot. Seammas lea vuodđudeaddji dehálaš hukset storra ja bissovaš birrasiid, maidda dutkan ja alit oahpahas lea čohkkejuvvon, ja main sámi visopespektiiva vuhtii váldojuvvo davviriikkalaš ja visosámi beroštumiid ektui.

Sámediggi dáhttu čujuhit dasa, ahte Sámi Allaskuvllas, Sámi Instituhtas ja Tromssa universitehtas lea erenoamáš riikkalaš ja dávviriikkalaš-sámi ovddasvástádus sámi dutkamis ja alit sámi oahpahas. Dat ii dattetge mearkkaš, ahte eará guovllolaš ja sámi ášahusain ii leat šat ovddasvástádus. Juohke ášahus galgá fuola atnit sámi dutkamis ja alit oahpahas iežaset ovddasvástádussurggiin ja doaimmain.

Rekruteren

Nana ja bissovaš sámi servodaga dehálaš eavttut leat, ahte sámi álbmogis lea čehppodat servodaga eanaš surggiin. Juohke fágasuorggis dárbašuvvojit alla dásis oahppan sámít. Sámi fágaolbmuid *rekruteren ja oahpaheapmi* lea dehálaš eaktu sámi servodaga ovdáneapmái. Sámediggi dáhttu deattuhit, ahte lea dehálaš lágidit dilálašvuodaid nu, ahte ollu sámi studeanttat bohtet alit oahpahussii ja dutkamii.

Lávdegoddi ii eahpit dan, ahte lea dehálaš rekruteret sámiiid dutkamii (vrd. St. diedáhusain nr. 36 (1992-93):76. Dán viidát dorjot gulaskuddanásahusat. Lávdegotti kártenbarggut čájehit, ahte menddo unná sámiiid leat bissovaš diedálaš virggiin. Erenoamážit leat unnán sámegielaš virggálaččat. Lávdegotti mielas lea dárbu, ahte sámiiid dutkamis hutket odđa vugiid buoridit rekruterema. Dákko heive čujuhit daidda jurdagiidda mat leat ilbman ságastallamiin das, mo nissonolbmuid oaččuhit dutkamii, go das lea ságastallamat guoskkahan dan, ahte lea dárbu ásahit erenoamáš virggiid.

Sámediggi atná dehálažžan, ahte lávdegotti árvalusat rekruterema hárrái, válđojuvvojit vuhtii. Otnáš strategalaš váikkuhangaskaoamit, maiguin suorgi «kultur og samfunn» hálddaša Norgga dutkanrádis, bisuhuvvojit ja buoriduvvojit. Seammás ásahusatge fertejit válđit ovddasvástádusa rekruteremis sámiiid dutkamii dainna lágiin, ahte merkejit ruđaid stipendiáhta-virggiide ja bissovaš diedálaš virggiide. Dasto Sámi dutkanráđđái ja sámiiid oahpahus- ja dutkanásahusaide fertejit doarvái ruđat juolluduvvot, vai sáhttet álggahit rekruteren-stipendiáhtaid, sihke válđofága- ja doavttirstipendiáhtaid.

Dahkan dihtii juoidá mii sáhtášii buoridit dili, de Sámediggi eavttuha, ahte čadahuvvošii 10-jahkásaš prográmma sámiiid dutkama huksema ja ovddideami várás. Prográmmas galgá leat konkrehta doaibmabidjopáhka das, mo nannet sámiiid dutkanbirrassa buoridettiin sámegielaš dutkiid rekruterema. Dat buoridivččii vejolašvuodaid gaskkustit sámiiid dutkama sámegillii, ja čadahit systema stipeandajuohkima várás, mii livččii ávkin válđofága- ja doavttirárvo-lohkamiidda.

Dutkamis oppalaččat ja 10-jahkásaš prográmmas erenoamážit galgá sohka-bealperspektiiva deattuhuvvot. Nu lea lunddolaš servodag oppalaš ulbmiliid olis, ahte olahit sohka-bealiid dáseárvui. Seammás lea dehálaš servodahkii, ahte nissonolbmuid árvoštallamat ja perspektiivvat válđojuvvojit mielde dutkamii, ja ahte buot servodaga resurssat geavahuvvojit.

Stuorradiggediedáhus sámiiid dutkama ja alit oahpahusa birra

Čielggadeapmi sámiiid dutkama ja dat čuolmmat maid dat buktá oidnosii, čájeha dárbbu čielggadit arvat beliid dutkamis, mii boahpteáiggis lea sámiiid servodatdilálašvuodaid hárrái. Čielggadeapmi lea álggahan dehálaš proseassa dakkár čielggadeami várás. Sámediggi oaidná, ahte lea dárbu ahte Ráđdehus čuovvola dikki politihka dán suorggis, ja čilge sámiiid dutkama boahptevaš rápmaveavttuid. Lassin dasa, ahte dikki organisatoralaš čovdosat ollašuhthuvvojit, de albma čuovddus sámiiid dutkamii mearkkaša, ahte lea dárbu oazžut dohkálaš ekonomalaš čuovvoleami. Ekonomalaš rámat leat danne guovdilis ášši Sámedikki boahptevaš politihkkii, mii čadahuvvo dutkama hárrái. Dan oktavuodas sámiiid dutkan ferte árvoštallojuvvo visosámi perspektiivvas, ja alit oahpahusa ektui. Buohkanassii, dikki meannudeami ja Norgga dutkanráđi čielggadeami vuodul, Sámediggi bealistis gáibida ahte Ráđdehus hui farga ovddida *stuorradiggediedáhusa sámiiid dutkama ja alit oahpahusa birra*.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 36 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Sámediggeráđi eavttuhus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

BB:a sámiediggejoavku ovddidii čuovvovaš beavdegirjelasáhusa, Jens Petter Olsena bokte:

Vuolláičállit: EKN / JPA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siidu

BB:a joavku doarju váldolinjáid mat leat rádi eavttuhusas. Dattetge oaivvildit, ahte vuosttas teakstaossi 4. siiddus «Sámi dutkama organiseren» lea dárbbasmeahtun.

Prinsihpa, «Álbmoga iješmearrideami» hárrái ferte meannudit vudoleabbot go ovtta oalgecealkagis áššeovddidudas, mii guoskkaha áibbas eará.

Bargiidbellodaga joavku eaktuda, ahte namuhuvvon doaba guorahallo lagabuidda áššis 20/97 «Sámediggeplána áigodahkii 1998-2001».

V. Sárdnunistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Ole Henrik Magga	
2.	Jens Petter Olsen	
3.	Berit Ranveig I. Nilssen	
4.	Olav Andersen	
5.	Ole Henrik Magga	

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

Álgosátni

Sámediggi atná dutkama leamen mearrideaddji dehálaš sámi servodaga sealluheapmái, nannemii ja ovddideapmái. Dutkan deavdá dehálaš rolla ulbmilis sihkkarastit ja ovddidit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Servodaga ovddas lea molsašupmi ja nuppástusat mat gáibidit ollu máhtu. Dakkár álbmot mas lea hutkáivuohta ja buorit dieđut ja máhtolašvuodat lea vuodđudeaddji dehálaš riggodat. Servodaga ovdáneapmi dáhpáhuvvá eambo ja eambo dutkamiid vuodul ja diehtaga bokte, ja seammás teknologiiija ja politihkalaš mearrádusat atnet vuodđuneaset dutkama. Juohke suorggis servodagas šaddá dadistaga deháleabbon ahte olmmoš sáhtá háhkat, čohkket, sáddet ja addit dieđuid. Go sámi servodaga galgá jotkojuvvot ja ovddiduvvot sámiiid iežaset eavttuid mielde, de lea dárbu alla formála máhttui. Dan livččii ulbmil lágídit dilálašvuodaid nu ahte sámi dutkan sáhtášii ovdánit viiddis oaivilis. Dutkan- ja oahpahussystema ferte árvoštallojuvvot dán hástalusa oktavuodas. Dat mearkkaša ahte ásahuvvojit nana ja dynamalaš sámi dutkan- ja fágabirrasat ja ásahusat mat dutket sámi dilálašvuodaid.

Sámi dutkama čielggadeapmi

Sámediggi lea mángga ášši oktavuodas dovddahan ahte lea dárbu dievasii geahčadit sámi dutkama ja alit oahpahusa. Diggi lea dán oktavuodas čujuhan dasa ahte dárbbasuvvo viiddis čielggadeapmi mii čájeha sámi servodaga dárbbuid ja gáibádusaid alit oahpahusa ja dutkama hárrái. Lea maid čujuhuvvon dasa ahte bajimuš sámepolitihkalaš ulbmilat fertejit hábmejuvvot ja gaskaoamit mearriduvvot.

Sámediggi ja Norgga dutkanráđdi leat ovttasráđiid geahčadan dievas dutkanplána dárbbu. Čielggadanbargu lea guovtteoassái. Dan botta go dutkanráđdi čielggada dutkandárbbuid, de Sámediggi geahčada daid beliid mat baicce gullet sámi dutkama ásahus- ja organisašuvdna-dilálašvuodaide.

Čielggadeami *bargomearrádusas* Sámediggi lea vuodđudeaddji čilgehusa vuodul sihtan eavttuhusaid das, mo konkrehtalaččat nuppástuhttit sámi dutkama *stivrema*, *organiserema* ja *ruhtadeami* ja *almmuhit* sámi dutkama. Eavttuhusain galgá erenoamážit Sámedikki ovddasvástádus ja váldi árvoštallojuvvot, ja seammás *Norgga dutkanráđdi* boahpteáigasaš rolla geahčaduvvot.

Vuolláičállit: EKN / DSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siidu

Sámi dutkanplána čielggadan lávdegoddi (ovddiduvvon Sámediggái 05.12.96) lea doaimmahan vuđolaš barggu, mas sámi dutkan árvvoštallojuvvo viiddis perspektiivvas. Lávdegoddi buktá arvat eavttuhusaid das mo boahhtevas dutkama organiseret ja bearrái geahččat sámi servodaga vuoigatvuoda vuodul beassat defineret ja dárkkistit iežas diehtobuvttadeami. Lávdegoddi lea maid čađahan dehálaš barggu, go lea kárten sámi dutkanprošeavtaid ja ráhkadan visogeahčaldaga, mii čájeha dáláš dutkanásahusaid.

Eanaš *gulaskuddaninstánssat* dorjot maid lávdegotti lea eavttuhan konkrehta doaibmajuid dáfus. Gulaskuttadettiin Sámediggái leat bohtán ollu buorit árvalusat. Gulaskuddan dattetge čájeha ahte leat suorggit maid lea dárbu čielggadit ja árvvoštallat buorebut. Lávdegotti eavttuhusat buktet arvat odđa čuolmmaid maid lea dárbu čilget. Guovdil dás lea dutkama rápmaveavttuin oázžut čielgasa - maiddái ruhtadilisge, ja das, makkár oktavuodat galget leat dutkansystemii muđui. Seammás lea dárbu oázžut vuđolaš ja čuoggás plána mii čájeha mo ovddiduvvon eavttuhusaid livččii vejolaš konkrehtalaččat bidjat johtui ja čuovvolit.

Sámegielaš dutkanbirrasat

Máhttu ja giela gaskkas leat čavga oktavuodat. Danne lea dehálaš ahte sámegiela lea árvu ja eambo geavahuvvo dutkamis. Sámegiela geavaheapmi dutkamis ja alit oahpahusas lea mearrideaddji mearkašupmi dasa, ovdánago giella anolaš giellan odđaaigásaš servodahkii ja boahhteáigái. Maiddái dutki ja informántta gulahallangaskaoapmin, ja go iešgudetlágan fearánat govviduvvojit doahpágiiguin, sámegiella butká buoret ipmárdusa sámi dilálašvuodain. Hástalus ain boahhteáiggis ferte leat dat, ahte geavahit ja ovddidit sámegiela buotlágan dieđalaš máhtuid ektui, ja maiddái dutkanbohtosiid almmuheapmái. Sámediggi dáhttu deattuhit ahte lea dárbu ovddimussii vuoruhit ja nannet sámegielaš dutkama ja birrasiid, rekruteret sámegielaš dutkiid ja duodas buoridit sámegielaš dutkanoahppiid máhtu, maiddái Ruotas, Suomas ja Ruoššas.

Sámi dutkan sámi servodagas

Lávdegoddi lea geahčadan sámi servodaga ja dutkama gaskavuodaid. Lávdegoddi oaivvilda ahte ii leat vejolaš árvvoštallat sámi dutkama boahhteáigásaš organiserema ja organiserema almmá sámi servodaga dutkama diehtopolitiikalaš dovdomearkkaid boadekeahhtá oidnosii ja daid vuhtii válddekeahhtá. Dan vuodul lávdegoddi leage árvvoštallan čuolmmaid maid gullet sámi dutkama doahpági.

Dutkan lea doaibma mii ferte čađahuvvot lagaš oktavuodas sámi servodagain ja dan ipmárdusa mielde. Sámi dutkan ii leat mihkkege rievddakeahtes dimenšuvnnaid. Servodat rievdá dadistaga ja seammás ulbmilatge nuppástuvvet dan mielde mii adnojuvvo buorin servodatovdáneapmin. Dán oktavuodas lea dehálaš ja huksejeaddji dahku čilget makkár *áigumušat* leat sámi dutkamiin. Sámi dutkama ii leat vejolaš ráddjet dihto fáttáide.

Otnáš dilis lea lunddolaš árvvoštallat dutkama dan *relevánsaeavttuid* vuodul, man dehálaš dutkan lea sámi servodahkii, ja dutkama relevánsa fertejit dutkan ja sámi servodat ohpit árvvoštallat ovtas.

Sámediggi lea ovtamielalaš lávdegottiin das, ahte sámi dutkama ulbmil lea *háhkát dieđuid mat sáhttet veahkkir: sihkkarastit, sealluhit ja ovddidit sámi servodaga*.

Lávdegoddi deattuha ahte vuodđodutkan lea dehálaš sámi servodaga guhkesáigásaš diehtohuksemii, ja seammás lávdegoddi oaidná dehálažžan ahte sierralágan dutkan- ja ovddidanbarggut heivehuvvojit oktii. *Sámediggi* doarju dakkár árvvoštallama ja čujuha sámi servodaga *árbevirolaš máhtuid* dehálašvuhtii. Diggi oaivvilda ahte boahhteáigásaš máhttodárbbuid vuodđu ferte leat ollu viidát máhttodoaba go dat mii odne lea formála oahpahusas.

Vuolláičállit: EKN PAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Máhttun rehkenastojuvvojit dakkár máhtut mat eai leat álo bohtán oidnosii duodaštusain. Guovdil dás lea ahte árbevirolaš sámi dieđut ja čehppodagat seilot ja adnojuvvojit árvvus sámi servodagas boahhteáiggis. Lávdegoddi deattuha dehálažžan sámi máhtuid ja daid vejolašvuodaid, ja eahccá daid. Árbevieruid čuovvu máhtut eai leat áidna gaskaoahpmi mainna lea vejolaš ipmirdit sámi servodaga, muhtod dat leat máhtut maid lea vejolaš váldit mielde dieđalaš perspektiivii. Dutkama áigumuš ja hástalus lea idihit odđa dieđuid sámi servodaga birra, mat sáhttet lea sihke árbevieruid ja dakkár dieđuid vuodul mat juo leat, ja diehtaga buktin dieđuid vuodul.

Sámi dutkanpolitihkka

Dutkan ovddasta máhtu, ja máhttu lea fápmu. Go unnitlohkosaš álbmot sáhtta bearrái geahččat dutkama, de dat mearkkaša sidjiide ahte sii leat háldoseaset ožžon iežaset eallindilálašvuodaid. Dainna lágiin dutkamis lea čielga unnitlohkopolitihkalaš doaibma. Go sámit leat dohkkehuvvon sierra álbmogin mii lea ovttá dásis norgalaš álbmogin, de lea vejolaš dadjat ahte dutkamis lea unnitálbmotrievttalaš doaibma; vuoigatvuohta iežas čilget.

Lávdegoddi čujuha dasto dasa ahte dat dieđut maid dutkan buktá, eai leat neutrála dieđut. Dutkan lea nugo buot earáge máhttu beali čájeheaddji máhttu. Dát dutkama dovdomearka boahta oidnosii erenoamáš bures dutkamis mii čađahuvvo unnitálbmotservodagain ja njealját máilmmi servodagain. Dutkan dain oktavuodain šaddá ovddastit sihke olbmuid vuoigatvuođa iežaset máhttui ja čilget iežaset, omd dovdduid, persovnnalaš iešvuođa ja integritehta. Dutkamii ja daidda guđet dan čađahit, šaddá hástalus hámme iežaset doaimma nu ahte lea dásitvuohta dieđalaš dovdomearkkaid ja daid diehtopolitihkalaš dovdomearkkaid gaskkas maid sámiid unnitlohkodilli ovddasta.

Lávdegoddi oaivvilda, ahte lea dárbu smiehttat dutkama *diehtopolitihkalaš dovdomearkkaid* sámi servodagas, go boahhteáiggis hámmejit dutkama ja stivrema. Lávdegoddi dattetge dárkilastá, ahte dat ii mearkkaš, ahte sámi dutkamis ii galgga leat seamma autonomiija go eará dutkamis.

Sámediggi dáhttu deattuhit dutkama *friddja dili*. Sihke vuodđodutkamis ja geavahuvvon dutkamis lea mearrideaddji ášši, ahte dutkis lea friddjavuohta čuovvut dutkama ehtalaš ja dieđalaš vuodđojurdagiid. Sámedikki mielas lea vuodđudeaddji dehálaš, ahte dát vuodđojurdda ii vuldojuvvo sámi dutkamis.

Sámi dutkanpolitihkka ferte, nugo norgalaš dutkanpolitihkka, gávdnat dásitvuođa diehtaga iešvuođa ja dan servodatdoaimma gaskkas. Sámi dutkama diehtopolitihkalaš dovdomearkkat bealiteaset ovddastit diehtopolitihkalaš hástalusaid sihke norgalaš stáhtaiešváiđdiide, sámi eiseválddiide ja dutkamii alcesis.

Sámediggi oaivvilda, ahte lea dárbu sámi dutkanpolitihkkii ja dutkanpolitihkalaš stivrenorgánaide, mat fuolahit sámi servodaga dárbbu sáhttit váikkuhit sámi dutkamii. Stáhtaiešváiđdiid ovddasvástáduš lea láchit dilálašvuodaid nu, ahte sámit ožžot daid váikkuhan-gaskaomiid maiguin sáhttet sihkarastit ja ovddidit kultuvrraset, ja dan mielde maiddá sámi dutkama.

Sámi dutkama organiseren

Sámit leat sierra álbmot. Álbmogiid vuoigatvuohta ieža beassat mearridit lea riikkaidgaskasaš dohkkehuvvon vuodđojurdda. Álbmoga vuoigatvuohta ieš beassat mearridit mearkkaša sámiide, ahte sis lea oktasaš vuoigatvuohta beassat mearridit iežas boahhteáiggi buot servodatsurggiin. Dát vuoigatvuohta mielddis buktá, ahte sámit dat ieža galget mearridit makkár servodatsurggiin sámi álbmot galgá stivret, bearrái geahččat ja hálddašit.

Vuolláičállit: EKN / JDP

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjiis leat oktiibuot 76 siiddu

Sámiin lea alddiineaset ovddasvástádus sámi kultuvrra boahhteáiggis, ja dasto maid sámi dutkamis. Sámit leat árbevieruid ja odđa áiggi gaskasaš čearggos fieskkis, ja guovdilis ášši lea álbmoga vuoigatvuohta buvttadit dieđuid iežaset birra. Čielggas lea, ahte diehtaga dehálaš rolla lea dehálaš servodaga kultuvrralaš, ávnnaslaš ja politihkalaš nuppástusproseassain. Dutkan maid galgá leat veahkin ollašuhttimin daid áigumušaid, mat leat servodaga ovddideamis politihkalaš mearridanproseassaid bokte. Maiddái dutkanpolitihkka lea politihkka, ja dutkanpolitihkalaš strategiijat danne ovdehit politihkalaš strategiijaid.

Mearredidoleabbo guhkesáigásaš máhttohuksema dáfus sámeapolitihkalaš eiseválddit fertejit searvat ja mearridit maid surggiid galget vuoruhit ovddimussii. Almmolaš ovddasvástádus lea dáhkidit kvalitehta ja máhtu, ja ráhkadit guhkesáigásaš strategiijaid politihkalaš eavttuid ja ulbmiliid vuodul.

Dutkansystema, geavaheaddjit ja eiseválddit galget ovttasráđiid välljet ráddjejuvvon mearis váldoulbmilsurggiid. Danne lea dehálaš sámi dutkanpolitihka várás hábmet diehtopolitihkalaš lávddi, mii lea vuodđun go stáhtaeseválddiiguin ságastallojuvvo boahhteáigásaš váikkuheami birra sámi dutkamii.

Sámedikki mielas lea vuodđudeaddji dehálaš, ahte diehto- ja dutkanresurssaiguin hálldašuvvo nu, ahte dat šaddet ávkin sámi servodahkii. Dehálaš lea maid, ahte organisašuvdnahámit ja stivregaskaoamit heivehuvvojit bajimus ulbmiliidda. Odđaáigásaš sámi servodat dárbbasa nugo earáge servodagat oddaseamos dieđuid iežas kultuvrra vuodul. Danne lea lunddolaš, ahte Sámediggi geahčada čuolmma mii lea sámi dutkama rápmaveavttuid olis. Sámi servodagas lea erenoamán dárbu heivehit oktii resursageavahemiid ja váldit atnui sierra váikkuhangaskaomiid juksan dihtii ulbmiliid dán suorggis.

Sámediggi oaidná, ahte lea dárbu nannet vuodđudeaddji ja guhkesáigásaš dutkama, buoridit ruhtadanstruktuvrra ja eavttuhit váldoulbmilsurggiid, ja ovddidit organisašuvdnaminstara oktiiheivehallamiid ja njuovžilvuoda, ja ráhkadit eavttuid maid mielde lea vejolaš buoridit dutkiid rekruterema.

Nugo *sámi dutkanplána čielggadeaddji lávdegoddi* čujuha, de ovddasvástádus sámi dutkamis eahpečielggas ja biedgguid. Dárbu lea dasa, ahte ásašuslaš eavttut biddjojuvvojit nu, ahte sámi dutkama lea vejolaš oaidnit ollislaš perspektiivvas, ja vai sámi servodat oažžu vejolašvuoda váikkuhit sámi dutkamii.

Sámediggi oaivvilda, ahte sámi dutkan ferte árvvoštallojuvvo *viso-sámi* perspektiivvas. Dutkanpolitihkalaš dásis leat viehka stuorra hástalusat, go galget hukset dutkanásahusaid mat čuovvolit riikkaidgaskasaš álgoálbmotdutkan oppanassiige ja Barentsguovllu ja davveguovlluid ovdáneami. Dat mearkkaša e.e., ahte earret dan, mii duššefal gullá davviriikkalaš perspektiivvi, doaimmat galget maid siskkildit ruoššabealde sámiid.

Li berre eahpiduvvot, ahte eai sámiid álbmotválljen orgánat Norggas, Ruotas ja Suomas galgga hábmet guhkesáigásaš sámi dutkanpolitihka. Sámedikkiit eai diehttalas galgga stivret dutkama sisdoalu ja bohtosiid. Dikkiid politihkalaš váldi lea dán oktavuodas ráddjejuvvon ruđalaš, organisatoralaš ja bargoveahkapolitihkalaš eavttuid stivremii, masa lea dárbu, vai dutkanásahusat sáhttet doaimmahit iežaset servodatovddasvástádusa.

Sámediggi dáhttu deattuhit dehálažžan ovdáneami, mas lea ollislaš dutkanstrategiija, mas leat mielde Árkatalaš ráđdi, Barentsguovlu ja Davviriikkaid ráđdi / Davviriikkaid Ministtarráđdi. Vuhtii válddedettiin hástalusaid mat čuvvot riikkaidgaskasaš unnitálbmotpolitihka ovdáneami, oppalaš kultur- ja ealáhusovdáneami, álgoálbmogiid ovttasbarggu ja sámiid iežaset ovttasbarggu riikkarájáid rastá, de lea dárbu ovddimusat dáidda orgánaide čatnat sámi dutkama. Go geahčadit áššiid *viso-sámi* perspektiivvas, de *Sámi Parlamentáralaš Ráđdi* dat lea dat orgána mii galgá giedahallat sámi dutkanáššiid. Ollislaš álgoálbmotdutkan dainna

Vuolláičállit: EKW / BTF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

lágiin dahká lunddolaš rámaid riikkalaš dutkanpolitihka hábmemii ja čujuha konkrehtalaččat mo sámi dutkan galggašii organiserejuvvot guđege álbmotstáhtas.

Sámi dutkanráđi ásaheapmi

Sámediggi oaidná čielga dárkun ásaheastit sámi dutkama stivrema ja addit ovddasvástádusa sámi orgánii. Sámedikki vuostamuš ja guhkesáigásaš áigumuš lea danne nu, ahte *davvirikkalaš sámi dutkanráđi* galgá ásaheastit, mii gokčá oppa Sámi. Nu šaddá Suoma, Ruota ja Norgga sámedikkiin leat oktasaš bajimuš ovddasvástádus sámi dutkanpolitihka hábmemis. Orgána šaddá maid ovddidit ollislaš sámi dutkandoaimma. Dutkanráđi čadnojuvvo dan doibmii mii šaddá leat Sámi Parlamentáralaš Rádis, mii dál lea ásaheastit.

Sámediggi dáhttu danne bargat aktiivvalaččat davvirikkalaš sámi dutkanráđi ásaheami beale. Ráđi galgá doaimmat sihke hálddašeaddji ja rávveaddji dutkanstrategalaš orgánan sámi álbmotválljen orgánaide. Sámi dutkanráđi galgá hálddašit dutkama juolludemiid daid njuolggadusaid mielde maid Sámedikkii ovtasráđiid mearridit. Sámi dutkanráđi galgá maid addit rávvagiid vuodđun sámedikkiid dutkanpolitihka hábmemii. Ráđi galgá deattuhit dutkama ruhtadeami, bargajuohkimiid ja fágalaš vuoruhusaid ollislaš árvvoštallama.

Sámi dutkanráđi nammada Sámi parlamentáralaš ráđi njealje jahkái ain hávil. Rádis galget leat sihke dutkit ja geavaheaddjit, ja dan olbmui galgá leat viiidis ipmárdus sámi servodagas ja dutkamis.

Davvirikkalaš sámi dutkanráđi ásaheapmi ovdeha, ahte doarvái resurssat juolluduvvojit sihke hálldahussii, ráđi doibmii ja dutkanruhtan. Sámediggi nannosit čujuha dán beallái.

Jos guhkibuš áiggi vuollái šaddá váttis duohtan deavdit áigumušaid ásaheastit davvirikkalaš sámi dutkanráđi, de Sámediggi eavttuha gaskaboddasaš ortnegin, ahte Norggas ásaheastit sámi dutkanráđi. Dát orgána galgá doaimmat sihke hálddašeaddji ja rávveaddji dutkanstrategalaš orgánan Norgga Sámediggái, ja hábmet sámi dutkanpolitihka Norgga bealde. Sámediggi áigu nammadit ráđi njealje jahkái ain hávil, ja addit njuolggadusaid das, mo sámi dutkanráđi galgá Norggas hálddašit dutkanruhtaid.

Sámi ovddasteapmi muđui dutkansystemas

Sámediggi dáhttu deattuhit dan, masa lávdegoddi lea čujuhan, ahte sámi dutkanráđi ásaheastit ii galgga čoavdit otnáš dutkansystema dan ovddasvástádusas das lea sámi dutkamis. Dát gullá sihke dutkanpolitihkalaš, dutkanstrategalaš ja dutkama čadaheaddji dássái. Dárbu lea nannet sámi dutkama ja dan buorebut oktii heivehit, vai šaddá ollislaš.

Norgga dutkanráđi váldostivra lea Dutkanráđi bajimuš orgána, ja dat ovddasvástida Dutkanráđi oppalaš doaimmas. Sámediggi doarju lávdegotti árvalusa, ahte diggi nammada áirasa Norgga dutkanráđi váldostivrii. Sámediggi oaivvilda, ahte lassin berre árvvoštallojuvvot sámi ovddasteapmi ja searvan eará dutkanpolitihkalaš orgánaide ja prográmmaide.

Etihkka ja sámi dutkan

Lávdegoddi oaivvilda, ahte sámi dutkan ja dutkanetihkka lea kompleksa suorgi, mii ii leat dievvásii árvvoštallojuvvon. Riikkalaš dutkanehtalaš lávdegottiin ii leat doarvái máhttu ja ipmárdus dohkálaččat árvvoštallat dutkanehtalaš čuoimmaid mat gusket sámi servodahkii. Lávdegottiin lea fágalaš ja ehtalaš máhttu, muhto eai dieđut sámi servodaga árbevieruin, kultuvrras ja historjjás. Eaige leat mange dutkanehtalaš lávdegottis eai sámi servodaga ovddasteaddjit eaige sámi dutkiid ovddasteaddjit. Lávdegotti árvvoštallama mielde lea danne čielga dárbu prinsihpalaččat geahčadit sierralágan dutkanehtalaš čuoimmaid, mat gullet sámi dutkamii.

Vuolláičállit: EKN / JDA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Sámediggi oaivvilda, ahte fertejit mearriduvvot *ehtalaš njuolggadusat* sámi dutkamii. Sámi orgána dárbbášuvvo, mii sáhtta bargat ehtalaš čuolmmaiguin. Dakkár orgána galgá áddit rávvagiid ehtalaš čuolmmaid birra ja daid birra cealkit, vai dan suorggis váldojuvvošii vára sámi servodaga beroštumiin.

Diehtočoahkken, statistihkka ja fierpmádat

Sámi máhttohuksemis váilot čoahkkejuvvon dieđut ja statistalaš ávdnasat sámi servodatdilálašvuodaid birra. Dasto lea vel dárbu ángirit čoaggit vuodđodieđuid sámi kultuvrras (gielas, báikenamain, árbevierroávdnasiin jna.). Sámediggi dáhttu deattuhit, ahte áigumuš lea hukset diehtovuoddu, ja vuodđoášši lea sámi servodatdilálašvuodain čoahkket álgo- ja vuodđodieđuid sámi dutkanulbmiliid várás. Oktasaš diehtovuoddu, mas leat statistalaš ávdnasat, lea eaktun servodatdutkanii ja plánemii.

Dutkamis ja ovddideamis lea diehtujuohkinteknologiija huksen (IT) dehálaš gaskaoapmi. Sámediggi áigu veahkin bargat oáččuhit dynamalaš dutkanbirrasa, mas ángiruššet ovttas bargat ja gulahallat eará birrasiiguin, ja mas ásaht fierpmádaga man vuodul lea vejolaš ovddidit odđa jurddašemiid ja vejolašvuodaid. Sámiid álbmotválljen orgánaid, sámi organisašuvnnaid ja ásašusaid gaskasaš fierpmádat šaddá leat buohkaide ávkin ja veahkehit dutkan-ásašusaid buorebut oktii heivehallat áššiid ja buorebut ovttas bargat.

Sámi fierpmádat ráhkada maid eanet vejolašvuodaid hukset njulges oktavuodaid olggosguvlui eará álgoálbmogiidda ja sin ásašusaide. Danne lea áigumuš ásaht *riikkaidgaskasaš* fierpmádaga álgoálbmotdutkiid gaskka.

Sámi dutkan ja alit oahpahus

Sámediggi dáhttu deattuhit alit oahpahusa ja dutkama lagašvuoda. Sámi dutkan ja alit oahpahus leat čadnojuvvon oktii sihke kulturpolihkalaččat ja fágalaččat, ja guktot dárbbášit oktasaš fágalaš ovdáneami ja máhttohuksema. Stuorra ja hástaleaddji servodatdoaimma lea hukset sámi máhtu buohtalagaid sierralágan ásašusaiguin, mat huksejuvvojit sámi servodatdoaimmaiguin ja bálvalusaiguin. Dát gusto seamma ollu maiddái sámi guovlluid *ealáhusdoaimmaid huksemiige*. Máhttu, čehppodat ja teknologiija leat guovdilis doahpagat dakkár ealáhus-huksemis man vuodđun ja doarjjan lea dutkan ja alit oahpahus. Ollislaš diehtopolitihka hábmen lea danne áibbas dehálaš go plánejuvvo sámi servodat ja álgoálbmot-oktavuodat muđui.

Dárbu lea čehppodaga hukset dássidit sámi dutkamis ja oahpahas ja dan vuoruhit hui ovdan. Odne lea dárbu buoridit máhtu sierralágan sektorsurggiin, mat doaimmahit dehálaš sámi servodatbargguid. Nu lea erenoamážit sámegeiela máhtu dáfus. Danne servodaga stuorra doaimma lea lágidit sámi oahpahasfálaldagaid viidát. Alit oahpahas mii lea ealáhusdoaimmaid várás ja ealáhusovddideami várás fertejit eambo vuhtii váldojuvvot. Seammás lea vuodđudeaddji dehálaš hukset stuorra ja bissovaš birrasiid, maidda dutkan ja alit oahpahus lea čoahkkejuvvon, ja main sámi visopespektiiva vuhtii váldojuvvo davviriikkalaš ja visosámi beroštumiid ektui.

Sámediggi dáhttu čujuhit dasa, ahte Sámi Allaskuvllas, Sámi Instituhtas ja Tromssa universitehtas lea erenoamáš riikkalaš ja davviriikkalaš-sámi ovddasvástáduš sámi dutkamis ja alit sámi oahpahas. Dat ii dattetge mearkkaš, ahte eará guovllolaš ja sámi ásašusa in leat šat ovddasvástáduš. Juohke ásašus galgá fuola atnit sámi dutkamis ja alit oahpahas iežaset ovddasvástádušsurggiin ja doaimmain.

Rekruteren

Vuolláičállit: EKN / RS

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Nana ja bissovaš sámi servodaga dehálaš eavttut leat, ahte sámi álbmogis lea čehppodat servodaga eanaš surggiin. Juohke fágasuorggis dárbbasuvvojit alla dásis oahppan sámit. Sámi fágaolbmuid *rekruteren ja oahpaheapmi* lea dehálaš eaktu sámi servodaga ovdáneapmái. *Sámediggi* dáhttu deattuhit, ahte lea dehálaš lágidity dilálašvuodaid nu, ahte ollu sámi studeanttat bohtet alit oahpahussii ja dutkamii.

Lávdegoddi ii eahpit dan, ahte lea dehálaš rekruteret sámiid dutkamii (vrd. St. diedáhusain nr. 36 (1992-93):76. Dán viidát dorjot gulaskuddanáhusat. Lávdegotti kártenbarggut čájehit, ahte menddo unná sámit leat bissovaš diedálaš virggiin. Erenoamážit leat unnán sámegeielalaš virggálaččat. Lávdegotti mielas lea dárbu, ahte sámi dutkamis hutket odđa vugiid buoridit rekruterema. Dákkko heive čujuhit daidda jurdagiidda mat leat ilbman ságastallamiin das, mo nisssonolbmuid oáččuhit dutkamii, go das lea ságastallamat guoskkahan dan, ahte lea dárbu ásahtit erenoamáš virggiid.

Sámediggi atná dehálažžan, ahte lávdegotti árvalusat rekruterema hárrái, váldojuvvojit vuhtii. Otnáš strategalaš váikkuhangaskaoamit, maiguin suorgi «kultur og samfunn» hálddaša Norgga dutkanrádis, bisuhuvvojit ja buoriduvvojit. Seammás ásausatge fertejit váldit ovddasvástádusa rekruteremis sámi dutkamii dainna lágiin, ahte merkejit ruđaid stipendiáhta-virggiide ja bissovaš diedálaš virggiide. Dasto Sámi dutkanráđđái ja sámi oahpahus- ja dutkanásahusaide fertejit doarvái ruđat juolluduvvot, vai sáhttet álggahit rekruteren-stipendiáhtaid, sihke váldofága- ja doavttirstipendiáhtaid.

Dahkan dihtii juoidá mii sáhtášii buoridit dili, de Sámediggi eavttuha, ahte čadahuvvošii *10-jahkásaš* prográmma sámi dutkama huksema ja ovddideami várás. Prográmmas galgá leat konkrehta doaibmabidjopáhka das, mo nannet sámi dutkanberrasa buoridettiin sámegeielalaš dutkiid rekruterema. Dat buoridivččii vejolašvuodaid gaskustit sámi dutkama sámegeillii, ja čadahit systema stipeandajuohkima várás, mii livččii ávkin váldofága- ja doavttirárvo-lohkamiidda.

Dutkamis oppalaččat ja 10-jahkásaš prográmmas erenoamážit galgá sohkaalperspektiiva deattuhuvvot. Nu lea lunddolaš servodag oppalaš ulbmiliid olis, ahte olahit sohkaaliid dásseárvui. Seammás lea dehálaš servodahkii, ahte nisssonolbmuid árvoštallamat ja perspektiivvat váldojuvvojit mielde dutkamii, ja ahte buot servodaga resurssat geavahuvvojit.

Stuorradiggediedáhus sámi dutkama ja alit oahpahusa birra

Čielggadeapmi sámi dutkama ja dat čuolmmat maid dat buktá oidnosii, čájeha dárbbu čielggadit arvat beliid dutkamis, mii boahhteáiggis lea sámi servodatdilálašvuodaid hárrái. Čielggadeapmi lea álggahan dehálaš proseassa dakkár čielggadeami várás. Sámediggi oaidná, ahte lea dárbu ahte Ráđdehus čuovvola dikki politihka dán suorggis, ja čilge sámi dutkama boahttevaš rápmaeavttuid. Lassin dasa, ahte dikki organisatoralaš čovdosat ollašuhthtojuvvojit, de albma čoavddus sámi dutkamii mearkkaša, ahte lea dárbu oázžut dohkálaš ekonomalaš čuovvoleami. Ekonomalaš rámat leat danne guovdilis ášši Sámedikki boahttevaš politihkkii, mii čadahuvvo dutkama hárrái. Dan oktavuodas sámi dutkan ferte árvoštallojuvvo visosámi perspektiivvas, ja alit oahpahusa ektui. Buohkanassii, dikki meannudeami ja Norgga dutkanrádi čielggadeami vuodul, Sámediggi bealistis gáibida ahte Ráđdehus hui farga ovdáida *stuorradiggediedáhusa sámi dutkama ja alit oahpahusa birra*.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui miessemánu 29. b. dii. 15.24

Vuolláičállit: EKN / JRF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 20/97 Sámediggeplána 1998 - 2001 - eavttut, prinsihpat ja hástalusat - guorahallan

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 29. b. dii. 15.30

I. Áššebápirat

- 1993 - 1997 Sámediggeplána

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái:

Sámediggi guorahallá Sámediggeráđi áššebápira eavttuid, prinsihpaid ja hástalusaid hárrái Sámediggeplána áigodahkii 1998-2001.

Eavttuhus 1, Sámediggeráđi odđa árvalus Sámediggái Ing-Lill Pavall bokte:

Ovddiduvvon, áigodaga 1998-2001 Sámediggeplána guorahallanáššebábir, ja dasa ovddiduvvon mearkkašumit sáddejuvvojit Sámediggeráđái. Bivdit Sámediggeráđi nammadit doarespolitihkalaš bargujoavkku Sámediggeplána ráhkadeapmái áigodahkii 1998-2001 nu, ahte dat leat gárvvis dassázi go odđa Sámediggi čoahkkana jagi 1997 čavčča.

Eavttuhus 2, Hartvik Hansen Sámejoavku

Ráđi evttohusa ferte ipmirdit ahte dat lea odđa sámediggeplána digáštallan evttohus. Dát heive odđa sámediggeplána vuoddominsttarin. Váldosisdoalu ferte goitge ipmirdit dan lánkáii, ahte dat lea Sámediggeráđi ja NSR:a politihkalaš vuoddoainnut ja mihtomearit mat ovdanbohtet.

Sámedemokrátat áigot buktit iežaset sámediggeplána-evttohusa, jos ožžot áirasiid odđa sámediggái 1997 čavčča. Vuodđun dasa lea min válgaprográmma 1997-2001.

Eavttuhus 3, Heaika Skum eavttuhus - Samisk Rød Valgallianse

1. Plána lea menddo uhccán konkrehta Ráđdehusa EO-heiveheami ektui, ja eará deatálaš áššiid ektui, main lea mearkkašupmi olles Davvi-Norgii.

Eavttuhus, maid mun oaivvildan berre heivehit sámediggeplánii:

- Sámediggi bivdá guovddáš eiseválddiid gudnejahtit álbmotjienastusa Norgga EO-lahttovuođa vuostá ja jođáneamosit bissehit EO-heiveheami. Sámediggi čujuha álbmotjienasteami bohtosii Davvi-Norggas, gos čielga eanetlohku sámiin ja davvinorgalaš álbmogis vuostálasttii EO:a.
- Sámediggi vuostálastá Norgga searvama Schengenšiehtadussii.
- EEO-šiehtadus dagaha Davvi-Norgga distrivttaid heaittiheami ja goarideami. Min lagaš resursaguovllut rahppojuvvojit gaskariikkalaš kapitálie, mat dušše oanehis áiggi vuotoulbmilin geavahit min lagašguovlluid.

Vuolláičállit: EKN / DAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjijis leat oktiibuot 76 siiddu

- 60- ja 70-logus huksejedje báikkálaš guolleindustriija, gielddat ja eará báikkálaš eaiggádat 70 bivdotrolara. Dát galge sihkarastit dan, ahte varas guolli bisui riikkas ja dat buvttaduvvui doppe gos eaiggádat ásse. Beali otnáš bivdotroláriin Davvi-Norggas eaiggáduššet dál lulli-norgalaččat. 40 fatnasis leat sullii 20 trolára mat gullet lossa guolástusovttastumiide, maid stivrejit kapitálaberoštumit, mat eai gula riikaoassái. Sámediggi oaidná dárbbu rievdatit guolástuspolitihka dán suorggis nu, ahte min bivdofatnasat fas gullagohtet davvinorgalaččaide.
- Bivdofatnasiid ruhtadeami oktavuodas oaidnit stuorra rievdadusaid. Áigumuššan lea ovttahttit Stáhta guolástusbánkku, Kreditkassa ja SND:a. Dát ovttasteapmi sihkku eret buot distriktapolitihkalaš váikkuhangaskaomiid, ja seammás dagaha dan ahte riddofatnasat vuoittahallet. Dán lágan guolástuspolitihka dagaha dan, ahte uhccimus ovttagat jávket ja sadjái bohtet stuorát ovttagat sihke mearas ja gáttis. Sámediggi ii sáhte doarjut dán lágan guolástuspolitihka, mii dušše nanne kapitála sávaldagaid ja áigumušaid oazžut stuorámuš vejolaš vuoittu nu oanehis áiggis go vejolaš. Dán lágan politihka doalvu dušše dasa, ahte luondduberoštumiid dárbbut fertejit čáhket saji, mii ii álggaga soaba Sámedikki áigumušaide doalahit bidggiidahtton ássama ja riddofatnasiid.
- Sámediggi ii sáhte doarjut gávpotlaš dahkama nu, ahte ássan čohkkejuvvo stuorát báikkiide, mii dagaha dan, ahte riddoolbmui lea álkit váldit eret sin dološ guolástusvuoigatvuodaid. Dán lágan politihka geanohtta guolásteaddjiid almennetievtti ja jávkadahtta šarkabivdiid. Sámediggi oaidná, ahte riddoálbmoga vuoigatvuodaid nannen resurssaide lea maidá birasáksuvdna. Dát ráddješii billisteames daid rašimus guolleresurssaid. Sámediggi oaidná, ahte riddoálbmot lea luonddu resurssaid buoremuš bealušteaddji, vaikko doppe oaidnit ovdamearkkaid skievttideapmái.
- Teaksta 3. siiddus ii dávis dasa mii guoská nissonpolitihkalaš áššiid ollislaččat ovttahttimii politihka hápmemis. Divun gažaldaga maid oaivvilduvvo dainna ahte Sámediggi dán áigodagas áigu árvvoštallat konkrehta doaibmajuid, mat sáhttet leat vuođđun buoret sohkebealjuohkáseapmái.
- 26 siiddus nuppi teakstaoasis čuožžu: «*Sámi báikegottiid nannema geažil lea dárbu geahčadit daid beliid mat leat deatálaččat dasa, ahte nissonolbmot ásaiduvvet giliide. Nissonolbmuid eavttuide gullet sihke materiálalaš ja eai-materiálalaš bealit. Ii-materiálalaš beliid sáhtta hápmet nissonolbmuid vejolašvuohtan váikkuhit iežas eallindillái iežas standardaid bidjama bokte, dan ektui mii definerejuvvo dábálažžan. Nissonolbmot dáhttot earáge go dušše bargosajiid jos galget ásaiduvvat sámi guovlluide. Mánáidgárdesadji, buorre vuoddoskivla, vejolašvuodat iešovddideapmái ja bálvalusfálaldagat gullet obalaš infrastruktuvrii main lea stuorra mearkkašupmi.*» Divun gažaldaga, ahte leatgo dušše nissonolbmot geat dárbbasit mánáidgárdiid ja buriid vuoddoskuvllaid. Jos lea nu, de jearan nuppi gažaldaga, ahte eaigo sámi albmáin leat mánát?
- Seamma siiddus goalmát teakstaoasis čuožžu: «*Otne sáhtta orrut nu, ahte nissonolbmot leat šaddan badjelmearálaš vuodáoealáhusain. Duodji lea spiehkastat, ja orru ahte duoji ja eará doaimma buohtalus leat erenoamáš oiddolaččat nissonolbmot vuolggasaji ektui. Danin leage deatálaš geahčadit doarjjakriteriijaid ealáhusaide dainna ulbmilin, ahte heivehit daid buorebut nissonolbmuid dárbbuide. Sierralágan lotnolasealáhusaid ektui, berre árbevirolaš ealáhusaide geahčadit ođđa buohtalusvugiid. Sámedikki mielas lea dárbu nannet nissonásaheaddjiid ja ealáhusbargiid ruđalaš beali.*

Fierpmádatkredihttaortnegiid/nissonbárkkuid ásaheapmi lea okta čoavddus.» Leago dušše duodji dat áidna ealáhus, mii adno dasa jos nissonolbmot galget ásaiduvvat guvlui?

- Go geahččat teavstta 8. siiddus gos čuožžu: «*Nissonpolitihkalaš áššiid ollislaš ovttaštattima mihttomeari guvlui barggadettiin politihka hápmemis lea deatálaš, ahte nissonáššit leat oassin ollislašvuodas, iige das dahkko odđa sektuvra. Dát mearkkaša dan, ahte ferte deattuhit ja divvut gažaldagaid dássásašvuodaid ja eahpedássásašvuodaid hárrái albmáid ja nissoniid prioriteremiin.» Orru ahte dat gii čálii teavstta vajálduhtii dan, ahte nissonáššit galget leat oassin ollislašvuodas, eaige galgga buktit odđa sektuvrra. Go dathan dat lea juste mii dáhpáhuvvá.*

Gaskariikkalaš eamiálbmotbargu

Sámediggi berre muitalit veaháš, ahte makkár eamiálbmotjoavkkut leat ánggiruššansuorin plánaáigodagas. Lea ollu mii lea dáhpáhuvván nissonpolitihkalaš ulbmiliid ektui gaskariikkalaš eamiálbmotbarggu oktavuodas. Earret eará čujuhuvvojit ánggiruššamat Guoládatnjárgga (Davvioarje Ruošša) sámi nissonolbmuid ektui. Go oaidnit Sámedikki ánggiruššamiid earret eará tibehtalaččaid ektui, de oaivvildan mun ahte Sámediggi berrešii ánggiruššat maiddái kurdálaččaid dili ektui. Go oaidnit kurdálaččaid dili ja dan maid sii gillájit, de oainnán mun dárbbu buktit čielga oaiviliid kurdálaš álbmoga ektui dahje bargat juoga sin ektui.

Kapihttalis «læring, skole ja oahpahuš» lea ollu mii lea buorre vuodđoskuvlla ja dutkama birra. Muhto joatkkaskuvlla birra ii leat čállon go moadde linnjá. Joatkkaskuvla lea hui dehálaš nannet sámi nuoraid identitehta, giellageavaheami ja kulturmáhttu. Odne leat sámi oahppoplánat vuodđoskuvllas ja Sámediggi lea bargan bures sámi oahppoplánaiguin. Muhto go oahppit álget joatkkaskuvlii, sii álget seaiva dáža skuvlii. Sámi joatkkaskuvllat leat gáibidan sámi oahppoplánaid, muhto Girko, oahpahuš- ja Dutkandepartemeantta (KUF) lea biehttan. Go Odastus 94 bodii jávkkaai sihke duodji vuodđokursa ja erenoamáš sámi suorgefáгат oppalašfágasuorggis.

Dál departemeanttas lea áigumuš heaittihit sámi joatkkaoahpu ja bidjat sámi joatkkaskuvllaid fylkka vuollái. Skuvllaid bealis lea dadjon ahte sii háliidit Sámedikki vuollái, go sii luohttet Sámediggái ja jáhkket ahte dat livččii buoremus vuohki nannet sámi joatkkaoahpu.

Jus sámi joatkkaskuvllaid oahppit ja oahpaheaddjit lohket Sámediggeráđi evttohusa, de sii fertejit jearrat: Berošta go Sámediggi ge sámi joatkkaskuvllain? Sámediggi ferte Sámediggeplánas čájehit, ahte min mielas lea seamma dehálaš ahte lea sámi sisdoallu joatkkaskuvllas go vuodđoskuvllas.

Mii berret cealkit čielgasit, ahte sámi joatkkaskuvllain galget leat sihke sierra sámi linját, sámi fágat ja sámi oahppoplánat. Sámedikkis berre maid leat čielga cealkámuš dasa ahte Sámediggi ii dáhto sirdit sámi joatkkaskuvllaid fylkii. Mii fertet dadjat ahte Sámi joatkkaskuvllat galget leat Sámedikki vuolde ja plánas ferte maid čielgaseabbot boahtit ovdan ahte sámi joatkkaoahppu lea eambo go dušše skuvllat. Dasa galgá gullat maiddái oahpahalliortnet, čuovvolanbálvalus (Oppfölgningstjeneste) ja oahppisisaváldin.

Eanetlohku sámi joatkkaskuvla oahppiin eai vácce sámi joatkkaskuvlla, muhto dábálaš fylkka skuvllaid. Sis galgá leat vuoigatvuohta oázžut sámegeiloahpu iešgudege dásis ja maiddái vejolašvuohta válljet sámi fágaid. Joatkkaskuvlla oahppoplánain galget leat "sámi stoalpput" nu go vuodđoskuvllas lea.

Vuolláičállit: EKN PST

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjijis leat oktiibuot 76 siiddu

Sámediggi ja Sámi oahpahusráđđi leaba dán rádjái beroštan beare unnán joatkkaoahpahuš, ja dát lea okta sivain dasa go Ođastus 94 lea beassan billistit hui ollu ja bidjan sámi joatkkaoahpu máŋga ceahki maŋosguvlui. Dál mii fertet čájehit, ahte mii váldit dan duodas.

Eavttuhus 4, Steinar Pedersen Bargiidbellodaga sámediggejoavku:

Mearkkašumit sámiid konstitušuvnnalaš dillái

Viidáseabbot barggus Sámediggeplánain 1998-2001, bivdá Bargiidbellodaga joavku, ahte bargojuvvo eanet otnáš lágaid ja njuolggadusaid árvvoštallamiin, mii guoská sámiid ja Sámedikki vejolašvuhtii mielde-/iešmearrideapmái.

Nugo vuoddoáššebábir dál lea, de leat das viehka ollu eahpečielggasvuodát mii guoská iešmearridanvuoigatvuoda viidodahkii man birra Sámediggeráđđi čilge, ahte dat sáhtta dagahit boastoáddejumiid.

Dán árvalusa mielde orru dego dáláš formalalaš rámmain livččii váilevašvuodát sámi váikkuhanfámu ektui, almmá ahte čujuhuvvo konkrehta ovdamearkkaide.

Bargiidbellodaga joavku oaivvilda ahte «álbmoga iešmearridanvuoigatvuohta» lea čoavddadoaba dán oktavuodas. Danin leage erenoamáš deatálaš konkretiseret dán, čujuhuvvon sámiid dillái.

Go dat árvalusas čadnojuvvo čuoččuhusa oktavuhtii, ahte go sámit leat sierra álbmot, de dan čuoovu iešmearrideapmi, ja ahte «...leat sámit ieža, iige stáhta, mii mearrida makkár servodatsurggiid sámi álbmot galgá stivret, bearráigeahččat ja hálddašit» de lea ain čielgaseabbo dárbu čilget dán.

Makkár odđa dimenšuvdna dás lea dan konstitušuvnnalaš saji ektui mii sámiin lea otne?

Ja - ferte go áddet nu ahte ILO-konvenšuvdna nr. 169 ii šat leat dohkálaš vuoddu sámiide man bokte oazžut dan dárbblaš válddi iežaset dillái?

Konkrehta: Ii go sámediggeráđđi leat ovttaoaivilis 1. artihkkaliin, 3. čuoggáin:

«Dán konvenšuvnnas geavahuvvon tearbma «álbmot» ii galgga ipmirduvvot dan láhkái, ahte das lea seamma mearkkašupmi vuoigatvuodaid hárrái go dán tearpmas lea dábálaččat riikkaidgaskasaš lágas».

Deatálaš gažaldat lea maiddái dávistago vástádus doahpagii «guovlolaš plánen», ja galgá go čuoibma «ahte sáhtágo sámpolitiikhkalaš mihttomeriid sámi iešmearrideami hárrái ollašuhhtit go stivrenvejolašvuodát ollislaš eanadieđalaš viidodaga vuodul váilot.» Erenoamážit guoská dat mii maiddái daddjo ahte «vuoigatvuohta eatnamii ja čážiide» ja lea maiddái guovlolaš dimenšuvdna (6. s.). Vuodoleabbo čilgen lea dárbblaš!

Dáid čilgen lea deatálaš sámediggeplána bargui viidáseabbot.

Eavttuhus 5, Eilif O. Larsen, Bargiidbellodat, mearkkašumit:

siidu 26:

Konstitušuvnnalaš beliid ferte čilge ovdal go Sámediggi mearrida váldit badjelas boazodoallohálldašemi.

27. siidu:

Sámediggi áigu aktiivvalaččat bargat dan ala, ahte ásahuvvo doaibmabiddjobiire sámi guovlluin, mas hálldašepmi ja doaibmabijut leat čujuhuvvon juste dan ulbmilii, ahte sihkkarastit ja ovddidit sámi servodaga sámi riddo- ja vuotnaguovlluin.

Vuolláičállit: EKN / JEF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Mearkkašupmi, beavdegirjelasáhus:

26. ja 27. siiddut:

Guovddáš eiseválddiid otnáš vuoddoealáhusaid ealáhuspolitihkka lea eambo jorramin dan guvlui, ahte dat eanet guoskagoahhtá maiddá lotnolasealáhusaide ja smávvaloaluide. Dán oktavuodas boahhtá dán jagáš boazodoallo ja eanadoallošiehtadallamiin, 2 milj. kr. boazodoallošiehtadusas ja 1 milj. kr. eanadoallošiehtadusas Sámi ovddidanfondii ja lotnolasealáhusaide. Lassin lea dán jagáš eanadoallošiehtadusas várrejuvvon 500 milj. kruvnnu giliovddidanfondii. Dát dávista Sámedikki politihkkii mainna berre joatkit ja maid ferte nannet. Earret eará ferte bargat dan ala, ahte dat guoská maiddá guolástusdepartementii.

Beavdegirjelasáhus:

Trulsen-lávdegotti árvalusa ferte maiddá bidjat vuodđun go Sámediggi hápme iežas guolástuspolitihka.

Berre bidjat gáibádusaid gielddaide dahje guovlluide, mat gullet Sámi ovddidanfoandda doaimmaguovllui, ahte bidjet johtui doaimbajuid sámi kulturhukseimii.

Eavttuhus 6, Ingar Eira, Guovddášbellodat, mearkkašumit:

Mearkkašumit biddjojuvvojit áššebáhpirii ja geavahuvvojit sámediggeplána viidáseabbo barggus. Guovddášbellodaga sámediggejoavku áigu dasa lassin buktit dievasčoahkkimii maiddá konkrehta oaviliid maŋŋá, konkrehta barggu oktavuodas.

Go Guovddášbellodahkii ii leat áigejuvvo dilis politihkka gáibidit dan, ahte sámit luvvejuvvojit nášuvnnaš riikkas, iige dat leat áigejuvvo dilis Sámediggáige, dahje leat leamaš áigejuvvo dilis politihkka gáibidit, ahte sámit luvvejuvvojit nášuvnnaš stáhtas Norggas, de ádde Guovddášbellodaga sámediggejoavku, ahte doaba «duodalaš iešmearrideapmi» dávista eanet sámedikki almmolaš politihkkii, mii vuodđuduvvo dássásašvuhtii, go doaba «iešmearridanvuoigatvuohta» ja «iešmearrideapmi», mii ráđi dokumeanttas lea geavahuvvon maŋŋii, ovdamearkka dihte 3. siiddus, 2. teakstaoasis ja deattuhuvvon teakstaoasis vuolábealde 4. siiddus. Dán lágan doahpagaidd ráddjekeahces geavaheapmi sáhtá buktit dárbbasmeahtun boasttu áddejumiid.

Nuppi teakstaoasi, sámi vuoddoealáhusat, sisdoalu ektui go geahččá 26. siiddus, de lea vuosttas teakstaoassi dárbbasmeahtun, ja dan berre sihkkut eret.

Ferte maiddá muitit, ahte jos boazodoalloealáhus, mainna dušše sámit barget, gohčoduvvo sámi ealáhusan, ja dan Sámediggi dan geažil galgá hálddašit, de dat sáhtá buktit váttisvuodaid sámi eanadoalu ja sámi guolástusa ráddjemii dan seamma hálddašapparáhtas.

Maŋimus cealkagii nubbin maŋimus teakstaoasis, 27. siiddus, ferte sáni «áibbas dohkálaš» lasihit sáni «ruhtadanortnegat» ovddabeallái.

Dan ferte maiddá váldit mielde dan oassái, mii giedahallá guolástusáššiid, teakstaoasi infrastruktuurra birra.

Ollu sámi servodagain riddo- ja vuotnaguovlluin leat hámmanat ja bálvalusat hirbmat váilevaččat. Sámediggeplánas fertejit leat doaimmat dán ektui.

Vuolláičállit: EKN / DAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirji leat oktiibuot 76 siiddu

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 34 čoahkis.

Sámediggerádi álgoárvalus gessojuvvui ruovttoluotta.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Eavttuhus 1 mearriduvvui 33 jienain 1 jiena vuostá.

IV. Beavdegirjelasáhus

Čujuhit ovddiduvvon mearkkašumiide, man oktavuodas beavdegirjelasáhusat.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Ing-Lill Pavall	
2.	Steinar Pedersen	Geir Tommy Pedersen Steinar Pedersen
3.	Hartvik Hansen	
4.	Heaika Skum	Hartvik Hansen Steinar Pedersen Ing-Lill Pavall
5.	Ingar Eira	
6.	Sven-Roald Nystø	Ingar Eira Steinar Pedersen Sven-Roald Nystø
7.	Eilif O. Larsen	
8.	Berit Ranveig I. Nilssen	
9.	Magnhild Mathisen	
10.	Ole Henrik Magga	
11.	Johan Mikkel Sara	
12.	Máret Guhttor	
13.	Amund Eriksen	
14.	Geir Tommy Pedersen	
15.	Hartvik Hansen	
16.	Heaika Skum	
17.	Ragnhild Nystad	
18.	Øystein Ballari	
19.	Ing-Lill Pavall	
20.	Magnhild Mathisen	
21.	Ingar Eira	
22.	Steinar Pedersen	
23.	Máret Guhttor	
24.	Ragnhild Nystad	
25.	Sven-Roald Nystø	
26.	Ing-Lill Pavall	
27.	Ingar Eira	
28.	Magnhild Mathisen	
29.	Ragnhild Nystad	
30.	Hartvik Hansen	

Vuolláičállit: EKN / J&F

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjijis leat oktiibuot 76 siidu

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

Ovddiduvvon, áigodaga 1998-2001 Sámediggeplána guorahallanáššebábir, ja dasa ovddiduvvon mearkkašumit sáddejuvvojit Sámediggeráđđái. Bivdit Sámediggeráđi nammadit doarespolitihkalaš bargujoavkku Sámediggeplána ráhkadeapmái áigodahkii 1998-2001 nu, ahte dat leat gárvvis dassáži go odđa Sámediggi čoahkkana jagi 1997 čavčča.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui miessemánu 29. b. dii. 19.25

Vuolláičállit: EKN / JSP

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjijis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 21/97 ON:a Eamiálbmot logijahki - Sámedikkiid oktasaš mihttomearit ja doaibmabijut

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 30. b. dii. 08.30

I. Áššebáhpirat

- ON-a eamiálbmot logijahki - Sámedikkiid oktasaš mihttomearit ja doaibmabijut

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái:

1. Sámediggi dohkkeha Sámedikkiid oktasaš mihttomeriid ja doaibmabijuid Ona eamiálbmot logijagi várás.
2. Sámediggi ávžžuha organisašuvnnaid, institušuvnnaid ja ovttaskas olbmuid ovddidit doaibmabijuid oktasašprográmma vuodul.
3. Eaktuda, ahte eiseváldit čuovvolit generalčoahkkima čuoggáid doaibmabijuid ruhtadeami hárrái, nugo oidno Ona prográmmas 10 jagi várás čuoggás 50.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 35 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Sámediggeráđi eavttuhus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Johan Mikkel Sara, Bargiidbellodat, ovddidii čuovvovaš mearkašumi:

Sámediggi ferte jodáneamosit ohcat ruđaid vai konfereansa sáhtá čadahit bargojoavkku plánaid ektui.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Máret Guhttor	
	Johan Mikkel Sara	
3.	Øystein Ballari	
4.	Sven-Roald Nystø	
5.	Johan Mikkel Sara	
6.	Máret Guhttor	

VI. Sámedikki mearráđus maŋŋá jienasteami lea ná:

1. Sámediggi dohkkeha Sámedikkiid oktasaš mihttomeriid ja doaibmabijuid Ona eamiálbmot logijagi várás.

Vuolláičállit: EKN / JPF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

2. Sámediggi ávžžuha organisašuvnnaid, institušuvnnaid ja ovttaskas olbmuid ovddidit doaibmajuid oktasašprográmma vuodul.
3. Eaktuda, ahte eiseváldit čuovvolit generalčoahkkima čuoggáid doaibmajuid ruhtadeami hárrái, nugo oidno Ona prográmmas 10 jagi várás čuoggás 50.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui miessemánu 30. b. dii. 09.05.

Vuolláičállit: EKN , RSF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjijis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 22/97 Sámedikki organiseren boahhteáiggis

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 30. b. dii. 09.05

I. Áššebáhpirat

- Čujuhuvvo áššebáhpiriidda áššis 11/97, guovvamánu dievasčoahkkimis

II. Ovddiduvvon eavttuhusat**Sámediggeráđi árvalus Sámediggái:**

Sámediggi bidjá vuodđun 17.01.1997 čielggadusa Sámedikki organiserema birra boahhteáiggis.

Sámediggi guorrasa prinsihpalaččat lávdegotti eanetlogu eavttuhusaide.

Sámediggi lea ovttamielalaš ahte eavttuhus, mii ovddiduvvo Sámedikki odđasit organiserema hárrái, politihkalaš- ja hálddašanvuogádahkan, lea nu viiddis, ahte dasa berre ráhkadit sierra áššemeannudanvuogi dan detáljjaid mearrideapmái. Dáláš Sámedikki mielas lea govttolaš, ahte buot eavttuhusaid dárkileabbo oaivila mearrideapmi guddojuvvo odđa diggái mii šaddá válgga mánga. Muhtun odđa eavttuhusat buktet maiddái eanet goluid, maid Sámediggi ii hálddaš otna ja prioriteremat gusket maiddái odđa diggái.

Beroškeahttá makkár málle Sámedikki organiseremii mearriduvvo, de ferte ásahuvvot bearráigeahččankomitea. Eaktun lea, ahte ráđji Sámedikki eará orgánaide biddjojuvvo čielgasit.

Eavttuhus 1, Sámedikki joavkojodiheaddjiid árvalus, Ingar Eira bokte:

Sámediggi bidjá vuodđun prinsihpa, ahte Sámedikki vejolaš odđasit organiseren, politihkka- ja hálddašanvuogádahkan, lea nu viiddis, ahte dasa ferte ráhkadit sierra prosedyra, mii dagaha ahte:

- Pkt. 1. Odđa bargoortnet-eavttuhusa ferte formalalaččat ovddidit sámediggeáigodagas, mañimuštá mañimuš dievasčoahkkimis ovdal válgga.
- Čk. 2. Odđa Sámediggi, mañná válgga, dahká loahpalaš mearrádusa dikki organiserema hárrái, vuodđiduvvon dan eavttuhussii, maid ovddit Sámediggi lea ovddidan. Mearrádusa sáhtá vuodđudit dušše dan eavttuhussii, maid Sámedikki dievasčoahkkin ovddida, ovdal áigemeari, nugo daddjo čuoggás 1.
- Čk. 3. Mearrádusa čuoggá 2 ektui ferte dahkat 2/3 eanetloguin, daid jienaid vuodul, mat leat jienastusas.

Sámedikki njuolggadusaid ektui dikki vejolaš odđasit organiserema hárrái, bidjá Sámediggi vuodđun Sámedikki boahttevaš organiserema čielggadusa, addojuvvon odđajagimánu 17. b. 1997.

Sámedikki boahttevaš organiserema sierralágan mállet, eavttuhuvvon «Nystø» lávdegotti čielggadusas odđajagimánu 17. b. 1997, ovddiduvvojit vejolaš moisaektun boahttevaš organiseremii. Odđa Sámediggi mañná válgga 1997s ollašuhtá vejolaš odđa organiserema.

Beroškeahttá das makkár málle Sámedikki organiseremii mearriduvvo, de lea dán Sámedikki mielas dárbu ásahit dárkistanlávdegotti. Eaktun lea, ahte ráđji Sámedikki eará orgánaide gaskii biddjojuvvo čielgasit.

Vuolláičállit: EKN / RF

Čoahkkingirjji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjjis leat oktiibuot 76 siiddu

Jos 2/3 eanetlohku ii doarjjo gudege eavttuhusa, gč. 3. čuoggá ovddabealde, de gustojit dáláš čoahkkinortnega njuolggadusat, vejolaš rievdadusaiguin maid odđa Sámediggi mearrideaš.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 31 čoahkis.

Sámediggerádi árvalus gessojuvvui ruovttoluotta.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Eavttuhus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Alf E. Nystad	
2.	Ingar Eira	
3.	Per Edvind Varsi	Ingar Eira Ragnhild Nystad
4.	Sven-Roald Nystø	
5.	Máret Guhttor	Amund Eriksen
6.	Egil Olli	Máret Guhttor Egil Olli
7.	Per Edvin Varsi	
8.	Hartvik Hansen	Ingar Eira Hartvik Hansen
9.	Ragnhild Nystad	Egil Olli Ragnhild Nystad
10.	Berit Ranveig I. Nilssen	
11.	Jens Petter Olsen	
12.	Alf E. Nystad	

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

Sámediggi bidjá vuodđun prinsihpa, ahte Sámedikki vejolaš odđasit organiseren, politihkka- ja hálddašanvuogá dahkan, lea nu viiddis, ahte dasa ferte ráhkadit sierra prosedyra, mii dagaha ahte:

Pkt. 1. Odđa bargoortnet-eavttuhusa ferte formalalaččat ovddidit sámediggeáigodagas, maŋimuštá maŋimuš dievasčoahkkimis ovdal válgga.

Čk. 2. Odđa Sámediggi, maŋŋá válgga, dahká lohpalaš mearrádusa dikki organiserema hárrái, vuodđuduvvon dan eavttuhussii, maid ovddit Sámediggi lea ovddidan. Mearrádusa sáhtá vuodđudit dušše dan eavttuhussii, maid Sámedikki dievasčoahkkin ovddida, ovdal áigemeari, nugo daddjo čuoggás 1.

Čk. 3. Mearrádusa čuoggá 2 ektui ferte dahkat 2/3 eanetloguin, daid jienaid vuodul, mat leat jienastusas.

Vuolláičállit: EKN / JSF

Čoahkkingirjji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjjis leat oktiibuot 76 siiddu

Sámedikki njuolggadusaid ektui dikki vejolaš oddasit organiserema hárrái, bidjá Sámediggi vuodđun Sámedikki boahttevaš organiserema čielggadusa, addojuvvon oddajagimánu 17. b. 1997.

Sámedikki boahttevaš organiserema sierralágan mállet, eavttuhuvvon «Nystø» lávdegotti čielggadusas oddajagimánu 17. b. 1997, ovddiduvvojit vejolaš molsaeaktun boahttevaš organiseremii. Odda Sámediggi maŋŋá válgga 1997s ollašuhtá vejolaš odda organiserema.

Beroškeahttá das makkár málle Sámedikki organiseremii mearriduvvo, de lea dán Sámedikki mielas dárbu ásahit dárkistanlávdegotti. Eaktun lea, ahte rádji Sámedikki eará orgánaid gaskii biddjojuvvo čielgasit.

Jos 2/3 eanetlohku ii doarjjo guđege eavttuhusa, gč. 3. čuoggá ovddabealde, de gustojit dáláš čoahkkinortnega njuolggadusat, vejolaš rievdadusaiguin maid odda Sámediggi mearrideaš.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui miessemánu 30. b. dii. 11.00

Vuolláičállit: EKN, PSF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjjiis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 23/97 Bušehttareguleren kap. 540, poasttat 01 ja 11

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 30. b. dii. 11.00

I. Áššebáhpirat

- Áigodagaide juogaduvvon bušeatta, poasttat 01 ja 11, kap. 0540, geavaheapmi 194/01
- Juolludusrehketdoallu 1996 - Sámedikki kapihttal 0540
- Čoahkkingirji oassi áššis 53/96 1997 bušeatta, kap 0540 Sámediggi - juogadeapmi
- Stáhtabušeatta 1997 - Juolludusreive Sámediggi

II. Ovddiduvvon eavttuhusat**Sámediggerádi árvalus Sámediggái:**

Sámediggi čujuha iežas bušehttamearrádussii áššis 53/96 ja mearrida čuovvovaš bušehttaregulereama:

Kap 540 - poasta 01 ja 11

	Juohku ášši 53/96 (1000 ru.)	Unnideapmi (1000 ru.)	Bušeatta mañ. reg. (1000 ru.)
Sámediggi	15.467	530	14.937
Sámi giellaráddi	2.014	0	2.014
Sámi kulturráddi	2.415	60	2.355
Sámi kulturmuitoráddi	4.731	100	4.631
<u>Sámi ealáhusráddi</u>	<u>2.053</u>	<u>50</u>	<u>2.003</u>
<u>SUPMI</u>	<u>26.680</u>	<u>740</u>	<u>25.940</u>

Bušehttaregulereama sivva:

- Sámediggi lea meannudettiinis bušeatta áššis 53/96 bidjan ruhtajuohkinvuodđun kap. 0540 poasttaide 01 ja 11 gullelaš 26.100.000,00 ru. sturrosaš juolludeami oktan kap. 3540 gullelaš jáhkehahti dinestusaiguin, mat leat 580.000,00 ru. stuoru, buohkanassii 26.680.000,00 ru. Boasttuvuoda geažil 580.000,00 ru. sturrosaš jáhkehahti dinestusat váldojuvvojede jagi 1997 bušeatta juohkimii.
- Stuorradiggi lea bušeatta sáldemis mearridan oppalaš unnideami juolludemiide mat leat stáhtalaš doaimmaid doaibmagoluid várás (poasta 01 ja 11). Gieldda- ja bargodepartemeanta oassi unnideamis leat 16,6 milj. ru. Gieldda- ja bargodepartemeanta lea dan vuodul rehkenastán ahte Sámedikki oassi dán unnideamis šaddá leat sullii 160 000 ru.

Bušehttareguleren vuollepoastta dásis sáddejuvvo Sámediggái joatkkagiedahallamii.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 32 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

Vuolláičállit: EKN / RSF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

1. Sámediggerádi árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Rukses Válgalihttu, Heaika Skum bokte ovddidii čuovvovaš beavdegirjelasáhusa:

Sámi Rukses Válgalihttu bággehallá doarjut Sámediggerádi eavttuhan bušehttačuohppamiid. Lea garrasit váidalahtti go guovddáš juolludeaddji eiseválddit leat čuohppan fievridemiid Sámediggái.

Dát dagaha dan, ahte doaimmaid Sámedikkis ferte uhcidit. Lea váidalahtti go Ráddehusbellodat, mii lea ovddastuvvon maddái Sámedikkis, dán láhkái vuoruha botnái sámi doaimmaid.

Sámi Rukses Válgalihttu áigu guorahallat ášši iežas stuorradiggeáirasiin, oažžun dihte dan guovddáš eiseválddiide giedahallamii. Dan sadjái go nannet Sámedikki ja dan barggu, vällje Ráddehus bidjat oljomilliarddaid girjái.

Dát lea erenoamáš váidalahtti danin go Sámediggi dál galgá bargagoahtit Sámi vuoigatvuodalávdegotti árvalusain, ahte juolludusat geahpeduvvojit.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Ole Henrik Magga	
2.	Heaika Skum	Magnhild Mathisen Heaika Skum
3.	Jens Petter Olsen	
4.	Ragnhild Nystad	
5.	Geir Tommy Pedersen	
6.	Heaika Skum	Jens Petter Olsen
7.	Hartvik Hansen	Magnhild Mathisen
8.	Amund Eriksen	
9.	Ole Henrik Magga	
10.	Heaika Skum	

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

Sámediggi čujuha iežas bušehttamearrádussii áššis 53/96 ja mearrida čuovvovaš bušehttaregulerema:

Kap 540 - poasta 01 ja 11

	Juohku ášši 53/96 (1000 ru.)	Unnideapmi (1000 ru.)	Bušehtta maŋ. reg. (1000 ru.)
Sámediggi	15.467	530	14.937
Sámi giellaráddi	2.014	0	2.014
Sámi kulturráddi	2.415	60	2.355
Sámi kulturmuitoráddi	4.731	100	4.631

Vuolláičállit: EKN / DSF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

Sámi ealáhusráddi	2.053	50	2.003
SUPMI	26.680	740	25.940

Bušehttaregulere ma sivva:

- Sámediggi lea meannudettiinis bušehta áššis 53/96 bidjan ruhtajuohkinvuodđun kap. 0540 poasttaide 01 ja 11 gullelaš 26.100.000,00 ru. sturrosaš juolludeami oktan kap. 3540 gullelaš jáhkehahti dinestusaiguin, mat leat 580.000,00 ru. stuoru, buohkanassii 26.680.000,00 ru. Boasttuvuođa geažil 580.000,00 ru. sturrosaš jáhkehahti dinestusat váldojuvvojedje jagi 1997 bušehta juohkimii.
- Stuorradiggi lea bušehta sáldemis mearridan oppalaš unnideami juolludemiide mat leat stáhtalaš doaimmaid doaibmagoluid várás (poasta 01 ja 11). Gieldda- ja bargodepartemeanta oassi unnideamis leat 16,6 milj. ru. Gieldda- ja bargodepartemeanta lea dan vuodul rehkenastán ahte Sámedikki oassi dán unnideamis šaddá leat sullii 160 000 ru.

Bušehttareguleren vuollepoastta dásis sáddejuvvo Sámediggái joatkkagiedahallamii.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui miessemánu 30. b. dii. 11.45

Vuolláičállit: EKN / JAF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 24/97 Tibehtalaččaid dili

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 30. b. dii. 11.45

I. Áššebápirat**II. Ovddiduvvon eavttuhusat****Sámediggerádi árvalus Sámediggái:**

Sámediggi áigu fas ain geardduhit dan, man garrasit das lea fuolla tibehtalaččaid dili ja tibehtalaš kultuvrra boahhteáiggi geažil.

Ii leat makkárga eahpádus das, ahte tibehtalaš álbmogis lea vuoigatvuohta iešmearrideapmái gaskariikkalaš álbmotrievttálaš prinsihpaid ektui. Dás fuolakeahtá lea Tibet otne okkuperejuvvon riika. Dan rájes go Kiina bahkkii riikii lea dat dađistaga garraseabbot stivren tibehtalaččaid. Kiina bearráigeahččá Tibehta militearáfámuiguin, iige tibehtalaš álbmoga sávaldaga vuodul. Politihkalaš vealaheapmi lea nu garas, ahte dat duohtavuodas lea šaddagoahtán kultuvrralaš álbmotgoddimin. Ovttaskas olbmuid vuoddo olmmošvuoigatvuodát dulbmojuvvojit fastit. Dasto gurerejuvvojit riikka luondduresurssat, ja kiinnálaččaid álbmogassii fáren riikii lea dahkamin tibehtalaččaid minoritehtan iežaset riikkas.

Sámediggi doarju ollásit Bassi Dalai Lama ja tibehtalaččaid barggu, go rahčēt iežaset ruovtturiikka ja álbmogaset vuoddivuoigatvuodaid beali. Ávžžuhit, ahte Kiina ráđdehus álgá šiehtadallat tibehtalaš eksilráđdehusain, dainna ulbmilin ahte Tibehta fas besset stivret tibehtalaččat ieža.

Sámediggi doarju buohkaid geat lea fárgan dahje eksiilas dan geažil go rahčēt tibehtalaš álbmoga vuoigatvuodaid ovddas.

Norga ii galgga Kiina politihkas oktavuodas goassige dohkkehit dan, ahte okkupašuvdna Tibehtas joatkašuvvá, muhto gáibida ahte tibehtalaččaid politihkalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš vealaheapmi loahpahuvo áibbas dakkaviđe ja maiddái olmmošvuoigatvuodaid rihkkun. Dán ovddas ferte Norga ja dan ovttasteaddjit bargat buot oktavuodain kiinnálaš eiseválddiiguin.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 33 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Sámediggerádi árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Ole Henrik Magga	
2.	Ásta Vangberg	
3.	Nils O. Nilsen	

Vuolláičállit: EKN / R&F

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

4.	Johan Mikkel Sara	
5.	Sven-Roald Nystø	
6.	Ole Henrik Magga	

VI. Sámedikki mearrádus manná jienasteami lea ná:

Sámediggi áigu fas ain geardduhit dan, man garrasit das lea fuolla tibehtalaččaid dili ja tibehtalaš kultuvrra boahhteáiggi geažil.

Ii leat makkárge eahpádus das, ahte tibehtalaš álbmogis lea vuoigatvuohta iešmearrideapmái gaskariikkalaš álbmotrievttálaš prinsihpaid ektui. Dás fuolakeahtá lea Tibet otne okkuperejuvnon riika. Dan rájes go Kiina bahkkii riikii lea dat dađistaga garraseabbot stivren tibehtalaččaid. Kiina bearráigeahččá Tibehta militearáfámuiguin, iige tibehtalaš álbmoga sávaldaga vuodul. Politihkalaš vealaheapmi lea nu garas, ahte dat duohtavuodas lea šaddagoahtán kultuvrralaš álbmotgoddimin. Ovttaskas olbmuid vuoddo olmmošvuoigatvuodát dulbmojuvvojit fastit. Dasto gurrujuvvojit riikka luondduresurssat, ja kiinnálaččaid álbmogassii fárrin riikii lea dahkamin tibehtalaččaid minoritehtan iežaset riikkas.

Sámediggi doarju ollásit Bassi Dalai Lama ja tibehtalaččaid barggu, go rahčēt iežaset ruovtturiikka ja álbmogaset vuoddivuoigatvuodaid beali. Ávžžuhit, ahte Kiina ráđdehus álgá šiehtadallat tibehtalaš eksilráđdehusain, dainna ulbmilin ahte Tibehta fas besset stivret tibehtalaččat ieža.

Sámediggi doarju buohkaid geat lea fánigan dahje eksiilas dan geažil go rahčēt tibehtalaš álbmoga vuoigatvuodaid ovddas.

Norga ii galgga Kiina politihkas oktavuodas goassige dohkkehit dan, ahte okkupašuvdna Tibehtas joatkašuvvá, muhto gáibida ahte tibehtalaččaid politihkalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš vealaheapmi loahpahuvo áibbas dakkavide ja maiddái olmmošvuoigatvuodaid rihkkun. Dán ovddas ferte Norga ja dan ovttasteaddjit bargat buot oktavuodain kiinnálaš eiseválddiiguin.

Ášši meannudeapmi loahpahuvo miessemánu 30. b. dii. 12.15

Vuolláičállit: EEN / JRF

Čoahkkingirjji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjji leat oktiibuot 76 siidu

Ášši 25/97 Válmmašteaddji fápmuduslávdegotti nammadeapmi

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 30. b. dii. 12.15

I. Áššebápirat

- Válgalávdegotti árvalus

II. Ovddiduvvon eavttuhusat**Válgalávdegotti árvalus Sámediggái:**

Eilif O. Larsen, BB:a sámediggejoavku, Ingar Eira GB:a sámediggejoavku ja Roger Pedersen Sámejoavku árvalit:

Áirasat:

Várrelahtut:

Odd Kappfjell, nubbijodiheaddji

Ingar Eira

Eilif O. Larsen

Jens Petter Olsen

Ragnhild Nystad ja Geir Tommy Pedersen NSR:a sámediggejoavku árvaleaba:

Máret Guhttor, jodiheaddji

Ásta Vangberg

Alf E. Nystad

Inger-Ann Fossli

Olav Andersen

Marianne B. Henriksen

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 33 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Válgalávdegotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1. Raghild Nystad	

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

Sámediggi nammadii čuovvovaččaid Sámedikki válmmašteaddji fápmuduslávdegoddái lahttun/várrelahttun:

Lahtut:

Várrelahtut:

Máret Guhttor, jodiheaddji

Ásta Vangberg

Odd Kappfjell, nubbijodiheaddji

Ingar Eira

Alf E. Nystad

Inger-Ann Fossli

Vuolláičállit: EKN, RST

Čoahkkingirjji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjjis leat oktiibuot 76 siiddu

Olav Andersen
Eilif O. Larsen

Marianne B. Henriksen
Jens Petter Olsen

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui miessemánu 30. b. dii. 12.20

Vuolláičállit: *EKW* / *PST*

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjjiis leat oktiibuot 76 siiddu

Ášši 26/97 Eamiálbmogiid birra diehtujuohkin lea našuvnnalaš ovddasvástádus

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 30. b. dii. 12.20

I. Áššebáhpirat

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Eavttuhus 1, oktasaš árvalus Sámediggejoavkkuin:

Sámediggi lea oaidnán ahte maŋimus áiggiid leat bohtán hui ollu heajos cealkagat sámi álbmoga ja sámi áššiid birra mánnga guovllus. Erenoamáš suorggahahtti lea go rasistalaš johtočállosat juhkkovvojit olbmuide.

Dan oktavuodas lea maid ásahuvvon organiserejuvvon vuostálastin, man váldoulbmil lea vuostálastit sápmelaččaid ja sin áššiid. Lea erenoamáš issoras ja váigat sámi mánáide ja nuoraide go diekkár garra vuosteháhu ovddiduvvo sápmelaččaid vuostá. Dat sáhtá baldit sin nu, ahte eai duostta šat iežaset sámevuoda čájehit almmolaččat, eaige duostta árvvus atnit iežaset identitehta. Dakkár dilli goarida sámi álbmoga ja mii sáhttit gártat fas dan dillái ahte dáruiduhttin jotkovuvvo garraseamos vugiiguin.

Sáme politihkka ii leat priváhta ášši, ovttaskas olbmot eai galgga dárbašit álo bealuštit iežaset sápmelašvuoda. Norgga almmolaš dáruiduhttin politihkka lea loahpahuvvon. Norgga lea dohkkehan Sámedikki alimus álbmotválljen politihkalaš ásahussan. Norgga eiseválddit leat maid dohkkehan Vuodđoláhkii paragrafa mii geatnegahtta Norgga eiseválddiid suodjalit ja nannet sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Ollu cealkámušat - ja vuostálasttiid ulbmilat maiddái čájehit, ahte álbmogis lea stuorra diehtemeahttuvuohta eamiálbmogiidda gullelaš áššiin, ja erenoamážit sámi áššiin. Sámediggi ii sáhte šat dohkkehit, ahte min álbmoga cielahit, ja sivahallet sámiid gáibidit badjelmearálaččat sihke vuoigatvuoda-, giella-, oahpahusáššiin ja buot eará sámi servodahkii gullelaš áššiin.

Sámediggi deattuha, ahte organiserejuvvon vuostálastindoaimmat sáhttet dagahit olbmuide dakkár oainnu, ahte servodat dohkkeha rasistalaš oainnuid ovddideami, daid bohtosiiguin mat dan čuvvot. Danin fertejit, sii geat leat njunnošis dákkár doaimmas, guoddit ovddasvástádusa go rasma ja vašši badjánit sámiid vuostá.

Eastadan dihte dakkár oainnuid viidáneami, bivdá Sámediggi Norgga eiseválddiid veahkkin buoridit diehtujuohkima sámiid dili birra, ja erenoamážit Vuodđolága paragraffa 110a dohkkeheami ja eará riektidoaimmaid birra mat gusket sámi álbmogii.

Bivdit maiddái Norgga eiseválddiid lasihit ruhtadoarjagiid Sámedikki diehtujuohkin-bargguide.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 33 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Eavttuhus 1, ovttajienalaččat mearriduvvon.

Vuolláičállit: ERN / RF

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad / Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Ragnhild Nystad	
2.	Øystein Ballari	
3.	Ragnhild Nystad	

VI. Sámedikki mearrádus manjá jienasteami lea ná:

Sámediggi lea oaidnán ahte manjimuš áiggiid leat bohtán hui ollu heajos cealkagat sámi álbmoga ja sámi áššiid birra manjga guovllus. Erenoamáš suorggahahti lea go rasistalaš johtočállosat juhkkovuođat olbmuide.

Dan oktavuodas lea maid áhahuvvon organiserejuvvon vuostálastin, man váldoulbmil lea vuostálastit sápmelaččaid ja sin áššiid. Lea erenoamáš issoras ja váigat sámi mánáide ja nuoraide go diekkár garra vuosteháhu ovddiduvvo sápmelaččaid vuostá. Dat sáhtá baldit sin nu, ahte eai duostta šat iežaset sámevuoda čájehit almmolaččat, eaige duostta árvvus atnit. Iežaset identitehta. Dakkár dilli goarida sámi álbmoga ja mii sáhttit gártat fas dan dillái ahte dáruiduhttin jotkojuvvo garraseamos vugiiguin.

Sámedipolitiikka ii leat priváhta ášši, ovttaskas olbmot eai galgga dárbašit álo bealuštit iežaset sápmelašvuoda. Norgga almmolaš dáruiduhttin politiikka lea loahpahuuvon. Norgga lea dohkkehan Sámedikki alimus álbmotválljen politiikkalaš áhahussan. Norgga eiseválddit leat maid dohkkehan Vuoddoláhkii paragrafa mii geatnegahtá Norgga eiseválddiid suodjalit ja nannet sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Ollu cealkámušat - ja vuostálastiid ulbmilat maiddá čájehit, ahte álbmogis lea stuorra diehtemeahttuovuhta eamiálbmogiidda gullelaš áššiin, ja erenoamážit sámi áššiin. Sámediggi ii sáhte šat dohkkehit, ahte min álbmoga cielahit, ja sivahallet sámiid gáibidit badjelmearálaččat sihke vuoigatvuoda-, giella-, oahpahasáššiin ja buot eará sámi servodahkii gullelaš áššiin.

Sámediggi deattuha, ahte organiserejuvvon vuostálastindoaimmat sáhttet dagahit olbmuide dakkár oainnu, ahte servodat dohkkeha rasistalaš oainnuid ovddideami, daid bohtosiiguin mat dan čuvvot. Danin fertejit, sii geat leat njunnošis dákkár doaimmas, guoddit ovddasvástádusa go rasisma ja vašši badjánit sámiid vuostá.

Eastadan dihte dakkár oainnuid viidáneami, bivdá Sámediggi Norgga eiseválddiid veahkkin buoridit diehtujuohkima sámiid dili birra, ja erenoamážit Vuoddolága paragrafa 110a dohkkeheami ja eará riektidoaimmaid birra mat gusket sámi álbmogii.

Bivdit maiddá Norgga eiseválddiid lasihit ruhtadoarjagiid Sámedikki diehtujuohkinbargguide.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui miessemánu 30. b. dii. 12.25

Vuolláičállit: EKN / PSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siidu

Ášši 27/97 Prostitušuvdna Finnmárkkus

Ášši meannudeapmi álggahuvvui miessemánu 30. b. dii. 12.25

I. Áššebáhpirat

II. Ovddiduvvon eavttuhusat

Eavttuhus 1, sámediggejoavkkuid oktasaš árvalus:

Sámediggi lea fuobmán ahte maŋimuš áiggis lea šaddan ollu sáhka nissongávppašeames, mii dáhpáhuvvá muhtun báikkiin sámi ássanguovlluin. Sámediggi oaivvilda, ahte dán lágan doaimma rastilda dan dohkálašvuoda ráji, maid min servodat sáhtá dohkkehit.

Prostitušovnnas ovddiduvvo badjelgeahčči olmmošoaidnu. Prostitušuvdna mielddisbuktá ahte nissonolbmui biddjo heittot árvu, nissonolbmot vuoliduvvojit vuovdigálvun.

Prostitušovnna čuvvot maid eará lobihis doaimmat. Ja seammalágan doaimmat dáidet čuovvut maiddái prostitušovnna mii lea sámi guovlluin.

Mánát ja nuorat mat bajásšaddet guovlluin gos dákkár prostitušuvdna čadahuvvo, ožžot hui heittot váikkuhusaid ja olmmošoainnu, mii guhkkit áiggi vuollái ii duddjo buori. Sihke oktonas olbmot, bearrašat, ránnját ja olles ássanguovllut ožžot heajos váikkuhusaid dákkár doaimmain.

Dákkár doaimmat sáhttet dagahit maid heittot oktavuodaid min siidaguimmiideamet. Dát čuoheá erenoamáš garrasit min odđa ránnjáide geat leat ásaiduvvan Norgii, ja sáhtá maid buktit heittot váikkuhusaid Barentsguovllu ovttasbargui.

Sámediggi doarju daid vuostálastinbargguid maid Deanu nissonolbmot čadahit prostitušovnna vuostá. Lea dehálaš ahte Norgga eiseválddit álggahit doaimmaid mat bissehit dán gávppašeami. Eiseválddit fertejit maid juolludit ruđa maiguin ruhtadit prostitušovnna eastadandoaimmaid.

Sámediggi áigu maiddái čujuhit dan ovddasvástádusa mii mis buohkain lea vuostálastit prostitušovnna ja daid heajos váikkuhusaid maid dat dagaha ovttaskas olbmuide, ja servodahkii.

III. Jienasteapmi

39 áirasis ledje 33 čoahkis.

Jienasteapmi čadahuvvui dáid vuoruid mielde:

1. Eavttuhus 1, mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV. Beavdegirjelasáhus

Dán áššis ii gáibiduvvon lasáhus beavdegirjái.

V. Sárdnunlistu ja replihkkavuorut

	Sáhkaovddideaddji	Replihkka
1.	Magnhild Mathisen	
2.	Heaika Skum	

Vuolláičállit: *EKN* / *PKP*

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjis leat oktiibuot 76 siiddu

3.	Ragnhild Nystad
4.	Amund Eriksen
5.	Heaika Skum
6.	Magnhild Mathisen

VI. Sámedikki mearrádus maŋŋá jienasteami lea ná:

Sámediggi lea fuobmán ahte maŋimuš áiggis lea šaddan ollu sáhka nissongávppašeames, mii dáhpáhuvvá muhtun báikkiin sámi ássanguovlluin. Sámediggi oaivvilda, ahte dán lágan doaibma rastilda dan dohkálašvuoda ráji, maid min servodat sáhtá dohkkehit.

Prostitušuvnnas ovddiduvvo badjelgeahčči olmmošoidnu. Prostitušuvdna mielddisbukta ahte nissonolbmui biddjo heittot árvu, nissonolbmot vuoliduvvojit vuovdigálvun.

Prostitušuvnna čuvvot maid eará lobihis doaimmat. Ja seammalágan doaimmat dáidet čuovvut maiddái prostitušuvnna mii lea sámi guovlluin.

Mánát ja nuorat mat bajásšaddet guovlluin gos dákkár prostitušuvdna čadahuvvo, ožžot hui heittot váikkuhusaid ja olmmošoinnu, mii guhkkit áiggi vuollái ii duddjo buori. Sihke oktonas olbmot, bearrašat, ránnját ja olles ássanguovllut ožžot heajos váikkuhusaid dákkár doaimmain.

Dákkár doaimmat sáhttet dagahit maid heittot oktavuodaid min siidaguimmiideamet. Dát čuohcá erenoamáš garrasit min odđa ránnjáide geat leat ásaiduvvan Norgii, ja sáhtá maid buktit heittot váikkuhusaid Barentsguovllu ovttasbargui.

Sámediggi doarju daid vuostálastinbargguid maid Deanu nissonolbmot čadahit prostitušuvnna vuostá. Lea dehálaš ahte Norgga eiseválddit álggahit doaimmaid mat bissehít dán gávppašeami. Eiseválddit fertejit maid juolludit ruđa maiguin ruhtadit prostitušuvnna eastadandoaimmaid.

Sámediggi áigu maiddái čujuhit dan ovddasvástádusa mii mis buohkain lea vuostálastit prostitušuvnna ja daid heajos váikkuhusaid maid dat dagaha ovttaskas olbmuide, ja servodahkii.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui miessemánu 30. b. dii. 12.55.

Vuolláičállit: EKN / DSA

Čoahkkingirji čállit: Elli Kirsti Nystad /Rune S. Fjellheim

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 76 siiddu

Vuolláičállit leat lohkan čoahkkinbeavdegirji, ja leat gávnahan ahte čoahkkingirjái fievrriduvvon mearráduusat leat nu mo Sámediggi mearridii.

Karášjohka, miessemánu 30. b. 1997

Čoahkkinjođihangoddi

Egil Olli

Mary Mikalsen Trollvik

Heaika Skum

Vuolláičállit: Elli K. Nystad

Čoahkkingirji čállit: Rune S. Fjellheim/Elli K. Nystad

Čoahkkingirjii leat oktiibuot 77 siiddu